

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEC

BROJ 986

11. OŽUJKA 2022. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

**Povezivanje priče
o banu Jelačiću**

SADRŽAJ

5

Hrvatsko ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU

Javni poziv za Program prekogranične suradnje između Hrvatske i Srbije za 2022. godinu

8

Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina 2002.-2022. (III.)

Službena uporaba jezika na tri razine

12

Tomislav Žigmanov, nositelj izborne liste Zajedno za Vojvodinu – Vojvođani i predsjednik DSHV-a

Očekujemo pet zastupničkih mjesta

24

Najavljena obnova Petrovaradinskog karnevala

Tradicionalni događaj u novom duhu

30

Hrvatski nakladnici iz Vojvodine na Sajmu knjiga u Novom Sadu

Plemenita gesta komunikacije

44

Memorijal prof. mr. Franja Matarić

Najjači šahovski turnir u Somboru

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sić
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
LEKTOR:
Zlatko Romić
TEHNIČKA REDAKCIJA:
Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)
FOTOGRAFIJE:
Nada Sudarević
ADMINISTRACIJA:
Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

**Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju**

Veliki i mali

Europa, 21. stoljeće, ukrajinsko-poljska granica: »Ne znam kuda idemo, tamo gdje smo živjeli sada je ledina. Idem u neku državu naći posao, život za djecu i sebe«.

Europa, 21. stoljeće – oko dva milijuna ljudi izašlo je iz Ukrajine i prešlo je granicu sa susjednim državama. Procjene su da će broj izbjeglica iz Ukrajine dostići i 10 milijuna.

Europa, 21. stoljeće – Britanija ne želi izbjeglice iz Ukrajine, a taj stav pravdaju sigurnosnim mjerama.

Europa, 21. stoljeće – njemačka Vlada odbila je uvesti sankcije na ruski plin i naftu, pravdajući to vlastitim gospodarskim interesima.

Europa, 21. stoljeće – najveći dio Europljana zabrinjava cijena nafte, plina, hrane. Ukrajinci brinu kako sačuvati goli život.

I to je ta igra velikih i malih. Po broju stanovnika, svjetskoj proizvodnji hrane, značaju svojih luka Ukrajina nije mala, nije mala ni kada se treba iskoristiti za interese velikih (čitaj NATO), ali je mala i beznačajna kad ispred interesa tih velikih treba zaštititi obične ljude. One koji rat nisu željeli, one koji i ne znaju zašto je rat i počeo, one koji danas nemaju ništa od prošlog života i što je najgore ni od onog života sutra.

I kada smo već kod velikih i malih, zanimljivo će biti pratiti kako će se poremećaji na tržištu, najavljeni zabrana izvoza žitarica odraziti na velike i male. Kada kažem veliki, mislim na one koji imaju privilegij i monopol na tržištu, a kada kažem mali, mislim na one koji proizvode i nemaju privilegij biti tamo gdje se skida vrhnje.

I kada smo već kod velikih i malih, gledano iz kuta poljoprivredne proizvodnje, tko je gdje već se vidi. Veliki proizvođači pšenice čuvali su i do sada zalihe u očekivanju daljeg rasta cijena, a manji proizvođači morali su žito prodati po daleko nižim cijenama od sadašnjih od 35 dinara po kilogramu jer im je, naravno, trebao novac.

I u toj igri velikih i malih zna se tko uvijek izvlači deblji kraj. U svim situacijama. Nekada se taj deblji kraj plaća životima, nekada samo financijskim krahom ili gubitkom. Ishod je uvijek isti. Od financijskog gubitka još se može i oporaviti. Izgubljeni životi ne mogu se vratiti.

Z. V.

Parlamentarni izbori 2022.

Proглаšeno petnaest lista, pet manjinskih

Trećeg travnja građani Srbije će birati predsjednika države, zastupnike u Narodnoj skupštini i lokalnu vlast u gradovima Beogradu i Boru te u općinama Arandelovac, Bajina Bašta, Doljevac, Kladovo, Knjaževac, Kula, Lučani, Majdanpek, Medveđa, Sečanj i Smederevska Palanka.

Do 8. ožujka proglašeno je 15 lista za parlamentarne izbore, a rok za podnošenje kandidatura i prijava lista za ove i lokalne izbore ističe 12. ožujka u ponoć.

Srpska napredna stranka na izbore izlazi s listom broj 1 »Aleksandar Vučić – Zajedno možemo sve« na kojoj se nalaze i kandidati SDPS-a **Rasima Ljajića**, Pokret socijalista **Aleksandra Vulina** i Pokret Snaga Srbije **Boļjubu Karića**.

Druga je koalicija Socijalističke partije Srbije **Ivice Dačića**, Jedinствена Srbija **Dragana Markovića Palme** i Zeleni Srbije.

»Savez vojvođanskih Mađara – István Pásztor« je prva od manjinskih stranaka predala listu i ima redni broj tri. Prvi na listi je **Bálint Pásztor**.

Četvrta je lista Dr. Vojislav Šešelј – Srpska radikalna stranka, koja izlazi na izbore sa sloganom »Šešelјa za premijera«.

Koaliciju Uјedinјena Srbija, koja je peta po redoslijedu, čine Stranka slobode i pravde **Dragana Đilasa**, Narodna stranka **Vuka Jeremića** i Demokratska stranka **Zorana Lutovca**. Ovu listu na parlamentarnim izborima predvodi **Marinika Tepić** sa sloganom »Promena iz korena«, a podržavaju je i Pokret za preokret **Janka Veselinovića**, Pokret slobodnih građana **Pavla Grbovića** i sindikat *Sloga*.

Na šestom mjestu je Koalicija Nada, čija lista ima naziv »Dr. Miloš Jovanović – Nada za Srbiju – Srpska koalicija Nada – Nacionalno demokratska alternativa – Demokratska stranka Srbije – Za Kralјevinu Srbiju – Vojislav Mihailović«. Prvi na listi je general **Božidar Delić**.

Srpska stranka Zavetnici bit će pod rednim brojem sedam na glasačkom listiću. Nastupaju pod sloganom

»Svoji na svome«, a nositeljica liste je **Milica Đurđević Stamenkovski**.

Stranka pravde i pomirenja predala je manjinsku listu pod nazivom »Muftijin amanet«. Nositelj ove liste, s rednim brojem 8 je **Usame Zukorlić**, sin prvog predsjednika **Muamera Zukorlića** koji je preminuo 2021.

Zeleno-lijevu koaliciju »Moramo« čini više od 60 organizacija iz Srbije. Lista pod nazivom »Moramo – Akcija – Ekološki ustanak Čuta – Ne davimo Beograd – Nebojša Zelenović« je deveta na izbornom listiću.

S rednim brojem 10 je Koalicija »Suverenisti« koju čine stranke Dosta je bilo **Saše Radulovića**, Zdrava Srbija **Milana Stamatovića** i pokret Živim za Srbiju dr. **Jovane Stojković**. Na izbore izlaze sa sloganom »Srbija nije na prodaju«.

Pod rednim brojem 11 je lista koju predvode predsjednik pokreta Dveri **Boško Obradović** i **Žika Gojković**, lider POKS-a. Druga frakcija POKS-a, na čijem je čelu **Vojislav Mihailović**, saopćila je da će uložiti prigovor RIK-u jer je, kako su naveli, u njoj sadržana skraćenica POKS, čime se, kako kažu, zloupotrebljava ime političke stranke koja nije u koaliciji s njim, već u koaliciji Nada.

»Zajedno za Vojvodinu – Vojvođani (Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, Zajedno za Vojvodinu)« izlazi na izbore s rednim brojem 12. Nositelj liste je predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov**, a na drugom mjestu je beogradski odvjetnik **Aleksandar Olenik**. Ovu manjinsku izbornu listu s 26 kandidata za zastupnike podržalo je potpisima 5.237 birača koji su upisani na posebni birački popis nacionalnih manjina u Srbiji. Tijekom odlučivanja u RIK-u o potvrdi liste pojedini članovi povjerenstva su smatrali da se radi o zluporabi prava za kandidiranje liste nacionalne manjine jer su, kako su naveli, prenio je RTS, na listi kandidati partija koje nisu manjinske, već prije svega Lige socijaldemokrata Vojvodine. Kako su ostali u manjini, lista koju čine stranke hrvatske i rusinske manjine ima status nacionalno-manjinske liste.

Stranka demokratske akcije Sandžaka se nalazi na 13. mjestu i nosi naziv »SDA Sandžaka – dr. Sulejman Ugljanin«. Ugljanin je nositelj ove liste bošnjačke manjine i izlaze sa sloganom »Sloboda-demokracija-autonomija«.

Koalicija sa sloganom »Ajmo ljudi« koju predvodi lider Socijaldemokratske stranke **Boris Tadić** nalazi se na 14. mjestu. Prvi na listi je predstavnik SDS-a ekonomist **Goran Radosavljević**, a na drugom je lider Nove stranke **Aris Movsesijan**.

Na petnaestom mjestu je lista albanske nacionalne manjine »Alternativa za promјene – Albanska demokratska alternativa«. Na listi je 10 kandidata za zastupnike i predvodi ih doskorašnji zastupnik iz Bujanovca i lider stranke **Shaip Kamberi**.

J. D.

Hrvatsko ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU

Javni poziv za Program prekogranične suradnje između Hrvatske i Srbije za 2022. godinu

Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske raspisalo je Javni poziv za dostavu prijedloga projekata za Program prekogranične suradnje između Republike Hrvatske i Republike Srbije.

Program pridonosi potpori Hrvatima u Republici Srbiji i osnaživanju pograničnog područja Republike Hrvatske, njihovom gospodarskom i svekolikom razvoju, osigurava pretpostavke za jačanje konkurentnosti i ostvarenje vlastitih razvojnih potencijala te potiče aktivaciju svih dionika na zajedničkom radu za dobrobit hrvatskog naroda u Republici Srbiji i njihov gospodarski oporavak. Doprinosi stvaranju preduvjeta za sprječavanje iseljavanja stanovništva, smanjenju negativnog demografskog trenda i održivom razvoju u pograničnom području te podiže kvalitetu života i integraciju cjelokupnog stanovništva koje živi na tom prostoru.

Program je namijenjen:

- jedinicama lokalne i regionalne (područne) samouprave (JLRS) i/ili javnim ustanovama i javnim poduzećima čiji su JLRS osnivači u Republici Hrvatskoj na području Brodsko-posavske, Vukovarsko-srijemske, Požeško-slavonske i Osječko-baranjske županije.
- pravnim osobama neprofitne naravi registriranim na programskom području Republike Hrvatske koje služe za zadovoljenje socijalnih, zdravstvenih, obrazovnih i kulturnih potreba.
- jedinicama lokalne i regionalne (područne) samouprave (JLRS) i/ili javnim ustanovama i javnim poduzećima čiji su JLRS osnivači u Republici Srbiji na području Autonomne Pokrajine Vojvodine i Grada Beograda.
- pravnim osobama neprofitne naravi registriranim u Republici Srbiji na području Autonomne Pokrajine Vojvodine i Grada Beograda čija temeljna svrha nije stjecanje dobiti i koje su se opredijelile za obavljanje djelatnosti i aktivnosti koje su predmet financiranja i kojima promiču uvjerenja i ciljeve koji nisu u suprotnosti s Ustavom i zakonima Republike Hrvatske ili pravnim poretom matične države, a upisane su u Registar ili drugu odgovarajuću Evidenciju organizacija matične države.

Javni poziv za dostavu projektnih prijedloga otvoren je do 7. travnja 2022. godine. Natječajna dokumentacija dostupna je na internetskoj stranici Ministarstva: <https://razvoj.gov.hr>.

DSHV: Nastavak aktivne potpore Vlade RH

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini iznimno je zadovoljan što je raspisom Javnog poziva za Program prekogranične suradnje između Hrvatske i Srbije za 2022. godinu učinjen korak u pravcu realizacije zaključaka razgovora koje je predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov** vodio s ministricom regionalnoga razvoja i fondova EU **Natašom Tramišak** tijekom proteklih godinu dana, priopćio je DSHV.

»Izbor prioritetnih tema za financiranje, a to su: kultura, obrazovanje i znanost, sport, turizam, edukacije iz područja pripreme i provedbe projekata iz EU fondova i ostala područja društvenih djelatnosti, doprinijet će stvaranju preduvjeta za jačanje ekonomske perspektive Hrvata koji žive u Srbiji. Tamo gdje je nije bilo utjecat će na započinjanje, a tamo gdje jest ojačat će postojeću suradnju s partnerima iz četiri pogranične županije u Hrvatskoj. Sredstva koja budu dobivena mogu se koristiti, među ostalim, za opremanje, izgradnju, nadogradnju, rekonstrukciju, obnovu, modernizaciju i adaptaciju prihvatljive tematske infrastrukture (socijalna/društvena, javna, komunalna, zaštita okoliša, energetska učinkovitost i obnovljivi izvori energije, gospodarska, kulturna) te ostale aktivnosti iz tematskih područja suradnje. DSHV, stoga, vidi ovaj tematski usmjeren natječaj dokazom nastavka aktivne potpore hrvatske zajednice od strane Vlade Republike Hrvatske, napose u njezinim pripremama za složenije prekogranične aktivnosti koje financira Europska unija«, dodaje se.

DSHV poziva sve pravne osobe neprofitne naravi – institucije, organizacije i udruge koje promoviraju hrvatsku kulturu i bave se drugim aspektima prioritetnima u ovom natječaju, a registrirane su na području Autonomne Pokrajine Vojvodine i Grada Beograda, da se kvalitetnim prijedlozima projekata prijave na ovaj natječaj.

Posjet delegacije Grada Zaprešića

Povezivanje priče o banu Jelačiću

Potpisanim Sporazumom o suradnji HNV i Grad Zaprešić iskazuju interes posebno surađivati na povezivanju priče o banu Jelačiću, a putem programa koji uključuju turističke, povijesne, obrazovne, poslovne i umjetničke aktivnosti

Sastanak u HNV-u

Delegacija Grada Zaprešića, na čelu s gradonačelnikom i predsjednikom Udruge gradova u Hrvatskoj **Željkom Turkom** boravila je prošloga tjedna (3. i 4. ožujka) u posjetu hrvatskoj zajednici u Srbiji, u okviru kojeg je potpisan Sporazuma o suradnji između Hrvatskog nacionalnog vijeća i Grada Zaprešića. Također, goste iz Hrvatske primili su i predstavnici Grada Novoga Sada, a susreli su se i s predstavnicima Zaklade Spomen-dom *bana Josipa Jelačića* i HKPD-a *Jelačić* iz Petrovaradina.

Sporazum o suradnji

Središnji događaj ovoga posjeta bilo je potpisivanje Sporazuma o suradnji između Hrvatskog nacionalnog vijeća i Grada Zaprešića. Dokument su 3. ožujka u sjedištu HNV-a u Subotici potpisali predsjednica Vijeća **Jasna Vojnić** i gradonačelnik Zaprešića **Željko Turk**.

Kako se u dokumentu navodi, Sporazumom o suradnji strane potpisnice iskazuju interes surađivati na svim područjima zajedničkog interesa, a posebno na poveziva-

nju priče o banu Josipu Jelačiću između Petrovaradina (u kojem je rođen i kršten) i Zaprešića (u kojem je živio i gdje je sahranjen) te stvaranju narativa za nove programe vezane uz lik i djelo toga velikana koji uključuju turističke, povijesne, obrazovne, poslovne, tradicijske i umjetničke aktivnosti utemeljene na suvremenim metodama interpretacije baštine. Također, suradnja će podrazumijevati i uspostavljanje dubljih i konkretnijih kulturno-umjetničkih i turističkih veza između hrvatske zajednice u Srbiji i Grada Zaprešića, razvoj kulturne politike s ciljem multiplikativnog učinka na dijalog Hrvatske i Srbije, suradnju u razvoju zajedničkih obrazovnih, civilnih i društvenih projekata, prijavu i realizaciju zajedničkih međunarodnih i prekograničnih projekata u kontekstu Europske unije, kao i razvojnih projekata financiranih vlastitim sredstvima, nacionalnim izvorima ili drugim domaćim, odnosno međunarodnim financiranjem. Nadalje, radit će se i na povezivanju gospodarskih zajednica i jačanju njihovih kapaciteta te razmjeni iskustava te zajedničkom nastupu koji afirmira suradnju s ciljem veće prepoznatljivosti potreba Hrvata izvan domovine.

 Darko Polić i Željko Turk

Sastanku i potpisivanju ugovora nazočili su i predstavnici Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU *Hrvatska riječ* iz Subotice.

Suradnja s Novim Sadom

Idućega dana, 4. ožujka, delegacija Grada Zaprešića i predstavnici hrvatske zajednice posjetili su Grad Novi Sad gdje je najprije održan sastanak s predstavnicima Grada Novog Sada, na čelu sa zamjenikom gradonačelnika **Milanom Đurićem**, na kojem su predstavljeni planovi i projekti koji za cilj imaju promoviranje hrvatske zajednice, lika i djela bana **Jelačića** i suradnju dvaju naroda te dodatno obogaćenje turističke ponude Novog Sada.

Zamjenik gradonačelnika Đurić je ukazao na dobru suradnju Grada i HNV-a te podsjetio na projekte koje Novi Sad realizira, a koji pridonose prijateljstvu dvaju naroda. Uz projekt adaptacije spomen-doma bana Jelačića u Petrovaradinu, za koji je kazao kako dobro napreduje, naveo je i obnovljen spomenik skladatelju **Josipu Runjaninu**, te rad na obnovi crkve Svetog Jurja (u suradnji s Vladom Vojvodine) i crkve Svetog Križa u Petrovaradinu. Osim toga, ukazao je i da hrvatska zajednica ima svog predstavnika u MZ Petrovaradin i u različitim radnim tijelima »što govori o tome da Grad Novi Sad, kao multinacionalna i multikulturalna sredina poštuje principe jednakosti i ravnopravnosti svih građana«.

Sastanku su, među ostalima, prisustvovali i zamjenik pokrajinskog tajnika za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Goran Kaurić**, savjetnica gradonačelnika Grada Novog Sada za pitanja hrvatske zajednice **Ankica Jukić-Mandić**, predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov** te upravitelj Zaklade Spomen-dom bana *Josipa Jelačića* **Darko Polić**.

Banova rodna kuća

Boravak u Novom Sadu nastavljen je susretom s predstavnicima Zaklade Spomen-dom bana *Josipa Jelačića* i HKPD-a *Jelačić*, posjetima rodnoj kući bana Jelačića, crkvi sv. Jurja u kojoj je ovaj velikan kršten te Petrovaradinske tvrđave.

Željko Turk je izjavio kako je cilj posjeta i sporazuma potpisanog s HNV-om uspostava konkretnijih veza između

Turk posjetio i DSHV

Boraveći u Subotici, gradonačelnik Zaprešića Željko Turk je u svojstvu člana Predsjedništva Hrvatske demokratske zajednice posjetio Demokratski savez Hrvata u Vojvodini.

Na sastanku s predstavnicima DSHV-a, na čelu s predsjednikom te stranke Tomislavom Žigmanovim, bilo je riječi o političkim prilikama, društvenom položaju Hrvata u Srbiji te izazovima pred kojima se DSHV nalazi, napose u kontekstu predstojećih parlamentarnih izbora.

Član Predsjedništva HDZ-a Željko Turk je rekao kako je položaj Hrvata u Srbiji u političkom smislu »bremenit« te da je njegov posjet DSHV-u jasna podrška da se putem političke borbe i sudjelovanjem na izborima taj položaj promijeni i poboljša.

Predsjednik DSHV-a Žigmanov izjavio je kako je posjet Turka »još jedan dokaz da je DSHV prepoznat kao partner svih relevantnih subjekata u Hrvatskoj, pa time i vladajuće stranke«.

đu Grada Zaprešića i hrvatske zajednice u Vojvodini te održavanje programa kulturne i turističke razmjene.

»To su područja kulture, obrazovanja, turizma, civilnog društva, gdje postoji niz načina i tema kako suradnju provesti. Primjerice, kroz sadržaje za djecu u obrazovanju, teme u kulturi, a najveći naglasak je možda na turizmu, na zajedničkoj poveznici koju imamo u banu Jelačiću. To je ujedno i poveznica dva grada – Novog Sada, čiji je Petrovaradin dio, i Zaprešića«, kazao je Turk.

»Posjet gradonačelnika Zaprešića Željka Turka i njegovih najbližih suradnika odgovor je na naš posjet Gradu Zaprešiću u listopadu prošle godine i formalni početak naše suradnje. U tijeku je završetak II. faze obnove banove rodne kuće i već počinjemo osmišljavati sadržaje koji će se u njoj nalaziti. Grad Zaprešić uspio je na suvremen i izuzetno privlačan način brendirati lik bana i u kratkom vremenu ostvarili su izuzetne rezultate, napose na polju turizma. To svoje iskustvo i kapacitete žele podijeliti i s nama kako bismo i mi dio toga primijenili u banovoj rodnoj kući. Štoviše, želimo zajedničkim projektima stvoriti i zajedničku banovu priču koja povezuje zajednice, gradove i narode – kao što je to i sam ban činio. Drago mi je što je HNV u svom zalaganju oko umrežavanja i stvaranja novih suradničkih odnosa i ovog puta naišao na podršku Grada Novog Sada s kojim gajimo uspješnu suradnju«, rekla je predsjednica HNV-a Jasna Vojnić.

Delegaciju Grada Zaprešića, osim gradonačelnika, činili su zamjenik gradonačelnika dr. **Alan Labus**, pročelnica Upravnog odjela za društvene djelatnosti **Sandra Sabol Valenčak**, voditeljica Ureda gradonačelnika **Jelena Košec** i direktor Turističke zajednice Grada Zaprešića **Toni Ganjto**.

Prvoga dana posjeta gosti iz Zaprešića posjetili su i Tavankut, gdje su nazočili otvorenju izložbe fotografija križeva krajputaša.

D. B. P.

Službena uporaba jezika na tri razine

Važno je pri prvom upisu djeteta u matične knjige zahtijevati da ime bude upisano na hrvatskom jeziku i pismu, jer se kasnije iz Izvoda matične knjige rođenih ime identično prepisuje u sve ostale dokumente

Republika Srbija - Uporaba osobnog imena
 obraćanje zastupnika u Narodnoj skupštini na materinjem jeziku

Prema Zakonu o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina pravo pripadnika nacionalne manjine da koristi svoj jezik odnosi se na privatnu, javnu i službenu uporabu. Privatna i javna uporaba hrvatskog jezika i pisma odnosi se na korištenje jezika u bilo kojem području svakodnevnog života dok se službena uporaba jezika odnosi većinom na komunikaciju s tijelima javne vlasti i korištenje hrvatskog jezika u radu tih tijela.

Službena uporaba jezika i pisma se ostvaruje na tri razine – republičkoj, pokrajinskoj i lokalnoj, ovisno o kojem se pravu radi i je li u određenom gradu u cjelini ili samo u pojedinom naselju hrvatski jezik i pismo u službenoj uporabi. U praksi je ipak službena uporaba jezika najčešće vezana za lokalnu razinu, jer se i komunikacija građana s tijelima javne vlasti najčešće odvija na lokalnoj razini.

Republička razina

Pripadnici nacionalnih manjina u cijeloj Srbiji imaju pravo na uporabu osobnog imena na svom materinjem jeziku, prevedene obrasce (izvode) i upis imena u javne isprave. »Osobno ime na hrvatskom jeziku i pismu imamo pravo upisati u svim javnim ispravama i dokumentima izdanim u Republici Srbiji. Važno je pri prvom upisu djeteta u matične knjige zahtijevati da ime bude upisano na hrvatskom jeziku i pismu, jer se kasnije iz Izvoda matične knjige rođenih ime identično prepisuje u sve ostale dokumente (putnu ispravu, osobnu iskaznicu, vozačku dozvo-

lu...)). Podaci o imenu i prezimenu pripadnika nacionalnih manjina paralelno se upisuju i prema srpskom pravopisu i ćirilicom pismu«, navodi se u Strategiji službene uporabe hrvatskog jezika i pisma 2021.-2026., Hrvatskog nacionalnog vijeća.

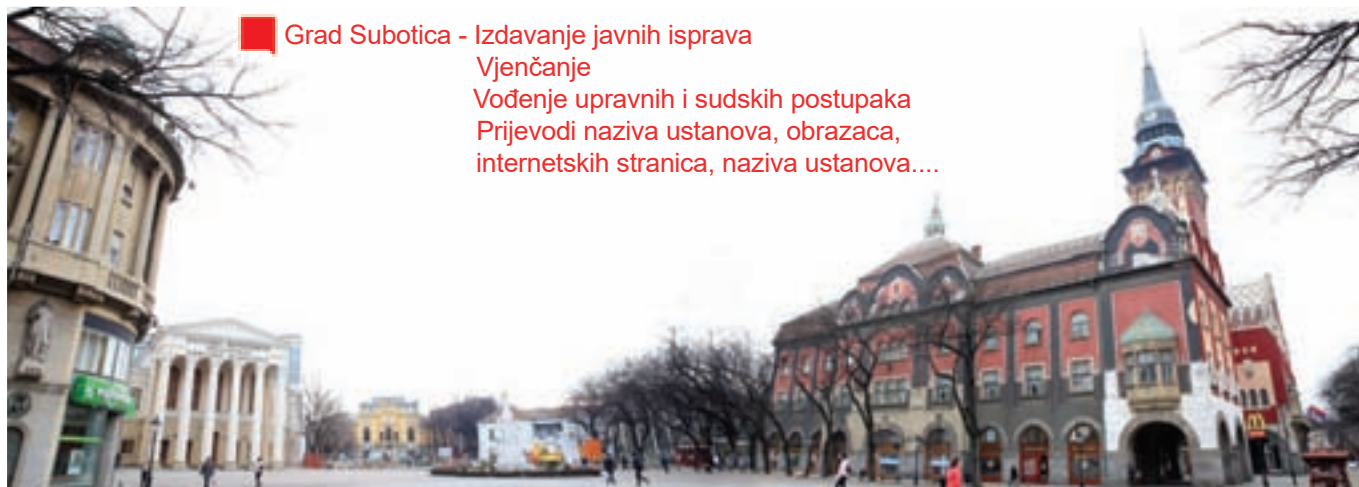
Pripadnici nacionalnih manjina mogu se na materinjem jeziku obraćati republičkim tijelima vlasti.

Izravno ukoliko čine 2% ili više, a ukoliko ih je manje (kao u slučaju hrvatske nacionalne manjine) onda se mogu obratiti na svom jeziku preko jedinice lokalne samouprave u kojoj je hrvatski jezik u službenoj upotrebi, pri čemu samouprava osigurava prevođenje i snosi troškove.

Zastupnici u Narodnoj skupštini se mogu obraćati na svom materinjem jeziku i podnositi materijale, a na republičkoj razini još postoji obveza Republike prevesti zakone koji se tiču ostvarivanja manjinskih prava na jezike nacionalnih manjina.

Pokrajinska razina

Na pokrajinskoj razini jezici nacionalnih manjina, među njima i hrvatski, koriste se kao službeni jezici u tijelima i organizacijama AP Vojvodine. To znači da se nazivi ustanova, poduzeća i drugih pravnih osoba trebaju ispisati na pločama i na manjinskim jezicima. Nadalje, da se osigurava prijevod glasačkih listića i biračkog materijala na izborima, prijevod zakona i drugih propisa, obrazaca,

■ Grad Subotica - Izdavanje javnih isprava
Vjenčanje
Vođenje upravnih i sudskih postupaka
Prijevodi naziva ustanova, obrazaca,
internetskih stranica, naziva ustanova....

internetskih stranica, službenih listova te se osigurava pismena i usmena komunikacija građana s tijelima s javnim ovlastima na tim jezicima. Sve ovo važi i za Grad Suboticu, koji je jedini grad u Srbiji u kojem je hrvatski službeni jezik na cijelom teritoriju Grada.

Gradska i mjesna razina

Hrvatski jezik i pismo u službenoj su uporabi na cijelom teritoriju Grada Subotice (Subotica s još 18 naseljenih mjesta), te u 11 vojvođanskih mjesta: Stara Bingula (Grad Srijemska Mitrovica), Batrovci, Sot (Općina Šid), Sonta (Općina Apatin), Monoštor, Bereg, Lemeš (Grad Sombor), Stari Slankamen (Općina Indija) te Plavna, Vajska i Bođani (Općina Bač).

U Gradu Subotici u kojem je hrvatski jezik u službenoj uporabi tijela javne uprave su dužna izdavati javne isprave (osobne iskaznice, prometne dozvole, izvadke iz matice rođenih, vjenčanih i umrlih, potvrde o prebivalištu, boravištu, potvrde o državljanstvu, zdravstvene knjižice, građevinske dozvole, inspeksijska rješenja i druge isprave) i na hrvatskom jeziku ukoliko to građani zatraže. Službenici su pri tome dužni obavijestiti građane o njihovim pravima.

Stanovnici Subotice imaju pravo na vođenje upravnih i sudskih postupaka na hrvatskom jeziku, vjenčanje na hrvatskom jeziku a tijela javne uprave su dužni objav-

ljivati propise kao i različita upozorenja za javnost i na hrvatskom jeziku. U radu predstavničkih tijela također se koristi i hrvatski jezik ravnopravno s drugim jezicima u službenoj uporabi.

Na koncu, u Subotici, kao i u jedanaest naseljenih mjesta u Vojvodini – Stara Bingula, Batrovci, Sot, Sonta, Monoštor, Bereg, Lemeš, Stari Slankamen, Plavna, Vajska i Bođani – u kojima je hrvatski jezik u službenoj uporabi treba se osigurati prijevod na pločama s nazivima mjesta, ulica, trgova i topografskim oznakama.

Zakonom o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina predviđeno je ispisivanje imena i naziva na jeziku i pismu nacionalne manjine prema njezinoj tradiciji i pravopisu. U mjestima u kojima je hrvatski jezik u službenoj uporabi HNV može inicirati i predložiti lokalnoj zajednici pokretanje promjene naziva, a jedinice lokalne samouprave su obvezne u postupku promjena naziva ulica, trgova, gradskih četvrti, zaseoka i drugih dijelova naseljenih mjesta pribaviti i mišljenje nacionalnih vijeća nacionalne manjine i vijeća za međunarodne odnose.

Drugim riječima, u mjestima u kojima su hrvatski jezik i pismo u službenoj uporabi, a ona nemaju status administrativnog sjedišta, primjena prava se svodi samo na postavljanje ploča s nazivima mjesta, odnosno ulica i institucija i topografskih oznaka.

J. D.

■ Grad Subotica, Sonta, Bereg, Monoštor, Lemeš, Plavna, Bođani, Stari Slankamen, Stara Bingula, Sot, Batrovci --- Ploče s nazivima mjesta, ulica, trgova, rijeka, jezera...

Razdoblje stabilne vlasti

Gotova dva desetljeća duga vlast Laze Mamužića pozitivno se odrazila na ukupan razvoj Subotice. Usprkos stalnim kritikama i optužbama za autoritarnost, Mamužićeva uprava zvana još i vlada Mamužić-Antunović ostavljala je prostora i mogućnosti svim kompetentnim ljudima

Na izborima 28. lipnja 1881. u Subotici na listi vladine (Slobodoumne) stranke natjecali su se **Lazar Mamužić** i **Mór Horváth** (1844. – 1896.), a ljevice (oporbe) **Károly Varga** (1838. – 1908.) i **Ernest (Nesto) Mukić** (1826. – 1905.). Mamužić je u svom krugu pobijedio svog protukandidata Vargu, ali je njegov kolega Horváth izgubio od Mukića. U svakom slučaju, dominaciji ljevice je došao kraj. U ugarski sabor Mamužić je ušao kao pristaša režima. Mandat mu je istekao 1. lipnja 1884. godine.

U Saboru je pokrenuo ideju o realizaciji poštanske štedionice. Među njegovim govorima izdvaja se po značenju odgovor na izjavu zastupnika **Mihaila Polita Desančića** o Bosni i Hercegovini. Polit je, naime, rekao da će Austro-Ugarska naći svoju smrt u Bosni i Hercegovini

(24. svibnja 1882.) i da bi bolje bilo kada bi predala ovu zemlju Srbiji. U tom slučaju, po njemu, Srbija bi zauzela neutralan položaj prema Austro-Ugarskoj u eventualnom sukobu Rusije i Austro-Ugarske. Mamužić je na to rekao: »Ja, međutim, ne vjerujem u tu neutralnost, iako je to g. Polit obećao. On je bacio prašinu u oči sljepih da ne vide (...) To su samo fraze«.

Prvi čovjek grada

Početkom siječnja 1884. subotički gradonačelnik **Ivan (János) Mukić** (1814. – 1887.) podnio je ostavku na svoj položaj, iscrpljen godinama, životnim tegobama, političkim napadima. Trpio je kritike zbog uskraćivanja obrazovanja na materinskom jeziku i rasipništva gradske uprave. Dok nije izabrana nova uprava vlast (interregnum) je vršio **Miško Prčić** (1840. – 1906.), dugogodišnji šef gradske policije. Na izborima za gradonačelnika natjecali su se Lazo Mamužić, **Károly Varga** i **Sándor Konrád**. Mamužić je pobijedio ogromnom većinom sa 155 glasova naspram 87 Varginih.

Nakon izbora prvoga čovjeka, izabrana je i nova uprava (30. i 31. listopada 1884.), u kojoj su bili zastupljeni Mađari, Srbi i Hrvati. Predsjednik Sirotinjskog stola postao je **Miško Prčić**, veliki kapetan **István Nagy Varga**, senatori **Nándor Kertes**, **Sredoje Đorđević**, **Simon Lévy** i **Géza Hevér**. Veliki bilježnik je postao **Josip Kujundžić**, glavni tužitelj **István Lénárd**, glavni računovođa **György Mucsi**, glavni ljekar **Josip Antunović**, glavni inženjer **Titus Mačković**. Pobjeda je proslavljena u gradskom hotelu *K Pešti*. Na proslavi je prisustvovalo oko 500 uzvanika. U međuvremenu su održani parlamentarni izbori na kojima je učvršćena vlast vladine stranke (19. lipnja 1884.). U ugarski sabor su ušli **Imre Ivánka** (1818. – 1896.) i **Mór Horváth**, obojica članovi Slobodoumne stranke.

Bezбриžna vlast

Dobar poznavatelj života i karijere Laze Mamužića, pokojni kustos Gradskog muzeja Subotica **Mirko Grlica** ovako ukratko opisuje prve godine novog gradonačelnika: »Lagodno doba Mamužićevog upravljanja gradom

za nekoliko godina nadmašuje period koji je u Mađarskoj poznat kao sretno vrijeme mira i poklapa se s koncem vlade **Kálmána Tisze**. Komotna većina u gradskoj skupštini, vlada stranačkih kolega u Budimpešti dozvolili su Mamužiću da se dobar dio njegovih aktivnosti može svrstati u protokolarna, poluprivatna i privatna putovanja, koja su prekidana efektnim izbornim pobjedama, kako osobnim, tako i stranačkim.

Drugim riječima, Mamužićev dolazak na vlast pada u pravo vrijeme. Budući da je bio dionik vlasti, koja je bila snažna, nije morao ulagati mnogo napora za održavanje prevlasti u gradu. Zato mu je ostalo mnogo vremena i energije za putovanja. S njih će se vraćati nadahnut, unoseći u Suboticu svjež duh kozmopolitizma i modernizma, koji joj je nedostajao. Na njegovim odsustvima zamjenjivao ga je tim sposobnih ljudi, od kojih vrijedi izdvojiti Sredoja Đorđevića i Miška Prčića, člana razgranate i ugledne obitelji Prčić, koja je dala Hrvatima nekoliko rodoljuba, a *Bunjevačkoj kasini* nekoliko predsjednika.

Kraj prevlasti

Mamužić se doista nije morao brinuti za sudbinu. Poslije djelomičnog poraza 1881., oporba u Subotici dugo vremena nije mogla stati na noge. To su potvrdili ishodi parlamentarnih izbora 1884., 1887. i 1892, kada su u oba subotička izborna kruga pobijedili kandidati vladine stranke. Godine 1887. u ugarski sabor su ušli Imre Ivánka i Josip Antunović, a 1892. Josip Antunović i **Béla Vermes**. Na gradskim izborima 3. i 4. prosinca 1890. Ma-

mužić je pobijedio svog protivnika Károlya Vargu i drugi je puta izabran za gradonačelnika. Nakon reizbora gradonačelnika, obnovljena je gradska uprava. Predsjednik Sirotinjskog stola ostao je Miško Prčić, a senatori su postali Sredoje Đorđević, **József Szigeti**, **Mátyás Szalai** i **György Vince**. Veliki bilježnik je postao **Veco Vojnić Zelić**, a veliki fiškal (tužitelj, gradski pravobranitelj) **Mate Vojnić** mlađi od Bajše. I ovoga puta poštovan je princip zastupljenosti svih nacionalnosti u Subotici (Mađara, Srba i Hrvata).

Iako su ove pobjede stranke Mamužić-Antunović bile velike, ipak ih je zasijenila neizvjesnost koja se spustila na obzorje ugarske političke scene. Naime, još ožujka 1890. predsjednik vlade Kálmán Tisza podnio je ostavku na to mjesto. Tako je nestao stup prevlasti liberala u političkom životu Ugarske. Problemi su se počeli nizati od 1893. i postali su takoreći atrakcija za mjesni tisak. Mađarski listovi gotovo svih orijentacija osjetili su početak kraja Mamužić-Antunovićeve stranke i pojačali su svoje uobičajene napade i optužbe na račun Laze Mamužića. Napadima se priključio i bunjevački *Neven*, sve više nezadovoljan Mamužićevim doprinosima na polju narodnih pravica. Međutim, ništa tako tragično i kobno nije bilo koliko Lazino razilaženje s njegovim rođakom **Agom**, koje je očitovao na sjednici gradske skupštine 14. listopada 1893. Tada je Ago na hrvatskom doviknuo gradonačelniku: »Lazo, Lazo! Gdi su naše hiljade?«, aludirajući tako na neke nepravilnosti i netransparentnosti u poslovanju gradske uprave.

Vladimir Nimčević

Tomislav Žigmanov, nositelj izborne liste Zajedno za Vojvodinu – Vojvođani i predsjednik DSHV-a

OČEKUJEMO pet zastupničkih mjesta

Mislimo da možemo mobilizirati broj ljudi, koji po pravilima manjinske političke reprezentacije u Srbiji može osvojiti pet mandata. Vjerujemo da uz dobar odnos s predstavnicima drugih manjina i s uključivanjem drugih političkih subjekata možemo dobiti povjerenje i do 40.000 birača, što ovisno o broju izašlih birača, može donijeti i pet zastupnika

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Izborna lista Zajedno za Vojvodinu – Vojvođani koalicija je manjinskih stranaka koju čine Demokratski savez Hrvata u Vojvodini i Zajedno za Vojvodinu. Na glasačkom listiću na izborima 3. travnja ova lista bit će pod brojem 12. Nositelj liste je predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov**. DSHV je do sada na izborima sudjelovao na listama većinskih stranaka ili koalicija. Ovoga puta na manjinskoj listi. Zašto nema i drugih nacionalnih manjina na ovoj listi, na koje glasače se računa, je li bilo poziva iz Srpske napredne stranke, jesu li poslije izbora mogući razgovori sa SNS-om... neka su od pitanja na koja u intervjuu za *Hrvatsku riječ* odgovara Tomislav Žigmanov.

► **Manjinsku listu Zajedno za Vojvodinu – Vojvođani čine Demokratski savez Hrvata u Vojvodini i stranka Rusina Zajedno za Vojvodinu. Je li bilo poziva drugim strankama nacionalnih manjina da se priključe?**

Službenih poziva od drugih stranaka za razgovor nije bilo. Bilo je inicijalnih kontakata s Crnogorskom partijom, međutim tu nije nađeno odgovarajuće rješenje koje bi

zadovoljilo aspiracije svih zainteresiranih. Slušali smo pozive koji su išli putem medija i od oporbe i od drugih političkih subjekata, no nismo se prepoznavali u njima, jer smo očekivali da kao ozbiljna, odgovorna politička stranka dobijemo službeni poziv na moguću suradnju. Toga nije bilo. Zbog rizika, nismo htjeli sami pokazivati interes kada je u pitanju priključivanje većim savezima, nego smo na ovaj način u koaliciji stranaka nacionalnih manjina iz Vojvodine, čini mi se kao jedini mogući, uspjeli odlično pozicionirati DSHV, napose kada je riječ o budućnosti političkog života hrvatske zajednice u Srbiji.

► **Je li pred ove izbore bilo ponuda iz Srpske napredne stranke?**

Nikakavih, ni formalnih ni neformalnih, poziva iz SNS-a nije bilo! Previše se o tome govori. To dolazi iz struktura i osoba koje nisu naklonjene DSHV-u. Čak se u javnosti plasira lažna informacija da je razgovora bilo, da sam u istima i ja sudjelovao, da smo mi čak dobili i neke pozicije na njihovoj listi i da je moja nespremnost na suradnju

rezultirala krahom tih razgovora. To je, naravno, bezočna laž, a cilj je opetovano diskreditiranje DSHV-a i mene kao lidera stranke.

► **Kažete odlično pozicioniranje DSHV-a. Podsjetimo: lista ima 26 imena. Koliko je dobio DSHV?**

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini dobio je većinu, budući da je naš strateški partner stranka Zajedno za Vojvodinu manja stranka, koja nema tu vrstu raspoloživih resursa. Mislim da je na ovakav način još jednom potvrđeno da je DSHV jedan od ključnih leaderskih subjekata na planu manjinskih političkih stranaka u Vojvodini i da je to jedno priznanje i za stranku i za mene kao nositelja liste za sve ono što smo do sada uradili kada je u pitanju dosljedno, autentično, požrtvovno zalaganje za dobro hrvatske zajednice, ali i za dobro drugih manjinskih zajednica, i na koncu, ali ne manje važno, i za razvoj demokracije te upristojenje brojnih segmenata društvenog života, institucionalnog okvira, kvalitete zakona na razini Srbije.

► **Okolo kojih principa i prioriteta je okupljena izborna lista Zajedno za Vojvodinu – Vojvođani?**

Prvo, to je lista manjinskih zajednica, drugo s prostora smo Vojvodine i s treće strane mi smo stranke koje su vrijednosno, politički i ideološki bliske. Vrijednosni okvir i politička načela su posvećenost temeljnim europskim vrijednostima, gospodarski razvijenoj Srbiji, Srbiji s razvijenom vladavinom prava, s razvijenim institucijama, s multikulturalnim politikama koje će biti usmjerene na sve manjinske zajednice, decentralizaciji koju će pratiti ravnomjerni razvoj komunalne infrastrukture i stvaranje jednakih uvjeta za sve prostore u Srbiji. Mi smo zainteresirani više za prostore gdje žive nacionalne manjine, napose Hrvati, i na koncu, ali ne manje važno, mi vidimo Srbiju kao jednu od članica Europske unije.

► **Na koje glasače računate na izborima? Kako privući i glasače koji ne podržavaju DSHV?**

Mi se prepoznavamo kao stranka koja je dosljedna u artikuliranju interesa pripadnika hrvatske zajednice i naravno da tu tražimo najveći resurs kada je u pitanju podrška. Naša sadašnja, a i ranija pozicija u srbijanskom političkom polju jasno je profilirana da se bavimo i drugim temama osim nacionalnomanjinskim. Očekujemo solidarnost pripadnika drugih manjinskih zajednica, koje će u nama prepoznati neku vrstu potencijala i dati nam povjerenje i na koncu, a ne manje važno, mislimo da naš narativ i dosadašnja praksa mogu biti prijemčivi i za pripadnike većinskog naroda, da možemo zadobiti određenu vrstu empatije za naše zahtjeve i na taj način dobiti značajan broj glasova i pripadnika većinskog naroda.

► **Do izbora je ostalo manje od mjesec dana. Na koji način ćete voditi kampanju? Planirate li obići što više sredina u kojima su potencijalni glasači?**

Značajna smo stranka hrvatske zajednice, ali s malim financijskim resursima, tako da neka vrsta velike kampanje, koja financijski staje, koja podrazumijeva televizijske reklame, oglašavanja na radiju, bilbordima... za nas je san. Pokušat ćemo to kompenzirati kapilarnim radom na terenu, vođenjem kampanje koja će ići od vrata do vrata; koristit ćemo sve raspoložive resurse stranke, prijatelje

DSHV-a i sve one koji žele biti dionici diseminacije naših predizbornih poruka. Ići ćemo više na letke, na žive razgovore s ljudima, pokušat ćemo s nekoliko javnih događaja mobilizirati što veći broj ljudi da izađu na glasanje i svoj glas daju našoj listi.

► **Što bi mogao biti ishod? Kakve su procjene koliko mandata očekujete da će ova lista osvojiti?**

Mislimo da možemo mobilizirati broj ljudi, koji po pravilima manjinske političke reprezentacije u Srbiji može osvojiti pet mandata. Vjerujemo da uz dobar odnos s predstavnicima drugih manjina, s uključivanjem drugih političkih subjekata možemo dobiti povjerenje i do 40.000 birača, što ovisno o broju izašlih birača, može donijeti i pet zastupnika. Mi ćemo, naravno, kada počnemo kampanju pozvati i sve ljude dobre volje, nevladine organizacije, političke subjekte da podrže našu listu i tu očekujemo jednu veću solidarnost kada su u pitanju različiti subjekti, ali i pojedinci iz većinskog naroda koji će svojim autoritetom stati uz nas i posvjedočiti da naši politički zahtjevi jesu legitimni, kompatibilni s onim što jesu demokratski standardi u razvijenim demokracijama i da na taj način i mi, kojima je samostalnim izlaskom na izbore nemoguće osigurati političko zastupstvo, to i ostvarimo.

► **Zašto je važno za hrvatsku manjinu u Srbiji da ima svog zastupnika u republičkoj Skupštini?**

Zato što je to meritum jeste li politički relevantni ili ne. U politici je važno da ste dionici najviših predstavničkih tijela u kojima se donose odluke, koja onda omogućavaju povratno da vi budete uvažavani kao respektabilan politički subjekt. To se moglo vidjeti u mandatu kada sam bio zastupnik. I država Srbija i Hrvatska visoko su cijenile poziciju koju smo tada osigurali. Najvidljivije je to bilo kada sam bio u službenom izaslanstvu Srbije prilikom posjeta predsjednici Hrvatske **Kolindi Grabar-Kitarović** 2018. godine. Da sam bio predsjednik samo mjesne zajednice ili samo vijećnik u Skupštini grada ili općine do toga ne bi došlo. Jako je važno u kičmi jedne manjinske zajednice imati ne samo političku organizaciju, već je važno i da ta politička organizacija i njezini predstavnici budu u vertikalni pozicionirani na najvišim mjestima. Radi normalnosti nekog političkog života. Sve drugo je djelovanje s ulice, koje ima prevelike limite. Ukoliko toga nema, uključivanje u procese donošenja odluka na drugim razinama slični poziciji milosti koju dobivate od onoga tko ima moć. Na ovakav način mislimo da možemo tijekom izbora kao samostalni politički subjekt s našim saveznicima osvojiti svoje vlastito zastupničko mjesto i onda pokušati u postizbornom aranžmanu institucionalno rješavati pitanja koja su, kada je riječ o hrvatskoj zajednici, još uvijek otvorena.

► **Koja su to prva, kako kažete, otvorena pitanja koja ćete s pozicije zastupnika u Skupštini Srbije ponovno aktualizirati?**

Naravno, to je rješavanje onih pitanja koja su dugo na agendi interesa ili prioriteta hrvatske zajednice. To je rješavanje pitanja Hrvatskog školskog centra, osnutka Hrvatske drame u subotičkom Narodnom kazalištu, slučaj Bača, razvijanje komunalne infrastrukture, pitanje uključivanja predstavnika hrvatske zajednice u procese dono-

šenja odluka, stvaranje pretpostavki za jednu ozbiljniju kulturu sjećanja, politike suočavanja s prošlošću koja će imati i trajnije memoriranje stradanja Hrvata, prije svega u Srijemu, otvaranje dijaloga sa svim ključnim subjektima unutar hrvatske zajednice kada su u pitanju njihova očekivanja za rješavanje određenih problema i naravno stalna komunikacija s predstavnicima vlasti Republike Hrvatske radi podrške programima razvoja zajednice te našim prinosima razvoju odnosa između dviju država i na neki način stvaranja boljeg okvira kada je u pitanju suradnja i smanjivanje napetosti u hrvatsko-srpskim odnosima.

► **Budući da ste prihvatili sudjelovati na izborima po važećim izbornim zakonima, znači li to da odustajete od garantiranih mandata ili zalaganje za poštovanje Međudržavnog sporazuma kojim se Srbija obvezala na garantirani mandat i zastupljenost pripadnika hrvatske zajednice u lokalnim, pokrajinskim i republičkim tijelima i dalje ostaje prioritet političkog djelovanja?**

Naravno da ćemo se, dok je na snazi Međudržavni sporazum, zalagati da se on u cijelosti poštuje i u Srbiji. Od toga nećemo odustati, jer vidimo ne samo svu složenost ovakvoga predizbornog pozicioniranja već i sve ono što prati tu vrstu pozicioniranja – raširenost određenih prigovora koji su neutemeljeni, košmara, plasiranja iluzija da se može samostalnim izlaskom nešto postići... Sve su to okviri koji će nam dodatno otežati pozitivnu, proaktivnu kampanju, jer će se stvarati klima da mi to ne možemo, da ovo nije najbolji način, da se mi na ovaj način jeftino prodajemo, što je sve daleko od istine. Reći ću samo da prema postojećim pravilima političke reprezentacije nacionalnih manjina 35 posto od ukupnog broja pripadnika hrvatske nacionalne manjine s pravom glasa bi trebalo dati povjerenje DSHV-u. Ako je izlaznost na izborima 60 posto, onda to znači da od broja izašlih Hrvata više od 60 posto mora dati glas našoj listi. Ta vrsta kohezije, jedinstva, uniformnosti nije prisutna ni u jednoj zajednici. Ni Srpska napredna stranka ne dobiva povjerenje, ako ćemo nju uzeti kao primjer, 60 posto izašlog biračkog tijela. U tom smislu, nama je to izazov s kojim ćemo se i dalje suočavati. Treba samo vidjeti do kada ćemo istrajavati na zalaganju za provedbu Međudržavnog sporazuma. Druga solucija je, budući da Srbija 20 godina tu vrstu preuzete obveze ne primjenjuje, da ćemo možda biti primorani pokrenuti inicijativu da se taj sporazum jednostavno suspenzira.

► **S kojim političkom strankom ili koalicijom i na kojim principima biste mogli surađivati poslije izbora?**

Naša politička platforma je jasna, vrijednosni okvir, načela našeg djelovanja su poznati. Mi ćemo surađivati s kompatibilnim političkim strankama i možemo očitovati zainteresiranost spram svih onih koji će iskazati spremnost na suradnju. Mi možemo očitovati zainteresiranost da budemo dio procesa formiranja vlade, ali ovisit će o onome što će biti ponuda, što će biti dio mogućih dogovora i na koncu što se konkretno ponuditi hrvatskoj zajednici kada je u pitanju rješavanje njihovih problema

i kakav će biti odnos spram nekih naših drugih političkih zahtjeva s kojima izlazimo na izbore.

► **Posljednje ankete pokazuju da bi Srpska napredna stranka mogla osvojiti oko 52 posto glasova, što znači da će ona formirati novu vladu. Ukoliko bi poslije izbora stigao poziv iz SNS-a, jesu li mogući razgovori?**

Pokazali smo do sada da smo spremni razgovarati sa svim političkim partnerima, osim onih koji su se u svojem djelovanju ogriješili spram prava i dostojanstva hrvatske zajednice, na svaku vrstu razgovora. Odgovorna smo politička stranka, koja osim zaštite i artikulacije interesa pripadnika hrvatske zajednice želi stabilnu i prosperitetnu Srbiju. U tom smislu možemo dati svoj prinos. Ne mislimo da ćemo mi biti ključna prevaga na tasu formiranja novih vlasti, ali da budemo kreativna podrška onome što će biti budućnost Srbije, ukoliko se udovolji određenim našim očekivanjima mi možemo biti dio i takvih aranžmana. No, vidjet ćemo kada se »bitka« završi što će sve biti i kakva će biti konstelacija kada su u pitanju rezultati izbora.

► **Ima li među predsjedničkim kandidatima netko koga ste spremni podržati?**

Odlučit ćemo na stranačkim tijelima i u komunikaciji s koalicijskim partnerima kada budemo vidjeli koliko će biti i tko će sve biti kandidat za predsjednika Srbije. Sada, pak, znamo koji su nam kriteriji – u predizbornoj političkoj predsjedničkoj platformi treba imati naznake pozitivnih politika spram najvažnijih aktualnih problema nacionalnih manjina iz Vojvodine, a time i ovdašnjih Hrvata, te kvaliteta njihovog života – od gospodarskih, preko komunalnih do ekoloških. Riječju, podržat ćemo kandidata koji će ponuditi pozitivne i razvojne programe koji garantiraju perspektivu Vojvođanima, pripadnicima nacionalnih manjina, a samim tim i Hrvatima u Srbiji.

► U Pokrajini, Novom Sadu, odnedavno Apatinu, članovi DSHV-a uključeno su u vlast. Kakvi su efekti za hrvatsku zajednicu?

Prije svega kada su u pitanju Pokrajina i Grad Novi Sad možemo reći da bilježimo pozitivna iskustva kada je u pitanju rješavanje određenih zahtjeva i potreba pripadnika hrvatske zajednice. Vidimo da su nađeni neki institucionalni načini da budemo dionicima donošenja odluka. Vidimo da se respektira interes pripadnika hrvatske zajednice i da postoje pozitivna iskustva. Sa žaljenjem konstatiramo da to nije slučaj u drugim lokalnim samoupravama i na republičkoj razini vlasti. Sve u svemu, to su pozitivna

iskustva koja ohrabruju da s jedne strane mi možemo biti pozitivni partneri vlasti kada su u pitanju procesi donošenja odluka i da možemo naše zahtjeve dostojanstveno artikulirati, na primjeren način i da oni mogu biti riješeni i da na taj način dio otvorenih problema i izazova hrvatske nacionalne zajednice i u Gradu Novom Sadu i u Pokrajini mogu biti pozitivno razriješeni. Naravno, tu je i domišljatost, uspješnost, kompetentnost i snalažljivost ljudi koji su tamo u ime DSHV-a postavljeni. Vidjet ćemo ukoliko bude razgovora kako i dalje možemo biti dio tih procesa da rješavamo i ideološki osjetljivije stvari za koje smo mi zainteresirani postavimo na svoje mjesto. Prije svega, odnos prema zločinima 90-ih godina, zatim to su pitanja odnosa prema pripadnicima bunjevačke zajednice, to su zapošljavanje pripadnika hrvatske zajednice u tijelima uprave, to su odnosi u regiji prije svega s Hrvatskom...

► Može li se očekivati slična suradnja i u još nekim drugim lokalnim samoupravama, Subotica, Sombor, Bač...? Ukoliko DSHV bude parlamentarna stranka, hoće li to ojačati poziciju DSHV-a kada su u pitanju ove lokalne samouprave?

Naravno da će ojačati. Politička relevantnost i važnost se najbolje pokazuje spram mjesta u kojem vi sudjelujete u vlasti, bilo u poziciji bilo u oporbi. Naravno da ćemo mi tražiti da se pronađe ad hoc rješenje za sudjelovanje pripadnika hrvatske zajednice u tijelima lokalnih samouprava i republičke Vlade, a naravno da ćemo tražiti modele kako se to može riješiti. Mislim da je teško održiva situacija da smo svjedoci da u Hrvatskoj predstavnici srpske zajednice imaju potpredsjednika Vlade, četiri državna tajnika, nekoliko pomoćnika, tri zastupnika, 10 dožupana, četrdesetak gradonačelnika, dogradonačelnika, načelnika općina, donaćelnika, a da mi ovdje nemamo ništa. Mislim da bi bilo dobro i za poziciju Srbije, da bi relaksiranije mogla ući u proces produbljivanja dijaloga s vlastima u Hrvatskoj. Ponovit ću: to je na koncu dio Međudržavnog sporazuma i preuzete obveze.

Sastanak Grlić Radman – Žigmanov

I dalje raditi na poboljšanju statusa hrvatske manjine

Ministar vanjskih i europskih poslova Hrvatske **Gordan Grlić Radman** sastao se u utorak s predsjednikom DSHV-a **Tomislavom Žigmanovim**, objavilo je to ministarstvo.

Kako se u priopćenju navodi, u razgovoru je obostrano naglašena važnost daljnjeg rada na poboljšanju statusa i položaja hrvatske nacionalne manjine u Srbiji, poglavito u pogledu njihove pozitivne političke zastupljenosti na svim razinama vlasti, a s obzirom na to da Republika Srbija i dalje ne provodi odredbe bilateralnog ugovora o uzajamnoj zaštiti prava hrvatske manjine u Republici Srbiji i srpske manjine u Republici Hrvatskoj. Sugovornici su, također, razgovarali o aktualnim društvenim i političkim prilikama u Srbiji s naglaskom na sta-

nje u hrvatskoj zajednici te aktivnostima ključnih institucija hrvatske manjine u Srbiji. Bilo je također govora o predstojećim izborima u Republici Srbiji i pritom su se sugovornici usuglasili da je potrebno uložiti zajedničke političke napore kako bi Hrvati dobili svoje legitimne političke predstavnike u političkim institucijama Srbije. Razgovarali su i o nepovoljnom društvenom i političkom ozračju u kojem Hrvati još uvijek žive u Republici Srbiji. Ministar Grlić Radman je na kraju razgovora poručio da će hrvatska Vlada nastaviti aktivno djelovati u zaštiti nacionalnih kulturno-identitetskih interesa Hrvata u Republici Srbiji i poduzimati sve potrebne korake s tim ciljem, kako bilateralno, a tako i u okviru relevantnih međunarodnih organizacija.

H. R.

Duško Radosavljević, politolog

Stanje pokornosti i političke hibernacije

»Manjinske stranke ne trebaju podržavati bilo koju opciju prije izbora! Moraju se same izboriti za svoja mjesta u parlamentu, a onda na bazi dogovora, kada prepoznaju da neka opcija ima namjeru, pomoći im u ostvarivanju njihovih interesa, uđu s njima u koaliciju, u izvršnu vlast«, kaže Duško Radosavljević

Kampanja za predstojeće izbore je već počela grubim klizećim startovima. **Vučić** u izbore ulazi sa značajnim utegom poraza u »aferi *Rio Tinto*«, kada mu je zbog »ekološkog ustanka« propalo otvaranje rudnika litija kod Loznice. Mediji prenose sve te vijesti, ali o sudjelovanju manjinskih stranaka na izborima 3. travnja, kada bi se trebali održati predsjednički, parlamentarni i lokalni izbori, nitko ne piše u medijima. O sudjelovanju manjinskih stranaka na predstojećim izborima razgovarali smo s politologom **Duškom Radosavljevićem**.

Kako gledate na vrstu pragmatizma manjinskih stranaka koje podržavaju vladajuću opciju i dobijaju benefite zbog toga?

Manjinske političke stranke nisu neke političke tvorevine koje postoje nezavisno od društva, djelovanja institucija u njemu, posebno ne od političke kulture, te stupnja kulture na ovim prostorima, u širem smislu. Kada tome pridodamo činjenicu da te partije više služe da pacifizi-

raju situaciju u svojoj nacionalnoj zajednici, da »usklađe« želje, potrebe i interese svoje nacionalne zajednice s interesima domicilne države, te s hirovitostima srpske politike, ne treba se čuditi realnostima i dometima njihovog djelovanja, koji se svode na političku i javnu promidžbu malog broja nacionalnih prvaka, te njihovom dobrom osobnom pozicioniranju, nerijetko i pravom bogaćenju. Tako se onda nađe zajednički jezik za suradnju s režimom. Tada se taj tzv. pragmatizam proglašava za »žrtvovanje« za nacionalnu stvar, zajednicu itd. Opće je poznato, otkako su stari Feničani izumjeli novac, uvijek postoji cijena da se određena žrtva naplati i interesi prilagode »stvarnosti«. To nas očekuje i u ovim izborima. **Džoni Štulić** bi pjevao: »Ništa novo pod neonom«.

Kako senzibilizirati većinsku populaciju na potrebe manjina?

Prvo treba dovršiti formiranje države! Stvoriti, pa aktivirati mehanizme za provođenje zaštite osoba i kolektivite-

ta u manjinskom položaju. Jer, živimo u državi gdje nisu prepoznati mnogi manjinski kolektiviteti, ne samo nacionalni – npr. seksualni, ljudi s posebni potrebama, stari, mladi (odlasci), obrazovani; na kraju, ali ne i posljednje: u Srbiji su u manjinskom položaju i osobe koje su građani... Za stvaranje takve politike potrebne su nove političke opcije koje će kazati zbogom politici koja se vodi više od trideset godina, politici nacionalne isključivosti, neravnopravnosti, ksenofobije, ratnog huškanja, netolerancije i političkog javašluka. Zato izbori predstavljaju slabašnu nadu da se može krenuti s drugačijim politikama, jer ovo višedesetljetno bauljanje »bespućima povijesne zbiljnosti« neće nas nigdje odvesti, a samo nas je do sada jako sramotilo. Nažalost, u takvim rabotama su često sudjelovale i određene partije nacionalnih zajednica. Na njima je da objasne svoju ulogu, zbog budućnosti. Svaljivati sve beščašće na trenutni režim, koji je dosta posramio Srbiju i Vojvodinu u ovih deset godina, može biti dosta točno, ali ni izbliza nije dovoljno! Koliko nas puta mora opomenuti **Balašević** (»krivi smo mi«) da shvatimo da se mora krenuti drugom stranom, s nužnim suočavanjem s prošlošću, što bi bila zaloga za drugačiju, nadamo se i za bolju budućnost.

Jesu li političke stranke s manjinskim predznakom prepoznatljive u Vojvodini?

Nisu! U Vojvodini se na javnim medijima mogu vidjeti samo političke opcije vladajućih i tzv. nezavisnih eksperata, koji žestoko ruže i kritiziraju oporbu, odnosno, brane poteze vladajućih, posebno Vučića i visokih pokrajinskih i novosadskih dužnosnika. Da bi bile vidljive, partije nacionalnih zajednica bi morale isto to raditi da ih se prepusti medijima. Samo, kako bi to unaprijedilo interese i potrebe nacionalne zajednice, pitanje je bez odgovora. Jednostavno, Vojvodina u političkom i svakom drugom smislu nema subjektivitet; ovi izbori neće biti za pokrajinsku skupštinu, tako da ne postoji bilo kakva potreba za Vojvodinom, njenim spominjanjem, pa čak i tako minimalnom, kao »zabranom nacionalnih manjina«, gdje bi se njihovi predstavnici pojavili na kanalima (ne)postojeće Radio-televizije Vojvodine, da izdeklamiraju svoje programe o usrećivanju nacionalnih zajednica u Vučićevoj Srbiji. Samo, mislim da je veći problem što stranke nacionalnih zajednica nisu prepoznate u političkom životu Srbije, što ih nema u medijima s nacionalnom pokrivenošću, što objektivno nisu poseban faktor u političkom životu Srbije. Ovo se ne odnosi na Savez vojvođanskih Mađara, iako isti ima veliki utjecaj prije svega zahvaljujući »specijalnim i paralelnim vezama« **Vikora Orbána** i Vučića nego što je to uvažavanje njihove objektivne snage.

Kako se manjine odnose prema drugim manjinama, postoji li tu odnos moći i podređenosti? Postoji li ravnoteža među manjinama? Jesu li manjine solidarne?

Osim mađarske nacionalne zajednice, koja je svojim fakticitetom politički faktor, ne toliko u Srbiji koliko u Vojvodini, ostale zajednice nemaju ni snagu, ni organizaciju, ni političku podršku zemalja matica da mogu igrati neku značajniju ulogu u političkom životu Srbije ili Vojvodine.

Neprepoznavanje Srbije kao višenacionalne države nužno vodi zaključku da se pripadnicima nacionalnih zajednica pruža samo onoliko koliko je potrebno da se one drže u stanju pokornosti i političke hibernacije, što se najlakše uradi preko inkorporiranja malobrojne nacionalne elite u institucije režima. Režim to ne košta previše, nacionalni prvaci namireni i zadovoljni, zajednica... Cinici bi zaključili, pa nisu ni Srbi zadovoljni s režimom, pa što?

A zašto se manjinske stranke ne ujedine na zajedničkoj listi za izbore. Ima li to smisla?

Nema! Skoro sve nacionalne zajednice mogu same izboriti ulazak u parlament. Zato se trebaju u strankama nacionalnih zajednica upitati zašto se ne glasa za njih, ili, koga oni stvarno predstavljaju? Kada otvaramo pitanje kvalitete političkog sustava u Srbiji, pa kažemo da su stranke osnovni problem, trebalo bi postaviti i pitanje kvalitete predstavljanja nacionalnih zajednica. Tko ih, kako i zašto predstavlja? I, ne manje važno, koliko za to prihoduje? Koji su dosadašnji učinci djelovanja stranaka nacionalnih zajednica? Najveći dio političkih stranaka nacionalnih zajednica permanentno lamentira nad lošim položajem, a onda se, pod raznim pritiscima, kako iz Srbije, nerijetko i iz matičnih država, odustaje od specifičnih zahtjeva, koji bi išli u pravcu zaštite specifičnih interesa zajednice. Vrlo je upitna kvaliteta lidera stranaka manjinskih zajednica, kao i stranaka koje »zastupaju« interese ostalih građana Srbije i Vojvodine.

Može li promocija kulture manjina biti validan argument za odlučivanje hoće li manjina podržati neku većinsku, tj. vladajuću listu i obraća li se uopće pažnja na programiranje kulturne politike u izbornoj utrci?

Manjinske stranke ne trebaju podržavati bilo koju opciju prije izbora! Moraju se same izboriti za svoja mjesta u parlamentu, a onda na bazi dogovora, kada prepoznaju da im neka opcija ima namjeru pomoći u ostvarivanju njihovih interesa, uđu s njima u koaliciju, u izvršnu vlast – u Vojvodini na nivou pokrajinskih ministara, u Srbiji na nivou državnih tajnika i pomoćnika ministara – i da se uključe u kreiranje novih javnih politika, gdje bi legitimno bile inkorporirane i potrebe i interesi manjinskih nacionalnih zajednica. To bi bio aktivan i kvalitetan doprinos relaksiranju odnosa većina-manjina. Blanko podrška – nikome!

Kako vidite ulogu manjinskih medija u ovo predizborno vrijeme?

Ne vidim ih! Većinom su oni megafoni partija koje upravljaju nacionalnim vijećima. Pluralizam interesa mora biti prisutan u institucijama, kao i u političkom životu nacionalne zajednice, kao i u medijima te iste zajednice. Ne smije se više tolerirati monopol na jedno viđenje, jednu istinu. Bojim se da će mediji nacionalnih zajednica biti još više upregnuti u promidžbu interesa dominantne nacionalne partije, što će im bitno umanjiti kredibilitet u zajednici. Je li vrijeme da svi zajedno nešto učinimo i promijenimo? Na bolje, naravno!

Zvonko Sarić

Rekvijem za Galiciju

Do okončanja I. svjetskog rata najistočniji dio bivše Austro-Ugarske monarhije bila je Galicija, koja je direktno potpadala Austriji, slično kao Bosna ili Češka. Većina stanovnika bili su Poljaci, značajna manjina su bili Rusini, a postojale su i manjine Slovaka i Mađara. Značajna skupina Židova živjela je prije svega u Lembergu ili Lvovu. Poljska je nakon 1795. bila podijeljena između Pruske, Rusije i Austrije; nakon 1846. ukinuta je republika Krakov i priključena je Galiciji kao njen posebni dio. Nakon okončanja I. »Velikog rata« obnovljena je druga Poljska Republika i veliki dio Galicije pripao je ovoj državi. Drugi, veći dio, zvan Zakarpatje (mađ. Kárpátalja) priključen je novoformiranoj državi Čehoslovačkoj. U Galiciji su bile teške borbe između carske Rusije i Austro-Ugarske u kojima su sudjelovali i Subotičani, regrutirani iz grada ali i Bačke. Po dosad poznatim podacima poginulo je 1.460 muškaraca iz dva subotička pješačka puka. Tijekom rata rukovodstvo grada je željelo podići javni spomenik »palim herojima rata« koji je trebao stajati u vojnom groblju u okviru Senčanskog groblja. Spomenik s temom »Isus tješi ranjenog vojnika« počeli su raditi klesari, talijanski zarobljenici, ili lokalni klesari. Spomenik nije postavljen sve do 1925., kada je nakon malog »dotjerivanja« isklesana »uvijača srpskog vojnika« i svečano je otkriven na nekadašnjem pijačnom trgu za sijeno i slamu ispred vojarne 6. »honvéd« puka s potpisom na ćirilici »Junacima palim za oslobođenje i ujedinjenje 1912-1918«. Bombardiranje je srušilo vojarnu i oštetilo spomenik, koji je restauriran i ponovo postavljen 1993. u blizini nekadašnje lokacije.

Grb nekadašnje Galicije

ske nacije, u Sovjetskom Savezu stvarala se ukrajinska nacija od Rutena (Ukrajinaca), Rusa i Kozaka, Poljaka, ostataka Tatara na Krimu i Kumana. U suštini, ni pobjednici ni gubitnici nisu bili zadovoljni, jer je npr. Kraljevina Jugoslavija ujedinila većinu Srba u jednu državu, ali vrlo brzo dva najbrojnija naroda su došli u političke sukobe. Prvi su krenuli praviti nove podjele 1937. Nijemci i Rusi. Nakon pakta o nenapadanju zajedno su napali Poljsku i podijelili državu na dva dijela. Nijemci su počeli stvarati Treći Reich, Mađarska im se priključila, jer su im obećali vraćanje oduzetih teritorija, što su djelomično uradili vraćanjem Bačke i Baranje, dok su Banat sami okupirali. SAD je sve ovo mirno gledao; slično kao u prvom velikom sukobu uključili su se tek kad su njihovi interesi bili ugroženi, pa su upotrijebili i atomsku bombu. Naravno, u novim podjelama interesnih sfera aktivno su sudjelovali već u Jalti zajedno s Britancima i Rusima. Dio nekadašnje Galicije, Zakarpatje je priključen SSSR-u, to jest Ukrajini. Ujedno su zadržali i dio Poljske, dok su Poljaci dobili njemačke teritorije do rijeke Odre.

Rusi ponovo u ratu

Nakon raspada SSSR-a, Ukrajina je postala samostalna država kojoj je priključena i Krimsko autonomna oblast, a ruska flota je zadržala grad i luku Sevastopolj do 2014. Ukrajina je 2014. izgubila Krim s većinskim ruskim stanovništvom koje se, nakon »referenduma«, priključilo Rusiji. Iste godine izbio je i građanski rat između Ukrajine i pobunjenih oblasti Donjeck i Lugan, s većinskim ruskim stanovništvom. Sukobi su okončani Minskim sporazumom 2015., u kojem je obećana autonomija ovim oblastima što nije ispunjeno. Umjesto toga donesen je »jezični zakon« po kojem manjine (među njima Rusi, Mađari, Poljaci, Slovaci) svoj materinji jezik mogu učiti samo kao strani; ukrajinski jezik je obavezan u javnoj komunikaciji, na tržnicama, u trgovinama i slično, a samo kod kuće se može govoriti materinjim jezikom. Problem je samo što su 33% stanovnika Rusi, a ruskim kao materinjim se služi oko 50% stanovništva. Ovo je poslužilo i kao povod za napad – »zaštita« ruske manjine od »fašizma« i priključenja NATO-u. Do sada je iz Ukrajine najviše ljudi izbjeglo u Poljsku, 1.2 milijuna, a po 200.000 u Slovačku i Mađarsku. Čini se da je to definitivni kraj nekadašnje Galicije, a nitko ne zna što donosi sutrašnji dan.

Podjele nakon II. svjetskog rata

Po mišljenju povjesničara lijeve orijentacije, prvi veliki rat je bio »imperijalistički rat kojem je slijedila imperijalistička podjela teritorija«, drugi pak misle da je to bio rat u kojem je svaka nacija imala i dobila pravo na samoopredjeljenje. Tako je Poljska obnovljena, SSSR je formirao jednu novu republiku Ukrajinu, koja je meni bila vrlo slična kraljevini SHS, s tom razlikom da su kod nas glavnu ulogu imali Francuzi. Gubitničke države Njemačka, Austrija i Mađarska gubile su teritorije, a dobri »preskakači« Italija i Rumunjska su nagrađeni – npr. Rumunjska je dobila veći teritorij nego što je današnja Mađarska, Italija je dobila Trst, Istru, Rijeku i dio Dalmacije sa Zadrom. U Kraljevini SHS počeo je proces stvaranja jugoslaven-

Majku vam Božju!

Postoji u životu mnoštvo proturječnih situacija zbog kojih se uglavnom zauzima neutralan stav. Jednoj od njih, nažalost, upravo svjedočimo u državi u kojoj živimo: srcem si uz Onoga, a opet razum te tjera da budeš uz Ovoga. Tako je nekako i s posljednjim slučajem koji se zbio u *Mini Jugoslaviji*: dok ti neznancu ne objasniš tko je **Blaško Gabrić**, ode cijela kolumna a još si na početku, a opet... ako šutiš, za tili čas na kućnom pragu može ti se dogoditi pretvorba nacističke *svastike* u fašističko Z. Nešto poput stalnih posjetitelja second handova – isti kupac, drugo pakovanje.

Subotičkoj javnosti poznato je da je Blaško Gabrić na svom imanju u Aleksandrovu osnovao i uredio prostor *Mini Jugoslavije* u kom su uredno isparcelizirane njezine bivše republike, kao i da se od prije pet godina u njoj nalazi i spomenik **Josipu Brozu Titu**, kog je izradio palički kipar **Franjo Mačković**. Na žalost, subotičkoj javnosti poznato je i to da je prošloga tjedna, u noći između srijede i četvrtka, taj spomenik srušen, kao što je poznato i da ovo nije prvi slučaj vandalizma na prostoru subotičke *Mini Jugoslavije*. Opravdane osude odmah su, naravno, stigle i od Blaška Gabrića koji tvrdi da je ovo fašistički čin s ciljem da zavadi Subotičane, kao i od predsjednika Komunističke Subotice **Miklósa Olajosa Nagya** koji kaže da je rušenje spomenika drugu Titu »upereno i protiv čovjeka i protiv zajedničkog života u Jugoslaviji«!

»Što bi mogao biti motiv ovako destruktivnog ponašanja?«, zacijelo će se u svojoj glavi zapitati obični građanin u svojstvu detektiva-amatera. Ideološka mržnja? Pa to je stvarno bolesno, jer su komunisti u Srbiji, pa tako i u Subotici, danas svedeni na pacifizirani egzotični pokret koji služi za privlačenje radoznalih turista i popunjavanje minutaže za tv-reportaže za prvomajске praznike. Nacionalna mržnja, jer je Tito bio Hrvat? To tek treba utvrditi, ali ne i zataškati poput brojnih ranijih eufemizama koji su incidente na ogoljenoj nacionalnoj osnovi tretirali po načelu »potukli se momci zbog djevojke«. Činjenica da je Tito bio autokrat s elementima mekog diktatora? Pa to je kao i šutiranje mrtvog konja: dok omraženi kip nepomično stoji, njegove neuspjele kopije nižu nam se pred očima više od tri posljednja desetljeća. Neki osobni razlog, jer, kako smo već rekli, vandalizma u *Mini Jugoslaviji* bilo je i ranije? I to tek treba utvrditi, posebno razloge.

Koji god da je, međutim, motiv počinitelju ili počiniteljima poslužio za rušenje spomenika Josipu Brozu Titu, on ima elemente izuzetne drskosti i bezobrazluka kao zajedničku posljednicu izostanka dobrog odgoja u ranoj fazi života. Ovo prije svega stoga jer se dotični spomenik nalazi na privatnom posjedu, a kako znamo privatni je posjed i kod nas, i po Ustavu i po zakonu, svetinja. Ili bi bar tako trebalo biti. To što nekome smeta Tito u nečijoj

avliji isto je kao što je nekome zasmetao hrvatski barjak na terasi privatnog stana na Prozivki. U fikciji (dok se i ona ne pretvori u stvarnost) to je isto kao i kada bi netko ušao u dvorište vlasnika i osnivača *Mini Austro-Ugarske*, *Mini Rimskog carstva* ili *Mini Islanda*, rušeći simbole do kojih je vlasniku stalo kao i do obiteljskih ili slika svetaca na zidu ili pak klupskih simbola. To je, dakle, u dlaku isto onome što je nekažnjeno uradio vijećnik Saveza vojvo-

đanskih Mađara u lokalnoj skupštini **Attila Mészáros** iz Kraljevog Briga kada je na privatnom imanju buldožerom srušio čardu pod zaštitom države!

To što svoj antifašizam Blaško Gabrić nerijetko brani uporabom retorike deklarativnih neprijatelja – poput one da će se na deponiju »nakotiti pacovi, lisice i Cigani« ili pak one da su mu za išarani auto »odgovorni bunjevački Hrvati« ili pak ove novije da »Suboticom vladaju dođoši« – ne može biti opravdanje da se upada na njegov posjed i skrnavi ono što je njemu milo i drago. Njegova, do sada nesankcionirana, mentalna dijareja stvar je javnog tužitelja, a ne rušitelja koji iz javnosti nepoznatih razloga noću vrše veliku nuždu sitnih frustracija. Stoga, ma koliko fraza u ovakvim slučajevima bila izlizana, zaista bi bilo prijeko potrebno da policija što prije otkrije počinitelje ovoga djela i preda ih sudstvu na dalju obradu. U protivnom, grad je i ovako pun ideoloških i nacionalnih spomenika, pa nesankcioniranje rušiteljima na privatnom imanju otvara široko polje javnoga prostora...

A da se kojim slučajem konačno već patentira »vremeplov unazad« – recimo, baš u vrijeme Tita – bio bi dovoljan jedan kvartovni policajac, pa da stvar bude promptno riješena. Ma i sam glas u gluho doba noći: »Majku vam Božju«!

Z. R.

Pomoć ukrajinskim izbjeglicama obavijena velom javne šutnje

Građani humaniji od države

*U nedostatku državne, pomoć izbjeglicama iz Ukrajine za sada pružaju samo rijetki pojedinci i humanitarne organizacije * Istočnoeuropska misija u ponedjeljak je poslala prvi kombi pomoći na mađarsko-ukrajinsku granicu, a Caritas pomoć prikuplja do utorka da bi ju u srijedu odnio u Mađarsku * Crveni križ i lokalne samouprave za sada ne prikupljaju nikakvu pomoć za ugrožene ljude iz Ukrajine*

Specijalna operacija – kako pristaše agresije Rusije na Ukrajinu vole tepati ovom zločinu – pretvorila se u krvavi pir čovjeka vošanog lica i kamenoga srca, rezultirajući okupacijom teritorija, razaranjem gradova, ubojstvima civila i s preko dva milijuna izbjeglica, najvećim dijelom žena i djece. I dok najveći dio Planeta u nevjerici i sa zgražanjem svakodnevno gleda očaj majki i sluša plač djece, ovdje se na mnogim tv postajama komotno i prečesto zlorado »analiziraju« uzroci najveće tragedije u Europi nakon Drugog svjetskog rata: koliko je Ukrajina sama pridonijela tome da ju je Rusija »morala« napasti i nije li agresija zapravo čin samoobrane? Dok se u bolesnim glavama generala i »vojnih analitičara« – poput igre na šahovskoj ploči – razmještaju krupne figure u vidu teške artiljerije, pješaci se ne broje, a publika – baš kao gledalište u rimskoj areni – doživljava trans na liptanje krvi, znoja i suza. Naravno, Davidovih.

U toj (za sada samo) mentalnoj bestijalnosti ljudskosti nema mjesta, jer do pomućenog uma takvo što ne dopire. Dok svake vijesti tv postaja iz okolnih zemalja počinju slikama novih razaranja; slikama pakla u stanovima, kućama, na cestama i željezničkim postajama; slikama rastanaka na granici i prve noći u nepoznatom, naša se javnost »čuva« od toga tako što uglavnom slušamo izjave jedne i druge strane koje se, kao i u svakom ratu, međusobno optužuju. Čak je i vijest da je Srbija (nevoljko i najvjerojatnije pod prisilom) u Ujedinjenim narodima stala uz 140 zemalja koji rusku »specijalnu operaciju« zovu

jed(i)nom mogućom riječju – agresija u domaćoj javnosti priopćena sramežljivo, uz obavezan dodatak kako smo jedina zemlja koja Rusiji nije uvela sankcije.

Jedan kombi otišao, drugi će u srijedu

Stoga je i odgovor na upit kako se u Srbiji odvija humanitarna pomoć Ukrajini i ukrajinskim izbjeglicama lako predvidiv: kao i osuda ruske agresije – sramežljivo i tiho. Očekivano, prvo koje je od građana zatražilo solidarnost bilo je ovdašnje Ukrajinsko nacionalno vijeće, koje je odmah po izbijanju rata počelo skupljati pomoć i slati ga u Veleposlanstvo Ukrajine u Beogradu da ga distribuira tamo gdje je potrebno (a potrebno je svuda). Iza njih pojavile su se manje grupice, poput **Lászla Schultza Györga**, koji je putem Facebooka pokrenuo akciju prikupljanja pomoći ukrajinskim izbjeglicama u Bogojevu, Bačkom Petrovom Selu, Bečeju, Senti i Subotici.

Oni kojima je misao o potrebi da se pomogne nesrećenim ljudima također pala na pamet zacijelo su se odmah sjetili **Tibora Varge** iz Istočnoeuropske misije, koji je i ranije prikupljao pomoć najugroženijim kategorijama ljudi, od Roma u Čantaviru do izbjeglica s Bliskog istoka u nekadašnjoj subotičkoj Ciglanu. Na žalost, kako je volontera malo (odnosno, skoro da ih i nema) ured Istočnoeuropske misije u Subotici na Trgu Lajosa Kossutha 4 (preko puta *Népköra*) uglavnom je zaključan, pa je savjet onima koji ovih dana idu po trgovina-

ma i ljekarnama s namjerom kupnje pomoći ukrajinskim izbjeglicama da prethodno pozovu broj mobitela koji je na prozoru ispisan: 069-194-54-84. Vjerojatno će vam se javiti njegov sin **Dávid Varga**, koji u razgovoru za *Hrvatsku riječ* kaže da mu je otac prvim kombijem s pomoći za izbjeglice u ponedjeljak ujutro krenuo do ukrajinske granice u Mađarskoj:

»Iako od toga nismo pravili reklamu, čim je rat počeo odmah smo počeli s prikupljanjem pomoći. Do sada nam se s teritorija Grada Subotice javilo tridesetak ljudi koji su ponudili pomoć, a zovu i dalje. Kako imamo organizaciju i u Mađarskoj, od njih dobijamo informacije što je potrebno i s njima zajedno idemo. Na žalost, nemamo volontera, pa umjesto toga pomoć na terenu prikupljamo moja supruga i ja«.

S prikupljanjem pomoći ukrajinskim izbjeglicama u ponedjeljak se počelo i na 62 lokacije u Vojvodini u okviru Caritasa Srbije. Ravnatelj ureda Caritasa u Subotici **Gábor Ric** u razgovoru za naš list kaže kako se pomoć prikuplja na dva načina: u robi i novčano, što su i objavili na svom sajtu. Novac se može uplatiti na žiro-račun NLB banke, broj 310-174229-65, a pomoć donijeti svakog radnog dana od 8 do 14 sati u Zmaj-Jovinu ulicu 20.

»Zaista smo ugodno iznenađeni, jer je već prvog dana na namjenski račun za pomoć izbjeglicama uplaćeno 353.000 dinara, a i ljudi zovu i nude pomoć u robi. Budući da prikupljenu pomoć planiramo nositi u srijedu, 16. ožujka, treba napomenuti još dvije stvari. Prva je da će u uredu subotičkog Caritasa i u subotu i u nedjelju biti organizirano dežurstvo od 8 do 12 sati kako bismo i tada mogli primiti građane koji žele pomoći. Druga je, pak, da će i u nedjelju u svim katoličkim crkvama također biti moguće donijeti pomoć za izbjeglice iz Ukrajine«, kaže Gábor Ric.

On dodaje kako je pomoć unaprijed dogovorena s mađarskim Caritasom *Hungarica* i da će sva prikupljena roba biti distribuirana u njihove prostorije u Segedinu.

Spremni na riječima, ali ne i na djelima

Kako, pak, stvari oko humanitarne pomoći stoje kada je riječ o državi, njezinim institucijama i lokalnim samoupravama? Nikako, bio bi najjednostavniji odgovor.

U subotičkom Crvenom križu, recimo, potvrđeno nam je da ova organizacija (za sada) ne prikuplja nikakvu posebnu pomoć za izbjeglice iz Ukrajine.

»Prikupljamo pomoć kao i do sada, ali namjenski za ono što pitate – ne. Za sada o tome nemamo nikakvih uputstava od naših krovnih organizacija«, rekao nam je djelatnik subotičkog Crvenog križa, kojega nismo ni htjeli pitati za ime (iz ovdje »razumljivih« razloga).

Iako je i sam tijekom vikenda u razgovoru s ukrajinskim veleposlanikom **Oleksandrom Aleksandrovičem** predsjednik **Aleksandar Vučić** rekao kako je Srbija spremna pružiti humanitarnu pomoć ugroženom stanovništvu Ukrajine i prihvatiti izbjeglice iz te zemlje, konkretni rezultati se ne vide. Za razliku od slika koje vidimo iz Poljske, Slovačke, Mađarske, Rumunjske, Moldavije, Hrvatske... gdje su u pripravnosti čitave sportske dvorane, hoteli, škole... gdje veliki broj ljudi donosi humanitarnu pomoć koja se organizirano dijeli ili šalje izbjeglicama, kod nas se spoznaje o ukrajinskim izbjeglicama uglavnom mogu pročitati na temelju pojedinačnih svjedočenja u novinama ili pak načelnim izjavama poput navedene Vučićeve, s mnogo jačim naglaskom na to kako stojimo s brašnom, graškom i mlijekom u prahu. A ako je takav stav države, zašto bi pa lokalne samouprave bile bolje od nje? U Subotici, primjerice (osim potpisniku ovih redaka poznate jedne), nemamo podataka o tome koliko je izbjeglica iz Ukrajine utočište našlo baš kod nas; gdje su, treba li im nešto, kome se građani koji su voljni ponuditi pomoć mogu obratiti...? Umjesto toga, u Subotici, a tako i diljem većeg dijela zemlje, lokalna samouprava obavještava građane o održanim sjednicama Gradskog vijeća, zatvaranju ulica... I čestita se Dan žena.

Da se kojim slučajem neki od gradonačelnika, djelatnika Crvenoga križa ili bilo koji tromi dužnosnik lokalne samouprave ili javnog poduzeća uživo suoči s glasom punim patnje i očima boje straha vjerojatno bi mu i bez nabiranja promptno na pamet palo da je izbjeglicama potrebna (isključivo) konzervirana hrana, slatkiši, vitamini, pelene, sapuni, zubne paste, četkice i ostala sredstva za higijenu. Upravo ono što u ime izbjeglica traže humani pojedinci ili organizacije. I upravo ono što ih međusobno razlikuje – ljudskost.

Zlatko Romić

Predavanje za poljoprivrednike u Tavankutu

Inovativna rješenja za razvoj poljoprivrede

Digitalizacija omogućava da se pomoću različitih alutki, aplikativnih rješenja te pametnih strojeva, kreiraju znanja koja pomažu poljoprivrednicima da donose odluke kako u samoj poljoprivredi tako i u okviru samog lanca opskrbe. Također, dovodi do veće efikasnosti i produktivnosti koja se vidi u tome što zahvaljujući njoj i agrodronovima već u samoj pripremi dolazi do kvalitetnijih informacija o zemljištu, o inputima koji ovdje trebaju biti dani i na taj način se već u prvom koraku smanjuje nepotrebna potrošnja

Digitalizacija, kao produkt razvoja tehnike i tehnologije ujedno predstavlja i susretanje staroga/tradicionalnoga i novoga/modernoga i upravo stoga udruženje *Inovativna mreža*, u okviru projekta »Digitalizacijom do znanja i razvoja« kojeg provodi uz potporu Pokrajinskog tajništva za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo, organizira predavanja za poljoprivrednike kako bi ih upoznali s mogućnostima inovativnog razvoja poljoprivrede, primjenom novih mjera, alutki, pametnih strojeva, poput agrodronova. Posljednja u nizu ovih radionica održana je u četvrtak, 3. ožujka, u Galeriji Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu, u organizaciji mjesnog HKPD-a *Matija Gubec*.

Benefiti digitalizacije

Inovativna mreža je udruženje koje je u prethodnom razdoblju provodilo projekte u poljoprivrednom sektoru i jedan od velikih projekata provedenih uz potporu Europske unije bio je onaj pod nazivom »Korak do zelene ekonomije«, gdje je bilo riječi o zelenoj ekonomiji i zelenom poduzetništvu. Projekt menadžerica spomenutog udruženja **Jadranka Stantić** kaže da su tada, među ostalim, došli do zaključka kako pomoći »velikim« poljoprivrednicima.

»Uz veliki broj poljoprivrednika koji imaju male površine zemljišta (obično ispod pet hektara) tu su i oni koji raspolažu velikim površinama, koji se profesionalno bave poljoprivredom i prednosti koje njima možemo dati u vidu različitih inovativnih rješenja su svakako mogućnosti digitalizacije u poljoprivredi i mogućnosti primjene tzv. agrodronova, na što je i ovaj naš aktualni projekt fokusiran.«

Kako ističe, digitalizacija je zapravo produkt razvoja tehnike i tehnologije i ona dovodi do toga da naša poljoprivreda bude održiva i to ne samo u proizvodnom procesu već i u ekologiji kao i sa samog sociološkog aspek-

ta na način da ljudi koji troše određene poljoprivredne resurse, troše na takav način da oni ostaju i za buduće generacije.

»Također, digitalizacija omogućava da se pomoću različitih alutki, aplikativnih rješenja te pametnih strojeva, kreiraju znanja koja pomažu poljoprivrednicima da donose odluke, kako u samoj poljoprivredi tako i u okviru samog lanca opskrbe, znači u odnosu i na dobavljače, i na kupce i na krajnje potrošače. Važno je također da dovodi do produktivnosti u poljoprivredi, odnosno do veće efikasnosti, što se vidi u samim financijskim pokazateljima. Produktivnost se vidi u tome što se zahvaljujući agrodronovima i procesu digitalizacije već u samoj pripremi dolazi do kvalitetnijih informacija o samom zemljištu, o inputima koji ovdje trebaju biti dani, i na taj način se već u prvom koraku smanjuje nepotrebna potrošnja. Isto tako se dolazi do kreiranja zdravih proizvoda koji u sebi ne sadrže nepotrebne kemijske supstance zato što je točno proračunato na kojim dijelovima površine, kod kojih usjeva se mogu koristiti odgovarajući preparati za zaštitu i tu dolazi do njihove uštede od 30 do 50 posto. Digitalizacija pomaže i u samoj prodaji. Naime, ovdje se dolazi do stvaranja jednog kvalitetnog poljoprivrednog proizvoda i svaki poljoprivredni proizvođač treba znati od kojih se komponenti sastoji i čime je tretiran njegov proizvod. Da bi sve ovo moglo biti ispunjeno, neophodna nam je digitalizacija koja omogućuje da na transparentan način budu podijeljene informacije od polja pa do same ambalaže«, pojašnjava Jadranka Stantić benefite digitalizacije.

Po pitanju primjene inovativnih rješenja kod malih poljoprivrednih proizvođača, ona ističe kako oni, kao prvo, trebaju shvatiti da tako nešto postoji, da budu otvoreni za nova znanja, da se upoznaju s prednostima korištenja dronova ili raznih aplikacija, »jer kada se radi s dronovima mogu se postaviti aplikacije koje mogu biti i na mobitelima i na računalima i tada oni u točno određenom

momentu znaju koje podatke imaju na kojim površinama, javljaju se u određenim momentima upozorenja što se treba uraditi i zahvaljujući tome oni mogu unaprijediti svoju proizvodnju».

Važnost ovog predavanja istaknuo je predsjednik HKPD-a **Matija Gubec Ladislav Suknović**, koji je rekao kako u okviru *Tavankutskog festivala voća*, evo već 11 godina, nastoje ne samo promovirati ono što naši poljoprivredni proizvođači proizvode i rade već im pokušavaju približiti novine koje su vezane za poljoprivredu, za tehnologiju u poljoprivredi, voćarstvu, i osluškivati sve njihove potrebe i probleme s kojima se suočavaju tijekom cjelogodišnje proizvodnje.

Predavači i teme

Budući da je poljoprivredna proizvodnja posljednjih godina značajno ugrožena intenzivnim klimatskim promjenama, degradacijom kvalitete zemljišta, te vrlo intenzivnom i jednostranom upotrebom pesticida, odnosno kemijskih sredstava koja se koriste u ishrani i zaštiti bilja što dovodi ne samo do povećane osjetljivosti biljaka i veće podločnosti prema različitim bolestima i patogenima već i do nižih prinosa i lošije kvalitete samih poljoprivrednih proizvoda, neophodno je pristupiti pravovremenoj detekciji, identifikaciji i praćenju dinamike populacije različitih

zlikovanja i mjerenja sadržaja samih antigena i antitijela u serumu i na ovaj način je moguće detektirati u prilično malim koncentracijama neki virus. Tu su i fotografije koje prave multispektralne i termalne kamere i na kojima različiti indeksi ukazuju da je biljka ili neki njen dio već izložen napadu patogena. Da bi svi ovi alati bili primjenjivi u širim masama, potrebna je velika sprega i suradnja znanstvenih istraživača iz različitih područja, trebalo bi uključiti privatni i javni sektor, sve to regulirati zakonom i tako zavrijediti povjerenje samih poljoprivrednih proizvođača», rekla je Marta Loc.

Asistentica na užem naučnom području fitopatologija na spomenutom fakultetu **Tatjana Dudaš** ovom je prigodom istaknula kako su informacijske tehnologije te koje mogu pomoći kod upravljanja epidemijama biljnih bolesti. Jedan način su RFID sustavi, to su bežični uređaji za identifikaciju koji rade na osnovu radiofrekvencija. Ove tehnologije se ipak, dodaje ona, ne primjenjuju u velikoj mjeri, a glavni uzrok za to su ekonomski razlozi prije svega kod malih i srednjih proizvođača.

»Ono gdje informacijske tehnologije imaju veliki potencijal i gdje će se najvjerojatnije koristiti u budućnosti jest za održivu upotrebu pesticida da bi se proizvela i pratile hrana visoke kvalitete i zaštićenog podrijetla, kao i za digitalno praćenje biljaka i patogena na njima«, kaže Dudaš.

O mogućnostima inovativnog razvoja poljoprivrede kroz procese digitalizacije i primjenu agrodronova govorio je magistar **Igor Marinović** iz firme *Manufaktura* koja se već 20 godina bavi dronovima, odnosno radi na geografskim informacijskim sustavima. Kako ističe, dronovi mogu poslužiti kao jako dobro tehničko oruđe u agraru s ciljem pravljenja snimki terena kako bi se procijenilo stanje vegetacije te na vrijeme uočila rana pojava bolesti i tako blagovremeno reagiralo.

»Dronovi su sve dostupniji i mogu se koristiti za nadgledanje i snimanje terena, kao i za pravljenje digitalnih površina i mapa koje se kasnije mogu ubaciti u geografske informacijske sustave i koristiti za različite svrhe. Nekima su dovoljne samo satelitske snimke s boljom rezolucijom, ali s dronom imate tu

nezavisnost u smislu da možete uzletjeti kad hoćete, snimiti primjerice ako je u pitanju neko rizično doba za prijavljivanje bolesti. Za profesionalniji rad trebaju bolji dronovi, a jedan od takvih je tzv. RTK dron koji ima totalno preciznu točnost. Ako želimo vidjeti preciznije, trebamo koristiti multispektralne dronove i s njima možemo vidjeti primjerice gdje 'škripi' što se tiče rasta biljaka, gdje se pojavljuju bolesti i da se što ranije otkrije žarište«, pojašnjava Marinović, a na pitanje o cijeni dronova, kaže da oni koji služe i za zalijevanje, koštaju više od deset tisuća eura, oni za nadgledanje terena i pravljenje mapa oko tisuću i pol, ali ih ima i za nekoliko stotina eura.

I. Petrekanić Sič

Foto: Igor Marinović

štetnika. O ovoj je temi govorila istraživačica suradnica s Departmana za fitomedicinu i za zaštitu životnog okoliša Poljoprivrednog fakulteta Sveučilišta u Novom Sadu **Marta Loc**.

»Kada govorimo o samoj detekciji i identifikaciji, ono što se zahtijeva od svih metoda jest da daju brze rezultate, da utvrdimo prisustvo određenih patogena u polju i da se u skladu s tim poduzimaju određene mjere. Upravo s tim ciljem, uz pomoć razvoja informacionih tehnologija, stvoren je niz različitih dijagnostičkih alata, senzora, čipova itd. koji omogućuju praćenje vitalnih parametara biljke gdje se može uočiti prisustvo određenog patogena u polju. Tu su i različiti imunosenzori koji djeluju vrlo slično kao serološki testovi gdje postoji mogućnost ra-

Najavljena obnova *Petrovaradinskog karnevala*

Tradicionalni događaj u novom duhu

»Skupina ljudi koja se okupila oko ove ideje ima dovoljno iskustva i siguran sam da će u suradnji s karnevalskim gradovima u Srbiji i okruženju dati Petrovaradinu i cijelom Novom Sadu pravi duh karnevala«, kazao je Goran Kaurić

Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Jelačić* iz Petrovaradina i Udruga građana *Petrovaradin Media* najavili su obnovu tradicije *Petrovaradinskog karnevala*. Obnovljeni *Petrovaradinski karneval* bit će održan od 12. do 21. veljače 2023. Sastojat će se od izložbe o povijesti *Petrovaradinskog karnevala*, od 1. do 10. veljače na Trgu slobode u Novom Sadu, te od 11. do 19. veljače u Gradiću u Petrovaradinu. Svečana karnevalska povorka planirana je za subotu, 21. veljače, a iza nje i svečana karnevalska večera, a spomenute su i dodatne aktivnosti.

Ova manifestacija zasnovana je na tradiciji njegovanja običaja karnevalskih okupljanja i povorki u Petrovaradinu koje su imale snažnu hrvatsku organizacijsku notu.

»Danas stupamo u partnerski odnos kako bismo starijem običaju *Petrovaradinskog karnevala* udahnuili novi život u ovom novom vremenu. To znači da ćemo predstaviti i jedan novi događaj samom gradu Novom Sadu i proširiti njegovu turističku ponudu koja će privlačiti domaće i inozemne goste. Riječ 'karneval' zvuči jednostavno,

no to je složeni kulturni događaj iza kojega stoji velika organizacija«, kazao je predsjednik HKPD-a *Jelačić* **Mirko Turšić**, ilustrirajući to primjerom organizacije posljednjeg *Petrovaradinskog karnevala* prije II. svjetskog rata, 1939. godine, na način kako je to opisano u tadašnjem tisku.

»Primjerice, formiranje povorke koja se ulicama mora kretati točno određenim trasama i s prikazima na određenim mjestima onih tema koje sudionici žele prikazati. Želja nam je da taj dio osmisimo našim resursima koje imamo, na čemu ćemo raditi idućih godinu dana. Kako bi jedan karneval zaista to bio, on ima svoj vrhunac, maskenbal, koji pruža mogućnost čovjeku da iskaže slobodu svojeg duha na način na koji to ne čini tijekom godine«, dodao je on.

Uloga hrvatske zajednice u sredini u kojoj živi

»Njegujući tradiciju karnevala Petrovaradinci su željeli da im karneval bude izveden tako da se dugo pamti. Program je bio takav da je odlučeno da se formira Kar-

nevalsko društvo *Petrovaradin* i uprava koja će se starati da zamišljeni program bude što bolje izveden. U tu svrhu održan je zbor kojem je prisustvovao veći broj uglednih Petrovaradinaca te je početkom veljače 1939. godine Društvo konstituirano. Za predsjednika je izabran **Rudolf Panian**, za predsjednika nadzornog odbora **Ilija Panian**, za tajnika **Ljudevit Cimerman**, za potpredsjednika **Gustav Održil**, za princa karnevala **Melhor Vuković**, za ekonomu **Josip Gregurić**, za glavnog redatelja **Julije Obradović**, a za članove uprave nadzornog odbora **Antun Voraček**, **Radoslav Panian**, **Vladislav Panian**, **Miroslav Matić**, dr. **Stjepan Vladarski**, **Pavle Ružička**, **Vjekoslav Nežić**, **Lojzija Grginčević**, **Antun Šandol** i **Dušan Merganc**. Glavni redatelj Obradović je uz pomoć posebnih timova za poklade 1939. priredio veliku karnevalsku povorku. Središnja figura svake karnevalske povorke bio je princ karnevala, koji je svojim izgledom, ponašanjem i raskošnom pojavom dostojanstveno svjedočio svoju ulogu i poslanje. Vozio se najčešće u četveropregu i stupao u pratnji kraljevske svite. Naša priča bi trebala imati sličan koncept», pojasnio je Turšić.

»Skupina ljudi koja se okupila oko ove ideje ima dovoljno iskustva i siguran sam da će u suradnji s karnevalskim gradovima u Srbiji i okruženju dovesti Petrovaradinu i cijelom Novom Sadu pravi duh karnevala«, kazao je pomoćnik pokrajinskog tajnika za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Goran Kaurić**.

»To je kulturni događaj koji daje građanima mogućnost da se opuste, rasonode i da u duhovitoj atmosferi isprate događaje koji su aktualni u njihovom okruženju. Siguran sam da će institucije kulture Grada Novog Sada i Srbije stati iza ovog karnevala, jer ima veliki potencijal. Jedan od ciljeva obnavljanja ove višedesetljetne tradicije u Petrovaradinu je i promidžba predivnog Gradića na samom ulazu u Petrovaradin. Procijenili smo da je on neiskorišten dragulj, preventivno u turističkoj i kulturnoj ponudi Novog Sada. S druge strane, ovim hrvatska zajednica u Petrovaradinu ulaže još jedan dio sebe i svoje bogate baštine u kulturu sredine u kojoj živi«, dodao je Kaurić.

Krenulo je spontano, kao i sve dobre priče

»Prije više od mjesec dana sam bio u Beloj Crkvi i tamo saznao da je *Belocrkvanski karneval* najstariji u Srbiji – potječe s početka XIX. stoljeća. Objavio sam nekoliko interesantnih fotografija alegorijskih vozila s tog karnevala, da bi se prethodni predsjednik *Jelačića* **Petar Pifat** pitao: 'Jesi li znao da je u Petrovaradinu prije rata postojao veliki karneval?'. 'Priznajem da ni to nisam znao«, pojasnio je svoje uključivanje u ovo obnavljanje tradicije predsjednik tvrtke *Color Press Group* **Robert Čoban**. »Razgovarao sam s gospodinom Kaurićem i stupio u kontakt s ljudima iz *Jelačića*, te smo došli na ideju da, ukoliko je to zbilja bilo tako i ukoliko je taj karneval postojao do i nakon II. svjetskog rata (u manjoj mjeri do 1955., uz manji pokušaj obnove 1990.), zašto to ne bismo iskoristili da Petrovaradinu, s ovako divno sređenim Gradićem, i gradu Novom Sadu vratimo tradicionalni događaj i dademo mu novi

duh kakav postoji u karnevalskim gradovima. Ovdje smo poklopili i tradiciju i odlične kulise u kojima će se karneval događati. Kontaktirao sam Muzej Vojvodine, Turističku organizaciju Srbije, karneval u Pančevu i mislim da ćemo ovo uraditi uz njihovu pomoć, te pomoć karnevalskih gradova iz Srbije, zemalja regije i cijele Europe, odakle sudionike budemo mogli dovesti. S jedne strane ćemo dobiti obnovljenu tradiciju, a s druge Novi Sad, u vremenu kada nema puno drugih događaja, u veljači, dobiva novu manifestaciju«, kazao je on, dodavši kako se u ovoj, kao i u mnogim dobrim pričama, našao spontano.

Do sada je na javnoj sceni maškarade u Novom Sadu organizirao samo jedan – muzej.

»Iako nematerijalno naslijeđe tek odnedavno ulazi u fokus muzeja, Muzej Vojvodine je u svom fokusu imao istraživanje kulture svih naroda koji žive u Vojvodini, pa tako i duhovne kulture, kao izraza identiteta i tradicije koja se stalno prenosi i mijenja«, kazala je **Tatjana Bugarski** iz ovog muzeja. »Pokladni običaji i karnevali su fenomeni koji imaju isti korijen. Maskiranje, zabave i gozbe događaju se u prekretnim momentima, u prelasku iz zime u proljeće, iz perioda mesojeđa u period posta ili korizme. Iako karnevali imaju sličnu strukturu u mnogim krajevima svijeta, pokazuju i ogromnu raznolikost«, dodala je ona, i navela iskustvo u organiziranju maškarade za djecu.

Karnevali u turističkoj ponudi Srbije

Govoreći o manifestacijama kao turističkim proizvodima, **Ljiljana Novčić** iz Turističke organizacije Srbije kazala je da su one među pet turističkih proizvoda koji u turizmu Srbije stvaraju najveći priljev. »Posjetiteljima su najzanimljivije manifestacije koje označuju narodne običaje, gastronomiju, glazbu, kulturu – sve su to područja u kojima se ljudi prepoznaju. U Srbiji je registrirano oko 2.000 manifestacija, a u našem Kalendaru priredbi promoviramo njih oko 900. Često sredine postaju prepoznatljive upravo prema manifestacijama kao što su karnevali«, kazala je Novčić, navodeći da Federacija europskih karnevalskih gradova u Srbiji obuhvaća Vrnjačku Banju, Leskovac, Belu Crkvu, Rakovicu, Pančevo, Vršac, Šabac i Banju Koviljaču.

Iskustva organizacije *Pančevačkog karnevala* prenijela je **Zorana Vladu**, koja je u organizacijskom timu ove manifestacije. Najavu *Petrovaradinskog karnevala* zaključio je upravitelj Zaklade Spomen-dom bana Josipa Jelačića **Darko Polić**.

»Karneval je dio naslijeđa Petrovaradinaca koji nas sjeća na prošla vremena ali daje i slobodu da današnje generacije to ozračje iskažu na novi način«, poručio je on.

Obnova *Petrovaradinskog karnevala* najavljena je 3. ožujka na konferenciji za medije u Spomen-domu bana Josipa Jelačića u Petrovaradinu.

Prisutni novinari i sudionici konferencije imali su priliku pogledati izložbu fotografija *Petrovaradinskog karnevala* iz perioda prije 1939. godine.

M. Tucakov

Naši gospodarstvenici (LXXVIII.)

Stroj u rukama i u oblaku prašine

»Nije isto steći reputaciju dobrog majstora kao uposlenik u nekoj firmi i osnovati svoj privatni posao. Zato smu u početku išli ispod cijene, radili i danju i noću. Zadovoljiti mušterije nikada nije bilo lako, a naročito ne danas«, kaže Zlatko Benić, vlasnik obrta koji se bavi hidroizolacijom

Zlatko Benić iz Monoštora po obrazovanju je auto-mehaničar, ali se poslom za koji je stekao školsku diplomu nikada nije bavio. U poduzetničkim vodama je dugo, a nastavio je građevinski posao kojim se bavio i njegov otac.

»Otac je završio građevinsku školu, ili što bi u puku rekli: bio je školovani zidar. Radio sam uz njega i tako, rekao bih, trasirao i svoj poslovni put. Koristilo mi je višegodišnje iskustvo koje je imao, stekao sam uz njega znanje i iskustvo za poslove hidroizolacije, ali i u ostalim poslovima vezanim za građevinarstvo i 2004. godine otvorio sam vlastiti obrt«, priča Zlatko, vlasnik obrta IZO-TIM.

Primarna djelatnost njegove obrtničke radnje je hidroizolacija objekata.

Rokovi, kvaliteta, naplata

Iako je posao počeo kao iskusan majstor, početak je bio iznimno težak. Trebalo se kao nova firma pozicionirati na tržištu.

»S onda još oskudnim kapacitetom što se tiče strojeva trebalo je naći, steći mušterije što nije bilo nimalo lako. Išlo se i ispod cijene koštanja kod poslova, radilo se i danju i noću. Svaki uspješno završen i naplaćen posao zato se slavio. Nije isto steći reputaciju dobrog majstora kao uposlenik u nekoj firmi i osnovati svoj privatni posao«, kaže Zlatko Benić.

No, uz ogroman trud, rad i odricanja Zlatko je uspijevao održati visoku kvalitetu i ispoštovati zadane rokove. Kao

što je pri osnutku obrta naglasak bio na kvaliteti, tako je Zlatko istrajavao i u namjeri da od početka poslove radi s istom ekipom majstora.

»Ekipu čine, ovisno od zahtjeva tržišta, tri ili četiri ista uposlenika. Iznimno sam ponosan na to. Velika potpora u poslu mi je i dalje otac **Antun**, koji je u mirovini, ali su njegovi savjeti i dalje korisni, a isto tako i pomoć kada zatreba«, kaže monoštorski gospodarstvenik.

Što se samog posla tiče, njega ne manjka, a više i nema sezone, jer se poslovi hidroizolacije rade cijele godine.

»Ne radimo jedino kada su sveci i kada su vremenski uvjeti iznimno loši«, kaže Zlatko i dodaje da je posao koji radi fizički iznimno težak, jer nije lako raditi alatima koji se koriste u ovom poslu.

Većina poslova radi se sa strojem u rukama u oblaku prašine.

Poslovi u cijeloj Vojvodini

Obrt Zlatka Benića registriran je u Monoštoru, ali on poslove radi u cijeloj Vojvodini. Posljednjih godina najviše ih je na teritoriju Grada Subotice.

»Posla je toliko pa se dogodi da i ne stignemo postići dogovorenu dinamiku radova, jer radovi na starim zgradama-objektima često imaju nepredviđene situacije, te su često potrebne dodatne intervencije. Poslovi hidroizolacije su danas traženi, a majstori ove struke su deficitarni«, kaže Zlatko.

Uglavnom rade na kućama starim 40-50 godina, ali prihvaćaju i poslove na objektima starim stotinjak godina, ali takve kuće zahtijevaju poseban tretman.

»Često se i oni koji su naručili posao iznenade rezultatom, jer poslije naše intervencije i stari objekti izgledaju znatno drugačije. Radili smo hidroizolaciju od običnih kuća, salaša, bazena.... pa do crkve u Bajši. Primjećujem da su u većini naručitelja posla ljudi koji rade u inozemstvu. Osim kvalitete, važno je i možemo li urađeni posao i naplatiti. Za sada tu nema problema, jer većinu poslova uzimam po preporukama svojih bivših mušterija. Nema dva ista posla i često se mora u momentu reagirati, improvizirati«, kaže sugovornik.

Iako prihvaća poslove u cijeloj Vojvodini, najviše voli da je u blizini kuće.

»Kada radimo u Monoštoru, kad god može tu je sin **Oliver**, inače učenik šestog razreda. Drago je to i meni i mom ocu Antunu. Supruga mi je veliki oslonac i podrška, jer često izbivanje od kuće, pa i za vrijeme vikenda, zna poremetiti obiteljsku atmosferu, zajedničko druženje, obiteljske ručkove«, riječi su našeg gospodarstvenika.

Ko i u svakom poslu, kaže da bi bilo lakše uz suvremenije alate, novije i suvremenije prijevozno sredstvo, a dijamantska sajla za rezanje (naročito za veće objekte – objekte sa zidovima veće debljine) izazov je za budućnost. Iako i noviji strojevi i alati rade na istom principu kao i stari. Za mnoge poslove miješalice, lopata i ljudska ruka još su nezamjenjivi.

Sve u svemu, ovaj mladi monoštorski poduzetnik kaže da je zdravlje za njega i njegove zaposlene i njihove obitelji najvažnije, a posla će uvijek biti, nada se. Nije manjkalo ni u vrijeme korone i mjera koje su bile uvedene zbog pandemije.

Ž. Š.

Kalendar manifestacija za 2022. godinu

SUBOTICA – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata izradio je Kalendar manifestacija Hrvata u Srbiji za 2022. godinu, koji je dostupan na portalu Zavoda (www.zkvh.org.rs). Kalendar je izrađen temeljem ankete koja je poslana hrvatskim udrugama kulture. U kalendar su uključeni i praznici hrvatske zajednice u Srbiji.

Zbornica nagrađena na FEST-u

BEOGRAD – Hrvatski film *Zbornica* scenaristice i redateljice **Sonje Tarokić** osvojio je nagradu *Najbolji debi* na ovogodišnjem Međunarodnom filmskom festivalu (FEST) u Beogradu. Kako je naveo žiri, priznanje je otišlo »redateljici koja je bila dovoljno hrabra i smjela da smjesti toliko

različitih likova u jednu prostoriju, istovremeno uspjevši stvoriti toliko originalno ostvarenje, koje može poslužiti kao metafora za stanje današnjeg društva».

Zbornica je bila u konkurenciji među 20 filmova u glavnom natjecateljskom programu. U središtu ove drame je nova osnovnoškolska pedagogica Anamarija (**Mari-na Redžepović**) koja suočena s restrikcijama školskog sistema te okružena obeshrabrenim učiteljima, ulazi u vlastitu borbu s problematičnim profesorom povijesti, nesvjesna da upravo tim putem polako postaje sve sličnija kolegama u zbornici.

Najbolji film 50. FEST-a je *Nitram* u režiji **Justina Kurzela**, nagrada za najbolju režiju pripala je filmu *Sestre* redateljice **Dine Dume**, a počasnu nagradu *Beogradski Pobednik* za izuzetan doprinos filmskoj umjetnosti dobio je čuveni američki producent **Dean Devlin**.

Poziv za 20. susret Lira naiva

SUBOTICA – Hrvatska čitaonica i Bunjevačko-šokačka knjižnica *Ivan Kujundžić* pri Katoličkom društvu *Ivan Antunović* iz Subotice upućuju poziv za dvadeseti susret hrvatskih pučkih pjesnika pod nazivom *Lira naiva* 2022. Susret će biti održan 10. rujna 2022. godine u Subotici.

Zainteresirani pjesnici trebaju poslati 3-5 svojih (neobjavljenih) pjesama koje mogu biti pisane standardnim hrvatskim jezikom ili ikavicom (bunjevačkom ili šokačkom), a bit će objavljene u zbirci. Pjesme i prijavu (s kratkom biografijom te fotografijom/portret), u wordu, treba poslati do kraja travnja 2022. na adresu: Hrvatska čitaonica, Bele Gabrića 21, 24000 Subotica ili putem elektroničke pošte na adresu: katarina.celikovic@gmail.com

Detaljnije informacije mogu se dobiti putem telefona broj +381/64-659-07-52.

NATJEČAJ

za skladbe koje će biti izvedene na XXII. Festivalu bunjevački pisama

Festival će biti održan 25. rujna 2022. u Subotici. Temeljna svrha ovoga festivala je promocija i popularizacija nove bunjevačke pisme (pjesme) i poticaj svima, a osobito mladima kako bi sami pridonijeli očuvanju i unaprjeđenju kulturne baštine svoga roda i naroda.

PROPOZICIJE NATJEČAJA:

1. Tekst i glazba trebaju predstavljati život i običaje bačkih Bunjevaca;
2. Tekst pjesme mora biti pisan ikavicom ili ijekavicom;
3. Pjesma može imati 3 ili 4 strofe;
4. Dužina pjesme je od 3 do 5 minuta;
5. Note (melodija, akordi) i tekst treba dostaviti u 2 primjerka;
6. Uz tekst i melodiju obvezno dostaviti i demo snimku;
7. Radovi prethodno ne smiju biti izvođeni (premijerno izvođenje);
8. Jedan autor može dostaviti najviše 3 skladbe;
9. Primljeni radovi se ne vraćaju;
10. Radovi se šalju pod šifrom, a rješenje šifre (ime, prezime i adresa autora i kontakt telefon) mora biti u posebnoj, zatvorenoj omotnici;
11. Nakon odabira najboljih radova, stručna komisija će autore izvijestiti o rezultatima;
12. Festival se organizira isključivo na volonterskim principima, te se radovi neće honorirati;
13. Autor skladbe koja je odabrana za izvedbu na Festivalu samim njezinim slanjem daje svoj neopozivi pristanak da se skladba studijski snimi i izda na nosaču zvuka i video zapisa radi popularizacije festivala.

Natječaj je otvoren do 31. svibnja 2022.

Skladbe slati na adresu: Vojislav Temunović, Skerlićeva 17, 24000 Subotica ili HGU FBP, Lajosa Joća 4/a, 24000 Subotica; mail: hgu.fbp@gmail.com s naznakom: ZA XXII. FESTIVAL BUNJEVAČKI PISAMA

Zatvor zbog rukopisa, predizborna afera u Subotici

5. ožujka 1939. – *Hrvatski dnevnik* piše da je subotičko Društvo obrtnika i zanatlija nakon dva mjeseca borbe uspjelo smijeniti komesara, kojeg je nasilno postavila vlada **Milana Stojadinovića**. Naime, drugi dan nakon izbora 11. prosinca 1938. skinut je s položaja predsjednik društva Hrvat **Kalman Prčić**, jer je s ostalim obrtnicima glasovao za listu **Vladka Mačeka** (Hrvatska seljačka stranka i Samostalna demokratska stranka). Uprava Dunavske banovine je naredila da se komesar skine i da se održi skupština za izbor nove uprave.

6. ožujka 1991. – *Vijesnik u srijedu* piše da je **Juraj Lončarević** iz Srijemske Mitrovice priredio 1971. za tisak knjigu *Hrvati u Srijemu*, u kojoj je prikazao povijest Hrvata istočnog Srijema od srednjeg stoljeća do njegova doba. Zbog te knjige, koja je bila tek u rukopisu, Lončarević je iste godine uhićen pod optužbom da »širi nacionalnu mržnju među narodima Vojvodine«. »Odeležao je 150 dana u samici, kao kriminalac, a potom je pušten, s time da je dugo vremena ostao bez zaposlenja.«

7. ožujka 1939. – *Hrvatski dnevnik* piše da su 5. ožujka provedeni izbori za biranje uprave subotičkog Društva obrtnika. Pri predaji ovlasti komesar Vučković nije htio predati zapisnik s prošle sjednice. Izabrana je stara uprava na čelu s Hrvatom Kalmanom Prčićem. List dodaje: »On je istodobno prvi ispravak Stojadinovićevog režima u Subotici od strane novog bana dunavske banovine, ali na ovom se ne smije prestati, jer se neprestano radi i traži, da se otpušteni i premješteni činovnici vrate na svoja mjesta«.

8. ožujka 1939. – *Hrvatski dnevnik* piše da je u Subotici otkrivena jedna afera. Naime, ban Dunavske banovine

Svetislav Rajić pred prosinačke izbore 1938. zloupotrijebio je novac iz fonda za osiguranje protiv leda. Općinski komesar (gradonačelnik) **Marko Jurić** dobio je od bana povjerljivo uputstvo da novac razdijeli agitatorima režima Milana Stojadinovića pod krinkom promicanja stočarstva. Svi koji su primili novac morali su odmah neki polovicu, a neki sve dati u svrhe političke agitacije.

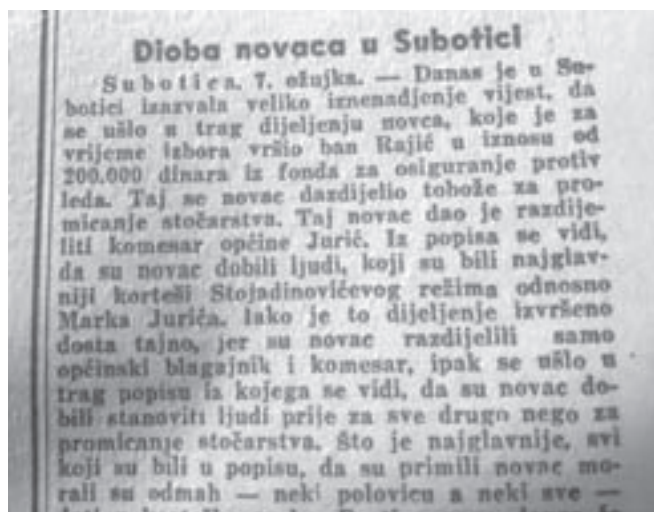
9. ožujka 1941. – *Hrvatski dnevnik* piše da je 7. ožujka završeno gostovanje drame Hrvatskog narodnog kazališta iz Zagreba u Subotici, koje je trajalo sedam dana.

Odvjetnički pripravnik **Marko Horvatski** pozdravio je glumce, upravitelja **Freudenreicha** i ravnatelja Drame Badalića, te uručio intendantu srebrnu plaketu s hrvatskom trakom kao dar svih hrvatskih društava Subotice. Freudenreich je na to rekao: »Ovim su našim posjetom nastale jače veze između Zagreba i Subotice«.

10. ožujka 1923. – *Subotičke novine* pišu kako gradonačelnik Subotice **Andrija Pletikosić** vrši pritisak na bunjevačke gazde da se upišu u radikale: »Subotički načelnik Andrija I. Strašni vlastoručnim pismom pozvao je sebi Stipana Lebovića s Tavankuta. Ukorio ga što mu je i on upado na tavankutskom zboru i molio ga da se upiše u zemljoposjedni kasinu. Stipan mu odgovori, da ne može u to društvo, jer ga je stid i sramota, a i Tavankučani bi ga odvijali. Zar je dr. Pletikosiću trebalo još i ovo?«, pišu novine.

11. ožujka 1921. – *Neven* piše da je 6. ožujka izabrano vodstvo *Bunjevačkog kola* u Somboru: počasni predsjednik **Ivan Evetović** (narodni zastupnik), predsjednik **Antun Bošnjak**, potpredsjednici **Šima Firanj**, **Joško Veselevski**, **Ivan Probojčević**, **Martin Čeljuska**, djelovodni predsjednik **Tonika Bošnjak**, glavni tajnik **Toma Raić**, tajnik **Marko Bošnjak**, perovođa **Pajo Vujević**, domaćin **Đuka Zomborčević**, knjižničar **Vranjo Mraković** i blagajnik **Mijo Rajić**.

Hrvatski nakladnici iz Vojvodine na Sajmu knjiga u Novom Sadu

Plemenita gesta komunikacije

ZKVH i NIU Hrvatska riječ zajednički predstavili najnovija izdanja časopisa »Nova riječ« s naglaskom na tematske blokove prijevoda pjesništva drugih manjinskih zajednica – vojvođanskih Slovaka i Rumunja

Međunarodni sajam knjiga u Novom Sadu najveća je književna manifestacija u AP Vojvodini, a na njoj se redovito, zahvaljujući potpori resornih tajništava AP Vojvodine, predstavljaju i hrvatski nakladnici iz Pokrajine. Nakon dvogodišnje korona stanke, manifestacija se vratila publici u auli Novosadskog sajma, u trajanju od 3. do 10. ožujka. Na njoj su svoja izdanja, među ostalim, predstavile profesionalne ustanove ovdašnjih Hrvata koje se bave nakladništvom – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU *Hrvatska riječ*, ali i udruge, poput novosadskog HKUPD-a *Stanislav Preprek*.

Književnost u prijevodu

ZKVH i NIU *Hrvatska riječ* su u petak, 4. ožujka, na glavnoj sajamskoj bini zajednički predstavili časopis za književnost i umjetnost *Nova riječ* – izdanja za 2020. i 2021. godinu. Naglasak ovoga programa, koji je moderirala **Katarina Čeliković** iz ZKVH-a, bio je na prijevodu suvremenih pjesnika iz drugih manjinskih zajednica. Naime, u dvobroju *Nove riječi* za 2020. objavljen je te-

mat *Suvremeno pjesništvo Slovaka iz Vojvodine* u izboru **Zdenke Valent-Belić**, a u broju za 2021. poezija suvremenih rumunjskih pjesnika u izboru **Ioana Babe**.

Glavni i odgovorni urednik časopisa *Nova riječ* **Tomislav Žigmanov** kazao je kako su ovi prijevodi došli nakon temata posvećenih suvremenoj poeziji vojvođanskih Mađara i Rusina.

»Ovakvo prevođenje je izuzetno raritetna praksa, što iskazuje našu otvorenost ali i zainteresiranost za događanja u kulturi zajednica s kojima živimo. Također, držimo se i drugih sastavnica u našoj uređivačkoj politici. Ciklusima duhovne lirike i kratke priče, u najnovijim brojevima, nastavljamo praksu prikazivanja dijelova književne scene vojvođanskih Hrvata«, rekao je Žigmanov.

Novi mostovi

Pjesnikinja, esejistica i urednica Zdenka Valent-Belić navela je kako je prevođenje važno ne samo za upoznavanje s nečim novim već i za podizanje svijesti o velikom broju različitih književnih i kulturnih konteksta. Izbor poezije kojega je sačinila, kako dodaje, generacijski je raznovrstan – od klasika, preko sudionika pjesničke avantgarde do pripadnika tzv. generacije X.

Pjesnik, urednik i prevoditelj Ioan Baba praksu je književnog prevođenja u *Novoj riječi* ocijenio kao plemenitu gestu komunikacije. Kako je dodao, uređujući skoro 26 godina rumunjski časopis *Lumina*, objavio je poeziju »sa i na 35 svjetskih jezika«. Godine 2004. tako je objavio pjesme hrvatskih pjesnika **Jasne Melvinger**, **Tonka Ma-**

roevića, Gorana Rema, Ernesta Fišera i Petka Vojnića Purčara.

Ističući kako vjeruje u nove mostove koji se grade prevođenjem, Baba je izrazio nadu da ćemo dočekati dan strategije »koja bi obuhvatila potrebu poticanja i razumijevanja svrhe međusobnog prevođenja u sistemu multikulturalnosti i interkulturalnosti«.

I Valent-Belić i Baba su ovom prigodom najavili uzvratnu gestu, odnosno objavljivanje temata o suvremenom pjesništvu ovdašnjih Hrvata u slovačkom časopisu *Novi život* i rumunjskoj *Lumini*.

Prošlost i sadašnjost

O rubrikama *Nove riječi* koje se bave iščitavanjem književne građe i suvremene knjiške produkcije govorili su suradnici časopisa – povjesničar **Vladimir Nimčević** i novinar i urednik **Davor Bašić Palković**.

»Kontekst je važan za sva događanja, pa tako i za stvaralaštvo, poput književnosti. Književnici imaju svoje biografije, koje se odnose na djela, prijevode, nagrade... Mene zanima više od tih podataka, zanima me vrijeme i prostor u kojem su živjeli i stvarali, što je također ključ za razumijevanje njihovih djela. Moramo zagrebat i taj kontekst da bismo bolje razumjeli njihova djela. Život i djelo **Matije Evetovića** obrađujem već u tri nastavka, a zanimaju me naravno i drugi misleći ljudi koji su ostavili nešto

Jergović i Karakaš

Istodobno sa Sajmom knjiga održan je i multimedijalni književni program *Seobe duša* u organizaciji Fondacije *Novi Sad – Europska prijestolnica kulture*. *Seobe* su, među ostalim, ugostile i pisce iz Hrvatske: **Miljenka Jergovića** i **Damira Karakaša**.

trajno na ovom prostoru. Istraživanjem i objavljivanjem potičem i druge na slične doprinose«, kazao je Nimčević.

»U rubrici 'Čitanja knjiške produkcije' dominiraju prikazi djela, manje je zastupljena književna kritika, kao zahtjevniji format u posredovanju između djela i publike. Ipak, držim vrijednim što je časopis okupio jednu novu generaciju autora koji pišu o književnosti, a neki od njih se i sami bave književnim stvaralaštvom«, kazao je Bašić Palković.

U okviru programa na štandu Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, predstavnici NIU *Hrvatska riječ* i ZKVH-a su u petak, 4. ožujka, priredili neformalni razgovor na temu »Nakladnički izazovi u vrijeme korone«.

Štand udruge Preprek

Prvi puta na ovom sajmu svoj štand imala je jedna hrvatska udruga – HKUPD *Stanislav Preprek* iz Novog Sada. Na njihovom štandu svoja izdanja izložilo je i HKPD *Jelačić* iz Petrovaradina. Također, dio autora okupljenih oko udruge *Preprek* predstavili su u petak, 4. ožujka, svoje stvaralaštvo u sklopu programa na štandovima pokrajinskih tajništava.

»Sve je počelo 2009., tiskanjem prve pjesničke zbirke *Preprekovo proljeće*. U međuvremenu je naša literarna sekcija prerasla u Književni klub koji ima dvadesetak članova. Stigli smo do 13. zbirke pjesama *Preprekovo proljeće*, a ustanovili smo i drugu našu manifestaciju i zbornik *Preprekova jesen* koji okuplja autore kratkih priča i koji je tiskan šest puta«, kaže voditeljica Književnog kluba udruge *Preprek* **Ana Marija Kaluđerović**.

Tijekom trajanja Sajma, na štandovima pokrajinskih tajništava mogle su se pogledati knjige i druge publikacije dijela hrvatskih nakladnika iz Vojvodine.

H. R.

Drugo, dopunjeno izdanje knjige *Izgubljeni u ravnici*

Štrčati ili se utopiti

U Novom Sadu, u Ruskom kulturnom centru *Matka*, nedavno je predstavljeno drugo, dopunjeno izdanje knjige *Izgubljeni u ravnici* autora **Žikice Miloševića i Milana Kuzmanovića**, koju je, tijekom prve godine pandemije, tri godine nakon prvog, objavila kuća *Color Press Group*. Prema riječima nakladnika **Roberta Čobana**, objavljene priče daju bolji, jasniji, a zanimljiv i prijemčiv uvid u to kako su se i zašto ovdje naselili oni koji su odavdje (gotovo) nestali, na različite načine. Neki od tih načina, primjerice kod Židova i Nijemaca, su krvavi, drugi su, pak obilježeni drugim, manjim ili većim nepravdama, stapanjima, identitetskim mijenama i prijelazima, te, u velikom broju slučajeva vanjskim intervencijama.

»Neke stvari možemo oživjeti«

Čoban, promicatelj zaštite kulturne baštine Vojvodine, na primjeru poslijeratnog rušenja vjerskih objekata, ilustrirao je neke od tih intervencija.

»Percepcija javnosti, kada je rušena armenska katolička crkva u Novom Sadu, bila je: 'Novo je dobro, a staro je loše', te se može reći da današnje gledanje na pozitivne vrijednosti baštine u jugoslavenskoj inačici socijalizma nije postojalo. Ipak, primjećuju se vrlo velike razlike u sudbinama naroda i njihovog naslijeđa u Vojvodini, napose nijanse u kritičnim i teškim vremenima, o kojima autori pišu i koje mi, koji putujemo Vojvodinom svakodnevno otkrivamo«, kazao je Čoban.

Panelisti na predstavljanju bili su predstavnik Centra *Matka* **Ivan Kanjuh**, »Srpkinja armenskog podrijetla« **Araksi Mikaelija**, predsjednik Židovske zajednice u Novom Sadu **Mirko Štark** te predsjednik HKPD-a *Jelačić* iz Petrovaradina **Mirko Turšić**.

Autor knjige Žikica Milošević, koji je pretraživao arhive, literaturu i toponime govorio je o svojim osobnim iskustvima, anegdotalnim i onim ozbiljnima, života u višenacionalnoj sredini i promatranja njezine fenomenologije.

»U Vojvodini je mnogo ljudi koji su ovdje došli kao pripadnici jednog naroda, ali su se utopili u drugi, postavši branitelji nekog novog identiteta, a kada se povijesni tokovi promijene oni se vrate u 'stari identitet'. Najviše me je, ipak, iznenadila grubost komunističkih vlasti. Uništenje crkve kako bi se napravio bulevar u Novom Sadu pokazalo je opsesivnu želju da se pokaže kako je novo

bolje od starog i kako vjerski objekti nemaju nikakvu vrijednost«, kazao je on.

»Neke stvari možemo oživjeti. Crkva sv. Ivana Nepomuka na novosadskoj obali Dunava je srušena 1929. Kažu da je Nepomuk zaštitnik mostova i da su svi novosadski mostovi prokleti od tada – svi su rušeni tijekom ratova. Dok se ta crkva ponovno ne izgradi, sudbina novosadskih mostova nije izvjesna«, kazao je anegdotalno on.

Ostajemo li ili idemo?

»Devedesetih godina prošlog stoljeća nama Hrvatima bilo je jasno da moramo sebi odgovoriti na pitanje:

ostajemo li tu ili tražimo neko mjesto gdje će nam biti bolje i ljepše?«, kazao je Mirko Turšić u odgovoru na pitanje kakav je bio njegov doživljaj ozračja toga vremena i kako suvremeni pozitivni pomaci utječu na petrovaradinske Hrvate.

»Bio sam svjedok, budući da sam bio član popisne komisije na popisu stanovništva 1991., kada je rat već počeo, brojnih stanovnika Petrovaradina koji su se počeli izjašnjavati kao Nijemci, dok su se u poslijeratnim popisima izjašnjavali Hrvatima. Od nekadašnjih više od 90% stanovništva Petrovaradina, danas se smatra da u ovom mjestu ima oko 1.500 Hrvata«, kazao je Turšić.

Dodao je i kako je projekt povrata kuće bana **Jelačića** inicirala ova udruga.

»Nismo ga mogli iznijeti sami, no združeno s krovnim tijelom naše za-

jednice i njezinim političkim predstavnicima, uz pokroviteljstvo s najvišeg mjesta, u tome smo uspjeli.«

O zaboravljenim i nekim nedavno obnovljenim običajima petrovaradinskih Hrvata govorio je i član *Jelačića* **Zlatko Gegenbauer**.

»Nemam dobro rješenje dvojbe je li bolje štrčati u ravnici, u mnoštvu naroda, ili se utopiti, te nisam htio u knjizi iznositi zaključke. Htio sam zabilježiti priče koje su na povijesnoj sceni ispričane bile u proteklih nekoliko stotina godina«, kazao je pri kraju predstavljanja Žikica Milošević, najavljujući i novo izdanje knjige.

U ovom su objavljene 32 priče, od kojih čak četiri govore o Hrvatima u Vojvodini, različitog podrijetla i povijesnih prilika.

M. Tucakov

Izložba fotografija tavankutskih križeva krajputaša

»Nijemi svjedoci našeg trajanja u ovoj ravnici«

»**T**avankut – mjesto obnovljenih križeva krajputaša« naziv je izložbe fotografija 21-og križa koje su od četvrtka, 3., do četvrtka, 10. ožujka, bile postavljene u »pendžeru« tavankutske Galerije Prve kolonije naive u tehnici slame, kao tema 27. od 52 nedilje tradicijske kulture u Tavankutu, programa koji provodi mjesno HKPD *Matija Gubec*. Suorganizator izložbe je neformalni pokret *Bunjevački put križa*, a autorica fotografija 20-godišnja Tavankučanka **Matea Milojević**, koja je uslikala sve postojeće križeve (njih 21) u Donjem i Gornjem Tavankutu, Mirgešu, Čikeriji te pripadajućim atarima, koji predstavljaju važan dio sakralne materijalne baštine Tavankuta i župe Presvetog srca Isusova.

Matei Milojević, koja se odmalena bavi fotografijom, uz svoju iskusnu i za brojne prilike angažiranu mamu **Branku**, ovo je prva samostalna izložba, iako je kao nekadašnja članica foto sekcije OŠ *Matija Gubec* izlagala svoje fotografije, ali s ostalim članovima.

»Rado sam pristala na ovaj izazov budući da volim folklor, tradiciju, običaje, a samim tim i križeve. Kod moje majke u Gornjem Tavankutu imamo salaš i tamo se nalazi tzv. Božanov križ. Zapravo, on je na Lebović njivi pa je Lebovićev križ, ali u Tavankutu i okolini ga zovu Božanov. Kad su neki veći sveci ja ga sređujem i okitim i on mi je prirastao srcu«, priča nam Matea, opisujući kako je izgledala »avantura« fotografiranja križeva:

»Svaki od tih 21-og križa pripada tavankutskoj župi. Prvo smo saznali za 18 križeva, a potom još za tri. Jedan je na Kaponji, na glavnom putu, i još dva prema Maloj Bosni. Jedan je čak bio u dvorištu, ima ih i na njivama i naravno kraj puteva. Flekenštajnov križ se nalazi na samoj granici, a snimljena su i po dva križa na donjo-

tavankutskom, odnosno gornjotavankutskom groblju. S **Ivicom Dulićem** smo mi to obavili za nekih dva i pol sata. Krenuli smo od tavankutske crkve, pa otišli do Mirgeša, potom Čikerije, Gornjeg Tavankuta, Kaponje i Male Bosne«.

Matea je inače studentica druge godine Više škole na smjeru radiologija u Novom Sadu, ali se fotografiranjem planira nastaviti baviti i dalje kroz hobi, jer od malena fotografira uz mamu i to joj je, kako ističe, postao sastavni dio života.

O križevima krajputašima, jedan od pokretača neformalnog pokreta *Bunjevački put križa*, **Tomislav Žigmanov**, koji je objavio i knjigu haiku pjesama na ovu tematiku, navodi:

»Križevi krajputaši, kao materijalni simboli Raspetoga, ostavljeni nekako po strani naših interesa – oronuli od nebriga, gotovo da su zaboravljeni, pokazali su se odličnim primjerom toga. Količina znanja o njima – a više ih je od 200 u Subotici i okolnim atarima – rijetko je prelazila granice obiteljskih usmenih naracija, a vremenom je znao kopniti i sjaj njihova kamena, što je vrhunilo u postupnoj razorenosti, pa čak i namjernom rušenju. Tomu je iznimno pridonio komunizam i njegovo vrijeme. Sve su to bili razlozi da u *Bunjevačkom putu križa* odluče pristupiti obnovi onih križeva krajputaša – tih nijemih svjedoka našeg trajanja u ovoj ravnici – koji su visoko devastirani ili su bili skroz srušeni«.

Usporedo s razvojem projekta *Bunjevački put križa*, a u sklopu razvoja seoskog turizma, u HKPD-u *Matija Gubec* su odlučili napraviti biciklističku rutu koja bi objedinila sve križeve krajputaše.

Predsjednik Društva **Ladislav Suknović** o tome kaže:

»Ta ruta je dužine oko 38 km. Svi zainteresirani mogu se obratiti našoj udruzi, gdje je za ovu namjenu, tj. za iznajmljivanje, zahvaljujući projektu realiziranom preko Pokrajinskog tajništva za privredu i turizam, osigurano šest bicikala. Nema osiguranog vodiča već od nas dobiju mapu koja ih upućuje kojim putem trebaju ići kako bi vidjeli sve naše križeve krajputaše. Oni su mapirani, a i kompletna ruta je mapirana«.

Budući da se izložba tavankutskih križeva krajputaša mogla pogledati do jučer (četvrtak, 10. ožujka), poštovateljima vjerske tradicije i sakralne materijalne baštine koji ju nisu uspjeli/stigli posjetiti, ne preostaje drugo no iznajmiti tavankutski ili sjesti na svoj bicikl i krenuti bunjevačkim putem križa.

I. P. S.

Molitvena inicijativa

Početkom korizme započela je i molitvena inicijativa »40 dana za život« koja je i ove godine okupila volontere u Subotici i Novom Sadu pod geslom »U predvečerje svog života bit ćeš pitan o ljubavi (sv. Ivan od Križa)«.

Voditeljica inicijative u Novom Sadu je studentica **Nikoleta Malenić**, koja je oko sebe okupila mlade koji svakoga dana od 21 do 22 sata mole ispred klinike za ginekologiju i akušerstvo *Betanija*.

»Osjećamo potrebu svjedočiti za Krista, dati majkama nadu i podršku, te ujedno štitići nerođene«, kaže mlada sugovornica i pojašnjava kako ih je ove godine šestero stalnih, a da ih je prošle godine bilo desetak, te oko 30 volontera.

Po riječima Nikoleta Malenić suradnja s udrugom *Mesto za mene* u Novom Sadu je i ove godine prisutna, te tako mladi mogu, ako postoji potreba, žene, trudnice usmjeriti njima.

»Ova udruga za sobom ima dugogodišnje iskustvo. To je prije svega savjetovalište za neplanirane trudnoće. Tamo se uz razgovor nudi i konkretna pomoć. Ako je potrebno zbrinjavanje žene, kupovina pelena, hrane, garderobe, pa sve do smještaja«, priča Malenić.

Tim povodom u župi Imena Marijinog, danas, 11. ožujka, organizira se župski agape na kom će o izvoru dostojanstva i vrijednosti ljudskoga života govoriti organizator

inicijative »40 dana za život« dr. **Miloš Subotić** i predsjednica udruge *Mesto za mene* **Vesna Rebeka**.

Svi oni koji se žele priključiti ovoj molitvenoj inicijativi u Novom Sadu mogu se javiti mladima putem Facebook profila »40 dana za život – Novi Sad« ili na broj telefona 064-548-68-87.

Tijekom inicijative moli se za zaštitu nerođenih beba, za prestanak pobačaja, za liječničko osoblje, za sve koje na duši nose rane pobačaja...

Molitvena inicijativa u Subotici se održava radnima danima (od ponedjeljka do petka) od 18 do 19 sati u kapeli Crne Gospe kod franjevac, a subotom i nedjeljom u Franjevačkoj crkvi u Subotici od 8 do 9 sati. Svete mise na nakane inicijative služe se u kapeli Radio Marije svakog utorka u korizmi, ujutro u 7 sati.

Ž. V.

Razrješenja i imenovanja u Srijemskoj biskupiji

Srijemski biskup koadjutor mons. **Fabija Svalina** izdao je dekrete o razrješenjima i imenovanjima službi svećenika u Srijemskoj biskupiji. Tako je, kako je prenio tiskovni ured Srijemske biskupije, preč. **Marko Loš** razriješen službe kancelara biskupije u Srijemskoj Mitrovici, te imenovan vicekancelarom Biskupskog ordinarijata u Srijemskoj Mitrovici, dok je vlč. **Tomislav Lasić** imenovan kancelarom Biskupskog ordinarijata u Srijemskoj

Mitrovici i pastoralnim suradnikom u župi sveta Ana, majka Blažene Djevice Marije, u Lačarku.

Bratski sastanak

Srijemski biskup koadjutor mons. **Fabijan Svalina** primio je 3. ožujka u bratski posjet rektora karlovačke bogoslovije protejereja-stavrofora mr. sc. **Jovana Milanovića** u pratnji protosindela dr. sc. **Kleopa Stefanovića**, također profesora na Bogosloviji sv. Arsenija Sremca u Srijemskim Karlovcima i nadstojatelja manastira Vavedenje Presvete Bogorodice, koji su prenijeli pozdrave i vladike srijemskog, **Vasilija**.

Susret je započeo u rezidenciji biskupa koadjutora srdačnim dočekom i pozdravom, te se nastavio razgovorom u otvorenom i bratskom tonu o aktualnostima obje Crkve u Srijemu, te o pitanjima obrazovanja i konfesionalnih škola, gdje su rektor i biskup razmijenili dragocjena iskustva.

Susret je zaključen razmjenom prigodnih darova, te molitvenim pohodom katedrali Srijemske biskupije, gdje su gosti otpjevali tropar sv. velikomučeniku Dimitriju Srijemskom, a biskup im je pokazao katedralu i njene umjetnine, te rastumačio njezin značaj.

Gosti i biskup su izrazili želje za nastavkom otvorene i iskrene suradnje, dajući time i svjedočanstvo kršćanskog zajedništva.

I. Z.

Korizmena meditacija u Subotici

Svećenik Subotičke biskupije, profesor i bibličar dr. **Tivadar Fehér** vodit će korizmene meditacije svakog utorka u korizmi, s početkom u 18.30 sati u Pastoralnom centru *Augustinianum* u Subotici. Prva meditacija na temu »Mladić iz Naina« (Lk 7,11-17) održana je 8. ožujka, a za 15. ožujka najavljena je tema »Prorok Izaija i mir« (Iz 2, 1-5). Sljedeće teme na koje će predavač govoriti su: »Ljubav« (1 Kor, 13) – 22. ožujka, »Hoću, budi očišćen« (Lk 5,12-16) – 29. ožujka i »Dat ću vam novo srce« (Ez 36, 26-38) – 5. travnja.

Pomoć za Ukrajinu

Katolički biskupi u Srbiji pozvali su sve vjernike, svećenike, redovnike i redovnice, da postom, pokorom i molitvom rade na promicanju mira, te da sukladno svojim financijskim mogućnosti-

ma pomognu izbjeglicama i prognanicima. Sva milostinja koja se u nedjelju, 13. ožujka, prikupi na euharistijskim slavljinama bit će, putem Caritasa Srbije prosljeđena žrtvama rata iz Ukrajine.

U susret blagdanima

13. ožujka – Druga korizmena nedjelja (Pačista)
14. ožujka – Matilda
19. ožujka – sv. Josip
25. ožujka – Navještenje Gospodino – Blagovijest

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Priprava za vječnost

Korizma nije samo naša priprava za Uskrs, mijenjanje sebe na četrdeset dana, ona je poticaj čovjeku za trajnu promjenu, koja će započeti sada, ove korizme. Mijenjati sebe je teško, jer to znači mnogo odricanja i napora, znači priznati samome sebi da nisam toliko dobar koliko to mislim i da u mnogo čemu griješim. Takva nam je promjena nužna da bismo jednoga dana baštinili život vječni. Zato Pavao kroz svoje poslanice u liturgiji korizme upozorava na to da se čovjek treba mijenjati zbog svoje budućnosti, koja nije ovdje na zemlji. Naš način života određuje našu budućnost. Istina, svi smo spašeni Kristovom krvlju, ali ne prihvaćamo svi spasenje, zbog toga mnogi propadaju. A spasenje se prihvaća djelima, načinom života, koji na vrlo transparentan način otkriva jesmo li vjernici, Kristovi nasljedovateli, ili smo Krista i spasenje odbacili.

Krist traži djela

Apostol Pavao u poslanici Filipljanima upozorava: »Mnogi žive kao neprijatelji križa Kristova. Svršetak im je propast, bog im je trbuh, slava u sramoti – jer misle na zemaljsko.« (Fil 3,18-19). Biti neprijatelj Kristova križa ne znači samo križ odbaciti riječima, progoniti kršćane i javno izraziti nevjeru. Danas uistinu ima malo onih koji mačem izražavaju svoje neprijateljstvo prema Kristu i njegovim sljedbenicima. Ali, ima mnogo neprijatelja upravo među onima koji se Kristovima zovu. Jer, biti neprijatelj Kristova križa ovdje znači i ne biti mu prijatelj, odnosno zanemariti ga, zapostaviti ga, živjeti kao da ga nema. A mnogi među onima koji se zovu kršćanima žive upravo tako, bez prijateljstva s Kristom. Tu je kršćanstvo ostalo samo na papiru i u riječima, a djela ne kazuju ono što im usta govore, upravo jer misle na zemaljsko. Često takvi kažu da vjeruju, da im Bog puno zna-

či, jer je njihova obitelj oduvijek bila vjernačka. No, to su samo lijepe riječi koje pred Bogom ništa ne vrijede. Koji tako pričaju to su oni što misle samo na prolazno. Oni za Boga nemaju vremena, ili se ne žele javno odrediti kao vjernici, zarad društvenog statusa. Za takve Pavao kaže da im je svršetak propast. Nije to Pavlova prijetnja, to je istina, jer je i sam Isus kazao: »Tko god se, dakle, prizna mojim pred ljudima, priznat ću se i ja njegovim pred Ocem, koji je na nebesima. A tko se odreče mene pred ljudima, odreći ću se i ja njega pred svojim Ocem, koji je na nebesima.« (Mt 10,32-33). Priznati se Kristovim ne znači to govoriti nego tako živjeti.

Za Krista ili protiv

Isus ne priznaje balansiranje između svijeta i njega. Čovjek se djelima mora točno odrediti na kojoj je strani. Srednjeg puta nema. Naš narod se na ovome prostoru za svoj odmak od Crkve i Boga opravdava strahom proizašlim iz posljednjih ratnih zbivanja. Za Isusa to nisu opravdanja. Naprotiv, izložiti se neugodnostima zbog njegova imena znači odabrati put vječnosti. Ali zaniijekati svoju pripadnost Crkvi, znači odbaciti i samoga Krista, odbaciti spasenje. A za čovjeka nema gore nego da ga se Isus pred svojim Ocem odrekne.

Mnoge nas riječi iz Svetoga pisma u liturgiji korizme mogu uznemiriti. I dobro je da je tako, jer to znači da prepoznavamo manjkavosti svoga kršćanskoga života i da smo ih spremni mijenjati. Sve promjene koje započnemo u ovoj korizmi neka se nastave i kada ona prođe, jer se cijeli naš život može nazvati korizmom, budući da je on priprava za konačni susret s Gospodinom.

Tucani sir

Delicija jakog okusa i mirisa

»Tucani sir počinjem praviti u studenom, poslije Božića je gotov, a koristimo ga u korizmi. Za 10 kilograma sira utrošim oko 150 litara mlijeka«, kaže Janja Pekanović

Usalašima Nenadić, kraj Sombora gdje se ljudi i danas uglavnom bave poljoprivredom nekada je svaki salaš ima po jednu ili dvije krave, a sir je uz mlijeko bio značajan dio prehrane. Ali sira i mlijeka nije bilo kada se krave zasušu pred teljenje, a nije bilo ni hladnjaka da bi se pripremljen sir mogao čuvati duže, pa su žene pravile tucani sir, koji je mogao stajati mjesecima. Tako se počeo pripremati tucani sir, čija zahtjevna priprema osigurava da se sir za ishranu može koristiti i poslije pola godine. Danas ga na Nenadiću pravi jedino još **Janja Pekanović**. Sir se priprema u studenom, a na trpezi je tijekom korizme.

Postupna priprema

Janja je praviti tucani sir naučila od svoje majke, kojoj je čim je poodrasla bila velika pomoć u ovom zahtjevnom poslu. Nakon udaje u kuću svog supruga donijela je i znanje i vještinu pripreme tucanog sira. »Pravila je i svekrva taj sir, ali kada sam ja došla u njihovu kuću već je bila starija i nije više to radila. Od nje sam čula da je u jednoj bogatoj kući gdje je služila taj sir pripreman između dvije Gospojine, konzervirali su ga mašću i na tavanu čuvali do korizme. Ja ipak ne krećem tako rano s pripremom, već obično u studenom i oko Božića je sir završen i odložen u špajz«, priča Janja.

Sir se, kaže, pravi od svježeg mlijeka, odmah poslije muže. Važno je da se u mlijeko dok se ne ohladi doda sirište. »Kada se mliko usiri metne se u krpu da se cidi. Uzimam 10 litara mlika i dodajem dvije kašike sirišta. To otprilike mora odstojati oko sat, sat i po vremena da se usiri. Onda se u krpi cidi, treba oko tri sata da se skroz iscidi. Siče se onda na manje kriške, dobro posoli i slaže u drvenu kačicu. Koliko veliku ovisi koliko se sira pravi«, pojašnjava Janja detaljno cijeli tijek pripreme tucanog sira. Naslagane kriške u kačici se pritiskaju, nekada se to radilo kamenom, a danas može poslužiti i flaša napu-

njena vodom ili kakav plastični sud u koji je stavljen teg ili neki drugi teži predmet.

Deset po deset litara mlijeka

Isti postupak ponavlja se iz dana i dan. S novom količinom mlijeka. »Ujutru imam najviše vremena i onda radim to poslije jutarnje muže. Ponovo novih 10 litara mlika, sirište, ciđenje, sičenje, slaganje. I tako opet narednog dana, sve dok se kačica ne napuni. Kada je puna pokrije se suvom, čistom krpom i ostavi se u kuhinji, na toplom, misec dana da sir odstoji. Poslije tih misec dana sir se izvadi, isiče i metne na jednu krpu na astal da se suši. Traje to četiri dana. Dobije on tada još malo mirisa i uzri-

Puter i skorupača

Uz sir svaka domaćica na salašu, a danas tek poneka, pravila je i domaći puter. Kao i u svemu, svaka od njih imala je svoj »tajni« recept koji je s rijetkima podijelila. Staro je pravilo »dobro je to, al' ja ovako pravim«. Tako su se i izrada putera, a tek *skurupače* razlikovali od žalaša do salaša.

Neizostavni dio mlijeka je *skorup* (vrhnje) od kojega se mogu praviti i druge ukusne delicije.

Da bi se napravio puter, potrebno je sakupiti *skorup* s mlijeka. Može se kupiti i više dana kako bi bila veća količina u pitanju, bar kilogram. Nekada se *skorup* mutio žlicom za mučenje – ručno, a danas se često koristi i mikser. Kako nam je ispričala **Kata Merković** potrebno ga je dugo mutiti, sve dok se ne pusti tečnost. Drugi pak recept kaže da se umućena smjesa treba isprati iz nekoliko voda, sve dok voda ne bude čista, odnosno nema bjeličastu boju. Nakon toga puter se oblikuje u kocke ili stavi u posude i čuva u hladnjaku.

Skurupača se također priprema, kao što sama riječ kaže od *skorupa* i može poslužiti kao ukusno jelo za doručak. Obično se pravila petkom, kada se nije jelo mesa. Za izradu *skurupače*, po receptu sugovornice, potrebno je sakupiti *skorup* i polako ga na tihoj vatri topiti. Kad pusti *maslo*, koje se odlije i čuva, u posudu se doda koje jaje, u zavisnosti od količine *skorupa* i *skurupača* je pripremljena.

Skurupača se može praviti i tako da kada se otopi *skorup* i odlije *maslo* da se smjesi doda malo mlijeka, te brašna, soli i jaja, kako bi bila kremastija i sočnija.

Maslo se također ostavljalo na hlađenje i koristilo se po potrebi za pravljenje *zaprške*.

ja. Tako uzrijan sir melje se na mašini za meso, malo posoli i misi se ko neko tisto, da se so ravnomjerno rasporedi. Kada prođe kroz mašinu za meso nije suv i može se umisiti. Tako umisit sir slaže se natrag u kačicu. Ja ne mećem mast ozgor, već samo jednu čistu krpu. I kačica se drži na hladnom«, priča Janja.

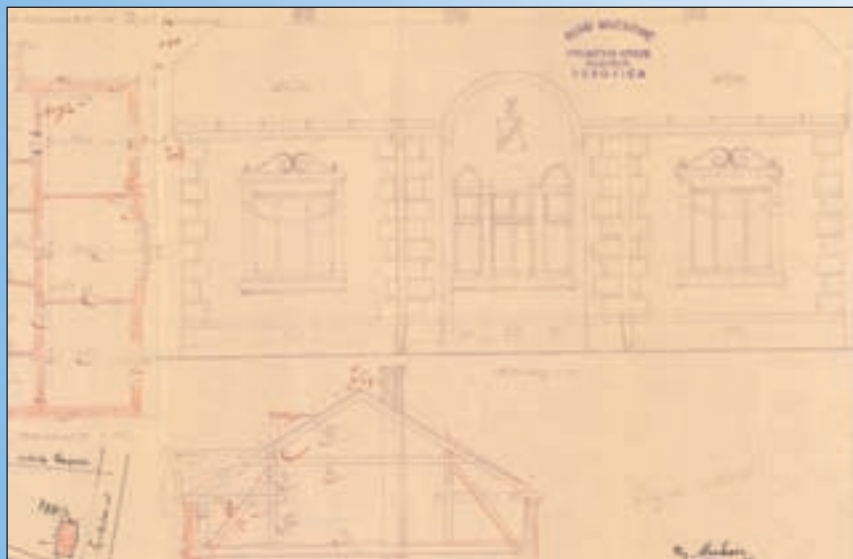
Sve te poslove koje počne u studenom obično završi poslije Božića. A kačica se otvara za korizmu. Janja za pripremu ovog sira potroši oko 150 litara mlijeka, a napravi i do 12 kilograma sira. Veći dio toga podijeli se obitelji, u crkvi. »Niko više ne pravi taj sir pa onda damo svakome po malo, a nama ostane, četiri, pet kila. Jidemo ga u korizmi uz krompire i vruću lepinju«, kaže Janja.

Kaže, tucani sir pravi jer ga njezina obitelj voli, a i želi očuvati ono što se nekada pravilo u svim kućama. »Snaha **Kristina** uči uz mene, a ja se trudim sve što znam pokazati, pa ako hoće ona će to priuzeti i nastaviti«, kaže Janja.

Na kraju dodaje da ovaj sir ne treba ni pokušavati praviti od mlijeka iz dućana. Nema on potrebnu masnoću.

Z. V.

Nove zgrade u starim ulicama

Na karti Subotice iz 1911. godine područje s druge strane pruge gledano u pravcu Palića još nije urbanistički uređeno nego se naziva vinogradima. U to vrijeme na izlasku iz grada ka Paliću već su nicali industrijski pogoni i građene su kuće, ali će proći još petnaestak godina do izrade urbanističkih planova za nastanak novih gradskih kvartova koji se danas zovu Kertvaroš i Novi grad i pripadaju omiljenim lokacijama za stanovanje.

Na gornjoj fotografiji vidi se nacrt kuće u Ulici Alekse Šantića, lijepe fasade očuvane do danas u autentičnom izgledu. Te 1929. godine, kada je projekt nastao, i narednih desetljeća, u dva nova spomenuta naselja građene su prizemne obiteljske kuće s vrtovima (samo poneke s jednim katom) i oba naselja su i protokom vremena uspjela sačuvati šarm lijepih ulica s kućama okruženim zelenilom, gdje se vodi računa o okolišu i izvan vlastitog dvorišta. Rijetke iznimke načinjene

su još prije nekoliko desetljeća kada je podignut stambeni blok višekatnica uz Segedinski put (za čega se, također, moglo naći adekvatnije rješenje). Činilo se, Kertvaroš je pošteđen građevinskih iznenađenja...

Trend »ubadanja« višekatnih objekata posred bloka prizemnih obiteljskih kuća, sada, nažalost, karakterističnog za cijelo područje grada, počinje napadati i ove lokacije. U Ulici Alekse Šantića, gdje su nekada s pažnjom projektirali obiteljske kuće, poput spomenute iz 1929. godine, ali i mnoge druge, od jesenas raste prenočište, s katovima, naravno. Već iz iskustva se mogu predvidjeti promjene koje će novi poslovni sadržaj i moderan (kockasti) stil gradnje donijeti u relativno mirnu ulicu. Pred pogledima s katova izgubit će se svaka privatnost okolnih kuća i dvorišta. Individualna stambena gradnja, kao što je već mnogo puta viđeno i u drugim dijelovima grada, počinje gubiti osnovnu karakteristiku – individualnost, privatnost i mir.

Barun Marko Pejačević

Osnivač suvremene Rume, novog, modernog i, već na samom početku, s karakteristikama gradskog naselja, odnosno nove Rume, tako da bi se razlikovala od sela Rume, stare Rume, u čijoj blizini je podignuta, jest barun **Marko Aleksandar Pejačević**.

Poslije tri Austro-turska rata, vođenih krajem XVII. i početkom XVIII. stoljeća u novonastalim povijesnim, socijalnim i ekonomskim uvjetima u Srijemu je sredinom XVIII. stoljeća niklo novo naselje, izuzetnim zalaganjem poduzimljivog baruna Marka Pejačevića. On je bio idejni tvorac, financijer i uspješni realizator, u ono vrijeme, veličanstvenog pothvata podizanja novog grada.

Nagli uspon Rume od samog njenog početka dokaz je velike poduzimljivosti i upornosti njenog osnivača baruna Marka Pejačevića, koji je rođen 1694. godine u Pečuhu od oca **Ivana Pejačevića** i majke **Marte**, rođene **Steki**, koji su pored njega imali još devetero djece, četiri sina i pet kćeri. Njegovi roditelji živjeli su prvo u Pečuhu i Baču, a poslije su prešli u Osijek. Marko Pejačević nije stalno boravio u Rumi, često se nalazio u Virovitici, gdje je umro 1762. godine i tamo sahranjen.

»Vlastelinska obitelj Pejačevića dala je kasnije državnike, župane, banove (**Vladislav Pejačević** bio je hrvatski ban od 21. veljače 1880. do 4. rujna 1883. godine, poslije **Mažuranića** a prije **Hedervarija**), zatim diplomate, znanstvenike, generale i mecene kulture i umjetnosti, ali ipak prvi najsposobniji i najznačajniji njen član bio je barun Marko Pejačević, koji je udario osnove njihove ekonomske moći, te uzdigao njihov utjecaj i ugled. Njegovom pojavom ova obitelj upravo je stupila na povijesnu pozornicu i poslije postala poznata. Pejačevići potječu od hrvatske plemićke obitelji podrijetlom iz Bosne, od bosanskog kralja **Dabiše** (1391.-1395.). Iz biografije Marka Pejačevića vrijedno je još istaći da je on u tada formiranoj srijemskoj županiji, čije je sjedište bilo u Vukovaru, prvo bio njen administrator (od 12. lipnja 1745. godine), a poslije i prvi župan (prilikom svog ustoličenja na prvoj skupštini 12. prosinca 1745. godine održao je svečani govor)«, navodi član pastoralnog vijeća rumske župe **Marko Mijić**.

Marko Pejačević nije imao svojih direktnih potomaka, pa ga je naslijedio sinovac **Josip**, koji je rođen 1710. u Osijeku, a umro 1787. godine u Šopronu. On je od strica naslijedio Rumu, Retfalu, Viroviticu, Podgorač i Kerestinač, a sam je još kupio Našice. Godine 1772. postao je grof dobivši od carice **Marije Terezije** »naslijedno grofov-

stvo«, a tada je i ponio naziv »virovitički«. Josip je imao petero djece i svoje veliko imanje je njima podijelio.

»Danas u Rumi nijedna ulica i trg ne nose ime njenog tvorca. Ostale su samo dvije građevine: rimokatolička crkva i Pejačevićeva gimnazija (zavičajni muzej Ruma). Oesterreichische Frost-Zeitung iz Beča od 15. srpnja 1887. (br. 169, str. 28) donosi vijest prema kojoj belgijski kralj pregovara o kupovini Rume i 64.000 jutara zemlje za 14.000.000 franaka da bi ga darovao svom zetu krunskom princu **Rudolfu**. Imanje Ruma predstavlja jedno od najljepših i najvrjednijih u cijeloj Slavoniji. U pregovorima oko prodaje sudjeluje konjički general grof **Nikola Pejačević**, čija je obitelj također bila u posjedu ovog imanja. Ono što je važno istaći jest da Pejačevići nikad nisu prodali Rumu«, zaključuje Mijić.

S. D.

Općinska smotra recitatora

Nakon što su u protekle dvije godine smotre recitatora bile održane online, ove godine 3. ožujka je na Otvorenom sveučilištu u Subotici održana 33. Općinska smotra recitatora »Pjesniče naroda mog«.

Okupili su se ovim povodom učenci osnovne i srednje škole, podijeljeni u tri skupine, kako bi se natjecali u lijepom kazivanju. Govorilo se na tri jezika: srpskom, mađarskom i hrvatskom, te na bunjevačkoj ikavici.

Uz roditelje i publiku, sve ih je budno pratio i ocjenjivao tročlani žiri: glumac Drame na srpskom jeziku Narodnog kazališta u Subotici **Milan Vejnović**, glumica Drame na mađarskom jeziku Narodnog kazališta **Zsuzsa Kalmár** i prof. **Katarina Čeliković**. Oni su na temelju propisanih pravila donijeli odluku tko će od 76 sudionika nastupati na Zonskoj smotri recitatora koja će biti održana 10. ožujka, također u Subotici.

Prvo su nastupali najmađi sudionici, od prvog do četvrtog razreda, a na Zonsku smotru, kada je u pitanju hrvatski jezik plasirala se **Petra Temunović**.

Iz srednje skupine, koja je imala najviše natjecatelja, a u koju spadaju učenici od petog do osmog razreda, na Zonsku smotru plasirali su se **Marija Magdalena Huska**, **Pavao Huska** i **Marijan Rukavina**.

Nastupili su i srednjoškolci, a dalje su se plasirali već poznati recitatori: **Ivan Huska**, **Katarina Ivanković Radaković**, **Katarina Ivković Ivandekić** i **Barbara Piuković**.

Na Općinskoj smotri sudjelovali su i predstavnici kulturno-umjetničkih društava, udruga i kulturnih centara Subotice, a organizator je i ove godine Gradska knjižnica Subotica.

Ž. V.

»Mreža čitanja« – regionalna razina za srednjoškolce

Danas, 11. ožujka, u podne bit će održana druga, regionalna razina kviza za poticanje čitanja i kreativnosti »Mreža čitanja«. Diljem Hrvatske, kao i u Subotici, učenici koji su se plasirali na ovu razinu natjecanja, sudjelovat će u online kvizu. Iz Subotice

to je čak 17 srednjoškolaca: **Matija Ivković Ivandekić**, **Marija Milodanović**, **Marko Cvijetić**, **Melisa Gadžur**, **Iva Ivković Ivandekić**, **Teodora Sudarević**, **Ivan Huska**, **Luka Mrkaljević**, **Dominik Kujundžić**, **Lucija Ivković Ivandekić**, **Mihaela Dulić** i **Lucia Mamužić** iz subotičke Gimnazije **Svetozar Marković**, zatim **Ivona Milodanović** i **Kristina Miškolci Bator** iz Politehničke škole te **Jana Mihajlović**, **Božana Vujačić** i **Josipa Horvacki** iz Medicinske srednje škole. Uz kviz znanja, u drugoj kategoriji projekta natjecat će se i **Klaudija Bašić** i **Dario Vojnić Hajduk** iz Politehničke škole koji su izradili multimedijski uradak.

Tema ovogodišnjeg kviza za školsku 2021./22. godinu je »U mreži suvremenih hrvatskih pisaca«, a

učenici su uz djelo iz prve razine natjecanja, knjigu **Jerka Mihaljevića** *Putar i parizer* trebali pročitati i naslov **Marine Vujčić** *Susjed*.

Kviz za poticanje čitanja i kreativnosti »Mreža čitanja« organizira Hrvatska mreža školskih knjižničara, a u Subotici ga provodi Gradska knjižnica Subotica u suradnji s NIU *Hrvatska riječ*.

B. I.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Ivan Ostrogonac**

IDEM U ŠKOLU: OŠ Ivan Milutinović, Subotica – 2. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: karate

VOLIM: nogomet, društvo, odmor i glazbu

NE VOLIM: nepravdu i nasilje

U SLOBODNO VRIJEME: treniram, slušam glazbu, igram igrice

NAJ PREDMET: tjelesni odgoj

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: časnik

Dr. Tóth optika

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, vranogosi, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmo-mjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormari i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizvki u Subotici (42 kvm, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suteronom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem motokultivator *gorenje muta* 8 ks, s dizel motorom, frezom širine 60 cm i kosilicom za travu širine 105 cm. Sve je ispravno. Tel.: 063-351-582.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

APV: Potpora ženskom poduzetništvu

Pokrajinsko tajništvo za gospodarstvo i turizam, u suradnji sa Savjetom za koordinaciju i praćenje aktivnosti u oblasti ekonomskog razvoja na teritoriju AP Vojvodine, raspisalo je Natječaj za dodjelu bespovratnih sredstava ženskom poduzetništvu u 2022. godini.

Natječaj je namijenjen za subvencioniranje troškova nabave strojeva/opreme, računalne opreme, softwera ili usluge u cilju inoviranja i digitaliziranja procesa proizvodnje i operacija u domenu marketinga i trgovine.

Ukupna vrijednost opredijeljenih sredstava je 7,5 milijuna dinara.

Bespovratna sredstva odobravaju se u visini do 90 posto od faktorne, odnosno kupovne vrijednosti, bez PDV-a i bez zavisnih troškova nabave, usluga instalacije, obuke za korištenje i slično. Iznos odobrenih sredstava može biti najmanje 50.000 dinara, dok se najviši iznos utvrđuje sukladno predmetu nabave.

Javni poziv za podršku ženskom poduzetništvu objavljen je na internetskoj stranici Tajništva (<http://spriv.vojvodina.gov.rs>), a poduzetnice se mogu prijaviti do 23. ožujka 2022. godine.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 15. 3. 2022.

- Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.
- Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.
Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218;
e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

ILI-ILI

AKCIJA

do 30. 04. 2021.

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

AT

Astra
Telekom

011 44 22 009

Kako je izgledao biskup Antunović?

U narednih nekoliko brojeva bit će objavljeni portreti biskupa **Ivana Antunovića** i spomen-ploče koje su postavljene njemu u čast.

Portreti su objavljeni kako su nastajali, u formatu i slici kako su bili dostupni, bilo da su objavljeni u nekoj knjizi bilo služeći se *Googleovom* tražilicom. Radi se o devet različitih portreta i tri spomen-ploče.

Ne postoji sačuvana fotografija Antunovića

U istraživanju života i rada biskupa Ivana Antunovića naišao sam na dva opisa njegova izgleda i na jedno značajno svjedočenje samog Antunovića koje bi moglo potvrditi pretpostavku da ne postoji nijedna sačuvana fotografija njegova lika.

Matija Evetović, autor opširnog životopisa biskupa Ivana Antunovića, ovako opisuje njegov vanjski izgled: »Antunović je bio nešto viši od srednjeg uzrasta i malko pognut. Lice mu je bilo ovalno i suhonjavo, a izraz uvijek ozbiljan. Oči je imao plave i pronicave, pa ih čovjek nije mogao duže gledati. Usne je imao debele, nos tanak i nešto savijen a kosu pod starost nešto sijedu, al potpunu i dugačku /po iskazu dr. **Josipa Antunovića**/« (Evetović, *Matija, Život i rad biskupa Ivana Antunovića*, Subotica, 1935., str. 162. Nadalje; Evetović).

Drugi opis nalazimo u životopisu **Ivana Tolje**: »Antunović je bio nešto veći od srednjeg stasa, malko pognut, lica ovalna i suhonjasta, uvijek ozbiljna, očiju pronicavih, tako da se nije moglo dugo gledati u njih. Pod kraj života bio je dosta posjedjele kose, noseći uvijek duge vlasi« (*Hrvatski književnici u Mađarskoj*, Ivan Antunović, Pečuh, 2002., str. 335.).

U nastavku donosim navod koji bi mogao poslužiti kao jedan od »dokaza« da oni koji su slikali njegove portrete vjerojatno nisu imali pred sobom njegovu fotografiju. Naime, u pismu nepoznatom Srbinu u Novom Sadu, koji ga je zamolio da mu pošalje svoju fotografiju, Antunović odgovara: »Radovo bi se da moja slika može svoje mjesto naći u Vašem Albumu, ali ova do danas manje cieni mi se vidi, nego ona 2 forinta koja bi za nju trebalo platiti, to je uzrok što do časti, na Vaš mnogo vrijedni stol se uzpeti ne možem dospiti« (Evetović, str. 165). Iz toga možemo zaključiti da sam biskup nije čuvao svoje fotografije, pa ih nisu mogli naslijediti ni njegovi bliži rođaci. Eventualno se mogla pronaći negdje u arhivu Kalačke nadbiskupije. No, očito njegovih fotografija ni ondje nema. Jesu li namjerno sklonjene poslije njegove smrti ili je u tome po-

štovana njegova volja možemo samo naslućivati. Moje mišljenje možda može potkrijepiti i Antunovićevo kratko pismo koje je pred smrt uputio svom učeniku **Miji Mandiću** 1887. godine: »Dragi moj Mandiću! Šaljem još 25 forinti kao zadnju žrtvu za prosvjetu naroda. Posljednje dane živim. Ostani narodu vjeran i pazi na se, da te ne objede. A moja sva pisma stamani! Tvoj Stari Rodoljub« (Evetović, str. 181.).

Antunović o sebi

Sličan savjet dao je i svom rođaku **Ivanu Evetoviću** u Kalači 9. kolovoza 1886. godine, ali u svezi dopisivanja: »H. I. i Bl. Dj. M. Dragi Ivane! Nemoj mi više pisat, i drugima kaži da mi ne pišu, ne zbog mene, već zbog vaših osobah, buduć neću da ikog na svijetu izvrgnem pogibelji, koji s menom se dopisuje...«. U nastavku ga upućuje na neke novinske članke, koji ga očito zbog nečega napadaju: »(...) o tom ćeš se osvidočiti, ako proštio budeš *Subotičkih novina Bácskai Ellenőr* mjeseca kolovoza prvi i osmi broj, t.j. brojeve ovih dnevah. U ostalom, budi Bogom blagoslovljen. Iv. Antunović« (Evetović, str. 177). Ovi navodi upućuju na finoću Antunovićeve duše jer je želio zaštititi svoje učenike i suradnike. No, to bi mogla biti i potvrda tvrdnje da nema sačuvanih fotografija iz njegova života i rada jer to, u svojoj skromnosti, nije smatrao važnim, a u starosti i bolesti je fotografiranje sigurno i izbjegavao jer mu je izgled bio promijenjen, zbog različitih bolesti. O tom i sam svjedoči u pismu **Iliji Okrugiću** (23. kolovoza 1881.): »Smijao sam se, kad ste pomislio, da ću Vas ja iznenadit (posjetom), ne zato, što valjda ne bi želio Vaše lice ugledati, već zato, što Vi mislite, da sam ja još i sada takav čovjek, da bi kadar bio, takva što umiljata izvesti (...) Ja sam milovao razgovarat se, a sad milujem ćutit, volio sam društvo, a sad izbjegavam tomu, jel mi rieči i misli prikraćiva pamet, jezik se tžko kreće, a pluća se na slabost tuže. Ne valja vid, sluh, zubi, oči, ruke, noge, neće da služi želudac. Evo Vam vašega starca Pobre, pak zato sam se smijao kad rekoste da bi Vas iznenadio (s posjetom). Da, da iznenadio bih Vas, al naopako, jel čekaste hitrog i bistrog uma starca, a najdoste mrzka i sebi i drugom, matorog čovjeka«. Iako u tomu ima pretjerivanja, kako u komentaru kaže Ilija Okrugić, jer ga je u svibnju 1887. godine sreo, usprkos sve njegove boležljivosti, dosta krjepka, živahna, umilna i ugledna starčica (usp. Evetović, str. 38-39).

Memorijal prof. mr. Franja Matarić

Najjači šahovski turnir u Somboru

U Hrvatskom kulturno-umjetničkom društvu Vladimir Nazor u Somboru u tijeku je 30. Memorijal prof. mr. Franja Matarić. Na ovogodišnjem šahovskom turniru su 23 igrača, koja će se tijekom devet kola, koja se igraju po švicarskom sustavu, boriti za titulu jubilarnog turnira

Sportska sekcija HKUD-a *Vladimir Nazor* tijekom godine organizira šahovske i stolnoteniske turnire, te sudjeluje na veslačkim natjecanjima. Turnir s najdužom tradicijom je Memorijal prof. mr. Franja Matarić, koji se održava u čast istoimenog dugogodišnjeg tajnika *Nazora*.

Među 23 sudionika ovogodišnjeg turnira najviše je onih koji redovito sudjeluju na ovom šahovskom natjecanju. Turnir je otvorenog tipa te osim članova *Nazora* na njemu mogu sudjelovati i drugi natjecatelji.

Neizvjestan ishod

Ove godine najmlađi šahist je šesnaestogodišnji **Nikola Paštrović**, koji je na ovom turniru prvi puta sudjelovao još kao desetogodišnjak. Već tada je bio član *Somborskog šahovskog kluba*.

»Četvrti je puta da sudjelujem na ovom turniru. Do sada nisam ostvario neki veći uspjeh, najbolji plasman mi je bio sedmo mjesto. Ove godine planiram popraviti taj rejting. Član sam *Somborskog šahovskog kluba* i igram za ekipu iz Bezdana, koja se natječe u Sjevernobačkoj

ligi. Ima ovdje jakih igrača i konkurencija je jača nego na prijašnjim turnirima. Ipak, u dva kola uspio sam ubilježiti dvije pobjede, ali teži protivnici me tek očekuju«, kaže Nikola za koga je *Nazorov* turnir dobra vježba za duga natjecanja.

Nikola tako nastavlja obiteljsku tradiciju, jer je u *Nazoru* šah igrao i njegov djed **Ivan Paštrović**. »Komentiram s njim partije s ovog turnira, a ono što on očekuje od mene je da prije 17. godine osvojim Memorijal, jer je on sa 17 godina bio pobjednik jednog šahovskog natjecanja u *Nazoru*«, kaže Nikola.

Jedan od redovitih sudionika Memorijala prof. mr. Franja Matarić je **Šima Raič**. Do sada je igrao na više od 10 turnira.

»Sudjeluju na ovom turniru šahisti koji su članovi *Somborskog šahovskog kluba* i koji šah igraju svakoga dana i mi koji šah igramo od turnira do turnira ili kod kuće s prijateljima. Rekao bih da sam je neka sredina što se tiče dosadašnjih uspjeha«, kaže Raič.

Po ocjeni suca **Radomira Kovačića** ovaj turnir je neizvjestan, jer postoji pet-šest sudionika koji imaju šanse za prvo mjesto.

»Među favoritima je jedina dama **Simana Matković**, zatim **Josip Ivkić**, **Zoran Čota**, **Jurca Glamuzina**, pa i mladi Nikola Paštović. Ima ovdje šahista koji aktivno igraju u ligama od općinskih do druge lige. Ovo je trenu-

Stoljeće šaha u Somboru

Somborski šahovski klub ove godine obilježava stoljeće rada. Klub je osnovan 1922. godine i jedan je od najstarijih na ovim prostorima. Između 1924. i 1930. godine u ovom klubu igrala su dva svjetska prvaka: **Emanuel Lasker** i **Aleksandar Aljehin**. Odi-grali su u Somboru 65 partija i nijednu nisu izgubili. *Somborski šahovski klub* je 1933. godine bio orga-nizator Državnog šahovskog prvenstva Kraljevine Jugoslavije, na kome je sudjelovalo 18 najboljih jugo-slavenskih šahista.

Najuspješnije godine bile su 60-te i 70-te prošlog stoljeća. Tada se u Somboru igrao šahovski turnir *Ivan Parčetić*, a najznačajniji igrači bili su **Ljubomir Mašić** i **Ivan Buljovčić**. U posljednjih desetak godina klub je stabilan drugoligaš. Najuspješnija šahistkinja u klubu trenutačno je **Marina Gajčin**, koja je najbolja u Vojvodini i druga u državi. Troje bivših i sadašnjih članova *Somborskog šahovskog kluba* bili su sudionici Šahovske olimpijade.

tačno najjači turnir u Somboru. Ne samo da je najjači već je to i najstalniji turnir u gradu. Dvije godine napravljena je pauza zbog korone, ali smo uspjeli poslije pauze oku-piti igrače i nastaviti ovaj turnir«, kaže Kovačić, koji od

2009. sudi sve božićne turnire i Memorijal *prof. mr. Franja Matarić*.

Šahovska tradicija

Današnji *Nazorovi* šahisti nastavljaju stopama **Petra Careva** – šahista koji je dao svoj važan doprinos popularizaciji šaha među članovima somborske hrvatske udruge. U poslijeratnim godinama u Hrvatskom domu nije se šah samo igrao već je Carev na demonstracijskoj ploči objašnjavao poteze. Dugo je Carev bio i najuspješniji šahist u udruzi i na amaterskim prvenstvima Vojvodine, čak je četiri puta bio prvak. Poslije Careva, značajan doprinos u radu šahovske sekcije dali su **Matija Tucakov**, **Oto Nikolić**, **Ilija Grgić**, **Ivan Kovač**, **Josip Vuković**, **Miloje Crnjanski**, **Stipan Čačić** i **Šima Strilić**.

Desetljećima su u *Nazoru* održavani otvoreni šahovski turniri na kojima je nekada bilo i po 25 sudionika. Ostalo je zabilježeno da je 1986. godine, u godini kada je *Nazor* obilježavao 50. obljetnicu, najstariji sudionik turnira bio osamdesetogodišnji Matija Tucakov, koji je šah u *Nazorovoj* sekciji igrao od njenog osnutka, a na svakom turniru plasirao se u gornji dio tablice.

Poslije iznenadne smrti **Franje Matarića** organizira se istoimeni Memorijal, a posljednjih godina i Božićni šahovski turnir. Turnire organizira sportska sekcija koju vodi **Pavle Matarić**.

Šahovska sekcija u poslijeratnim godinama bila je samostalna sekcija, a njenim članovima na raspolaganju su bila čak tri šahovska časopisa na koje je *Nazor* bio pretplaćen.

Z. V.

POGLED S TRIBINA Derbi

Sutra, u subotu, 12. ožujka, na Poljudu će se igrati Svjerovatno najvažniji susret ovoga dijela prvenstva i moguće posljednja šansa *bilih* da se priključe borbi za naslov. Derbi nad derbijima hrvatskog nogometa. *Hajduk* – *Dinamo*.

Rutiniranom domaćom pobjedom u prošlom kolu protiv *Šibenika* (3:0) *modri* su se vratili na čelo prvenstvene tablice (isti broj bodova kao i *Osijek*, ali uz susret manje) i s puno pozitivne očekuju duel protiv splitskih *bilih*. Povrh svega što je i najbliži pratitelj u prošlom kolu kiksao na gostovanju kod *Lokomotive* (0:0), baš kao i sutrašnji domaćin u pulskom srazu protiv *Istre* (1:1). Dodatni motiv *dinamovcima* predstavlja i želja za revanširanjem za domaći poraz u prošlom derbiju kontra *Hajduka* (0:2), kao i mogućnost potpunog fokusiranja na domaće prvenstvo nakon ispadanja iz Lige Europe. S druge strane poljudskog travnjaka bit će pomalo rezultatski poljuljani domaćin (posljednja dva ligaška susreta bez pobjede), ali opet i s golemim imperativom igre na sve ili ništa. Jer

samo pobjeda ostavlja nadu u šampionski finiš prvenstva. Plasman u finale Kupa pozitivan je adut, ali kiks iz Pule i domaći poraz od *Rijeke* mogli bi biti dodatno breme momčadi koja još uvijek nije na najbolji način povezala veliki broj kvalitetnih nogometaša u svojim redovima. Ipak, iza *Hajduka* će biti prepuno gledalište najvjernijih navijača u Hrvatskoj i *bila* momčad će morati »ginuti« za njih.

Objektivno gledano ima još zbilja mnogo susreta za igranje i osvajanje bodova, no nema baš previše mogućnosti za prosipanje. Uključujući ovaj derbi susret, oba kluba imaju još jednaest prilika za puni plijen i mnogo je još aktivnih bodova u igri. Ne zaboravimo kako će i *Osijek* i *Rijeka* itekako pazorno pratiti rezultat iz Splita, a ovisno o njemu graditi svoju budućnost na ljestvici 1. HNL. Sve do sada viđeno u ovom, po svemu sudeći, najneizvjesnijem i najatraktivnijem ligaškom izdanju, govori nam kako hrvatski klupski nogomet uvelike napreduje prema svim segmentima najvišeg euro ranga. Nema sigurnih pobjeda i bodova, niti pozicija protivnika na tablici ne znači puno. Mora se igrati dobro i efikasno ukoliko se želi pobjeđivati... Sutrašnji derbi *Hajduka* i *Dinama* trebao bi to potvrditi na najbolji mogući način.

D. P.

Narodne poslovice

- * Misli dobro pa će dobro i biti.
- * Motivacija vodi kroz dan, a inspiracija kroz život.
- * Najrjeđi užitelji najviše vesele.

Vicevi, šale...

Policajac zaustavlja pijanca i pita ga:
 – Kamo ste krenuli u ovo doba noći?
 – Na predavanje – odgovara pijanac.
 – Pa tko sada drži predavanje?!

– Moja žena.

Djed: Hajde da se igramo mladosti.

Baka: Hajde.

Djed: Čekam te u parku.

Baka: Dobro.

Djed čeka i čeka, dođe kući i pita baku: Zašto nisi došla?

Baka: K'o fol mi mama nije dala.

Mudrolije

- * Nije važno ono što činimo povremeno, već ono što činimo dosljedno.
- * Velika je nesreća kad čovjek ne zna što hoće, a prava katastrofa kad ne zna što može.
- * Život je komedija za one koji misle, a tragedija za one koji osjećaju.

Vremeplov – iz naše arhive

Susret s književnicima, 2009.

Iz Ivković šora

Gustiram

Piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi moja. Jevo, ja čekam ovu moju dvojcu pajtaša pa ćemo se latit, kako veli niki dan moj rođo Joso, didačkog posla: cipkaćemo granje. Niki dan bili kod mene na salašu pilači pa popilali matore dračove, granja koliko voliš a nji dvojca nema-du šta radit pa će mi doć pomoć. A i šta možmo drugo mi matori neg rondzat i pomalo švrugat oko salaša. Dok ja nji čekam, gledim malo televiziju pa se sve mislim jel to svit skroz poludio jal šta li kad vako tiska jedan na drugog. Ta nije običnom čoviku dosta nevolje oko pripravljanja za priživit s ovim našim zaradama i nadnicama već se triba i ratovat? Ta nikako da se već te vođe opamete pa da smisle da nam bude bolje već još i ratove sve iznovog i iznovog izmišljaje. Kako se Boga ne boje? Neće mi to bit jasno, čeljadi moja, pa taman da doživim još toliko koliko sam doživio, al valdar to kogod tako oće, ima tu niki veliki novaca cigurno. Al jaderno je to kad se zarađiva priko tuđe nevolje i dičiji suza. Prokleti su to novci, a sve vidi Bog. A kako je moja majka divanila, on ne plaća često al kad plati onda je to za hasnu. No, sto puta sam kazo da neću brnjavit o pulitiki a jevo više neću. Ta jevo i televiziju ću oma utrnit pa ću je pripuštit snaš Jeli nek gleda one njezine recepte i kuvanja šta li. Meni više ni ne triba kad ne znadu na njoj štogod veselo i pametno divanit. Ne triba mi ni ovo žalosno. Samo mi posli nije dobro i moram popit lik da dođem sebi i da se smirim. Vamo me i korizma skobila. Ova moja se latila veliki pošćenja, pa samo kuva nike soparne čorbe a od tog sam još nerozniji. Jedva čekam Uskrs da se čestito naidem. Jevo, već mi krenila voda na usta kad se sitim kuvane šunke i divenice, pa jaja... Uh, ta jedva čekam da dica dođu sa svećenja pa makar i ukro iz koterice koji zalogaj. Mi ode kod nas u Ivković šoru se svi skupimo na svećenje ila, ta toliko nas ima da jedva stanemo u crkvu. A sad nam se naša lipa crkva Prisveto Trojstvo i ponovila: opravljena je još jedna lipa pendžer sa slikom a na slici je ona duvna Marija propetog križa Petković što je i po naši salaši skupljala pomoć u rani za siroma svit. Čeljadi moja, šta vi velite na ovu zimu? Meni se kandar čini da će se opet otegnit ko i ona lani. Nije bila bogzna kaka ladna, al joj nikad kraja. Što kazo onaj Joso niki dan prid dućanom: »Do Uskrsa ću još i imat ogriva, al do Petrova borme neće dotrvat«. Onda smo to odsmijali, al nije za smij. Ni ja ne stojim najbolje. Doduše, ima ovog sad posičenog, al još voda iz njeg teče pa do druge zime ništa od njeg, a suvog borme nestaje. E, tako mi i triba kad sam se pogospodio pa porušio banja peći i latio se centralni huncutarija. Ulazi Pere pa se smije jel je čuo moje naglas mudrovanje i veli: »Faljnjs, čeljadi. E, moj Braniša, a molim te šta bi sad s banja pećom? Ta ni kuružne, ni ogrizina više nema, čukanjica ni za lik. Ta šta ja divanim? Ni prcova više nema da se kotrljuška šorom na vitru a ne starovinskog ogriva«. Gledim u njeg, pa stvarno, dobro i kaže čovik – nema više ništa od tog. Neg, ajmo mi cipkat granje, sprema se nika kiša pa da malkoc odvadimo od rpe. Ajd, zbogom.

Rič po rič

Koji sade stolac izbirnit

Piše: Željko Šeremešić

Ono što sam niki dan pripovido da digod što bi rekli avioni letu misto vrabaca i golubova, a topovi gruvu misto grmljavine ni bio pusti divan već evo svanilo. Od onog da kažu sa' će se potuć, sa' će napast, sam što nisu. Sa' će rat, sam je granica rastavlja desilo se da vrag ne spava, što bi rekli desio se rat. I tako se ja i moj unuk Marin par dana ko i ne divanimo od toga, ko da se bojimo, ko da nas sramota što j' tamo digod jedna država napala drugu državu. Pravo da kažem ni vam to ko ono kad se dva pijana, bisna, jel da kažem luckasta i luda čeljadeta potuču pa se potli selo smije već je to da se puca, ruši, ubija, narod biži iz cili sela i gradova. Ostaju sam oni vala što nisu za nikud, da ne kažem stari jel što nisu stigli pobić. Kažu da j' već više od milijun čeljad pobiglo iz države od kako j' počelo. No, došlo vrime da i prodivanimo. Sili u kujnice za astal, natočili našeg domaćeg vina pa razglablamo od svačeg, al ko da ne znamo kako ćemo početi, ko će prodivanit od rat. Na to će Marin ko uvijek pametno: »Vi'š, dida, kako j' počeo ovaj rat skoro niko i ne spominje koronu, ta skoro ko da je nema«. Eto, on počeo od jednog a ja se pribacio oma: »Bome bome, i ono što sam študiro, da j' sve što se divanilo i čulo od rata taka pripovijčka bila što ju ni na filmu teško užariti, privrući. Al vidim ja da mi i tu još šaramo. No, sa' j' toliko zagustilo da smo morali glasno kazat šta mislimo ko j' kriv«. Uh, mislim se, kod nas i zidovi imu uše triba dobro pazit. Triba pazit šta divaniš da kogod ne čuje pa još to na pogrešno misto ne metne pa potli bude belaja. A i ovim svim televizijama i ostalim sokočalima što sad sam od tog divanu moždak baš ni za virovat sve. Al se isto tako mislim kako može kogod izvijat milijun ljudi iz kuća, a da ga ti ljudi nisu napali? Šta možu bit ljudi krivi? Ko i svagdi: narod uvijek nastrada. A ope se mislim jel baš moralo se napast, toliko pucat, rušit, da dica bižu, stradu? Pa to smo imali niki godina. Uplašim se kad se svega sitim. No, danas mal drugačije. Ni u našem dvoru, al vamo jedni onda ko da baš naviju a ima i oni koji i osuđivu. I sade šta kazat? Kako sam niki dan divanio, ne valja ni ovako a ne valja ni onako a šta god moraš. A moj Marin ko da mi u glavnu unišo pa će onako baš što sam tio kazat: »Mi ćemo gledat, dida, kaka nam je hasna: di manje štete a više hasne«. E, baš tako, Marne! »Koliko vidit, tako je i bilo«, na to ću ja. Naša j' država rekla da su jedni ko krivi, jel kako li već da im baš i ne dajemo za pravo al im nećemo ništa. Da sve triba pristat i da se dogovoru. Mislim se to j' baš ono kad si ko mali pojio svaj šećer što j' majka pripravlila, sakrila da bude za Uskrs jel Božić pa ne dobiješ ni po prsta. Ni baš tako, al eto ko da liči. Na to će Marin: »E, baš tako, dida, mi smo ko izbirnili stolac a nismo, jel ono ko da nismo izbirnili stolac a jesmo. Tu smo a nismo. Kako se uzme«. Što bi rekli mi se tapšemo po ramenu i mislimo da smo pametno rekli, al kako to drugi vidu i razumu vidiće se.

U NEKOLIKO SLIKA

Uređenje Šokačke kuće u Sonti

**PETAK
11.3.2022.**

06:30 Dobro jutro
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
10:00 Bajkovita Hrvatska:
10:14 Rendžer - rajski zavičaj
11:06 Riječ i život
11:41 TV Kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:26 Pobjeda srca
13:17 Dr. Oz
14:03 Normalan život:
Udruga "Zamisli"
14:57 Na vodenome putu
15:46 Detektiv Murdoch
16:29 Kamo za vikend:
Pustinjsko blago
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:09 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Paranoja, film
21:56 Giuliano i Ksenija Prohaska
22:57 Dnevnik 3
23:19 Vijesti iz kulture
23:33 Mali veliki život, američko-norveški film
01:47 Na vodenome putu
02:33 Dr. Oz
03:14 Dnevnik 3
03:37 Kod nas doma
04:23 Diva, telenovela
05:08 Fotografija u Hrvatskoj
05:11 Kamo za vikend:
Pustinjsko blago
05:21 Dnevnik 2
06:10 Pobjeda srca

05:32 Kultura s nogu
05:56 Regionalni dnevnik
06:40 Juhuhu
10:15 Odred za čuda
10:49 Arktički veterinari
11:17 Anne od Zelenih zabata
12:10 Dobar, bolji, najbolji...
13:14 Dvije djevojčice u plavom, film
14:52 Vaš savršeni dom
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Zimske
Paraolimpijske igre
18:20 Idemo na put:
Turska
19:06 Vrijeme je za
Timmyja
19:16 Jetijeva čitaonica

19:28 Glazba, glazba...
20:05 Serengeti
21:00 Van der Valk
22:38 Nedužna
00:32 Obiteljski zločini
01:12 Dvije djevojčice u plavom, film

**SUBOTA
12.3.2022.**

06:57 TV Kalendar
07:12 Klasika mundi:
08:03 Čovjek iz Arizone, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
11:08 Kućni ljubimci
11:40 TV Kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:20 HAK - promet info
12:27 Veterani mira
13:20 Zdrav život
13:48 Zajedno u duhu
14:25 Prizma
15:15 turizam.hrt
15:45 Istrage prometnih nesreća

16:12 Potrošački kod
16:41 Manjinski mozaik: Legenda o Juriju
17:00 Vijesti u 17
17:15 HAK - promet info
17:20 Kultura s nogu
17:45 Bajkovita Hrvatska:
17:58 Hrvatski klasici: Gruntovčani
19:00 Dnevnik 2
20:12 Kupili smo zoološki vrt, film
22:26 Dnevnik 3
22:47 Vijesti iz kulture
22:58 Wagner, Putinova paravojska iz sjene
00:03 Logan Lucky, film
02:04 Zatvoreni krug, film
03:40 Dnevnik 3
03:55 Vijesti iz kulture
04:03 Čovjek iz Arizone, film
05:18 Skica za portret
05:29 Dnevnik 2
06:18 Lijepom našom: Jelsa

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
08:31 Vježbalica Leptir
08:32 Mali Malabar
08:43 Najbolji dan:
08:55 Pjesmica Psst priča
08:57 Susjedstvo tigrića Daniela

09:18 Vježbalica Morska zvijezda
09:24 Kranjska Gora: Svjetski skijaški kup, VSL
10:24 Are: Svjetski skijaški kup, SL
11:28 Vrtlarica: Šareni povrtnjak
11:58 Poslovni plan
12:24 Kranjska Gora: Svjetski skijaški kup, VSL
13:27 Istina ili mit
13:39 Are: Svjetski skijaški kup, SL
14:48 Dom na kvadrat
15:25 Auto Market
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Samo lagano
17:00 Serengeti
18:00 Peking 2022
18:55 Vrijeme je za Timmyja
19:06 Jetijeva čitaonica
19:15 Glazba, glazba...
20:05 Zemlja je plava poput naranče, dokumentarni film
21:20 Sjeverna Amerika sa Simonom Reeveom
22:20 Duhovi prošlosti
23:15 Koristoljublje, serija

**NEDJELJA
13.3.2022.**

07:46 Samo nebo zna, gospodine Allison, film
09:39 Biblija
09:49 Portret Crkve i mjesta: Vaganac
10:00 Vaganac, Uzvišenje Sv. Križa: Misa, prijenos
11:05 Pozitivno
11:37 TV Kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:20 HAK - promet info
12:30 Plodovi zemlje
13:24 Zadar: More
14:00 Nedjeljom u 2
15:03 Savršeni par, film
16:31 Mir i dobro
17:15 HAK - promet info
17:16 TV Kalendar
17:35 Ljetnikovac, film
19:00 Dnevnik 2
20:10 Mrkomir i voće razdora, serija
20:39 U boj, u boj: Bitka kod Đurđevca
21:37 Kennedyji - kobna ambicija
22:28 Dnevnik 3
22:49 Vijesti iz kulture
23:02 Samo nebo zna, gospodine Allison, film
00:49 Nedjeljom u 2

01:44 Dnevnik 3
01:59 Mir i dobro
02:24 Savršeni par, film
03:47 Film o grupi Travis, film
04:47 Skica za portret
04:51 Dnevnik 2
05:40 Zadar: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:37 Pepa Praščić
06:49 Idemo, Pocoyo!
07:00 Juhuhu
09:24 Kranjska Gora: Svjetski skijaški kup
10:31 Velečasni Brown
11:20 Peking 2022: Slalom
12:24 Kranjska Gora: Svjetski skijaški kup, VSL
13:15 Peking 2022: Zatvaranje zimskih paraolimpijskih igara
14:45 Misterij u Elizejskoj palači, francuski film
16:15 Sjeverna Amerika sa Simonom Reeveom
17:10 Indeks
17:35 Klub 7
18:35 Magazin LP
19:00 Koncerti i festivali zabavne glazbe
20:05 Butch Cassidy i Sundance Kid, film
21:55 Katarina Velika - Samozvanci
22:50 Graham Norton i gosti
23:35 Nadimak popularnosti: Film o grupi Travis
04:05 Noćni glazbeni program - emisije

**PONEDJELJAK
14.3.2022.**

06:30 Dobro jutro
07:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro
09:00 Vijesti
10:17 Rendžer - rajski zavičaj
11:13 Treća dob
11:41 TV Kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:25 Pobjeda srca, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Globalna Hrvatska HTV
14:45 Ta čudesna Zemlja:
15:00 Na vodenome putu
15:50 Detektiv Murdoch

16:37 Bajkovita Hrvatska:
16:44 TV Kalendar
17:00 Vijesti u 17
17:15 HAK - promet info
17:20 Kod nas doma
19:00 Dnevnik 2
20:10 What's up Paris, London, Berlin
21:05 Šutnja, serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:12 Vijesti iz kulture
23:25 Na vodenome putu
00:15 Detektiv Murdoch
00:55 Dr. Oz
01:40 Dnevnik 3
02:03 Kuća pasa
02:48 Diva, telenovela
03:33 Skica za portret
03:34 Treća dob
03:59 Globalna Hrvatska HTV
04:39 Dnevnik 2
05:28 Pobjeda srca

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život
06:37 Pepa Praščić
06:47 Idemo, Pocoyo!
06:59 Juhuhu
10:35 Odred za čuda
10:55 Ured
11:05 Indeks
11:35 Anne od Zelenih zabata
12:30 Kennedyji - kobna ambicija, serija
13:30 Tom Sawyer i Huckleberry Finn, film
15:00 Vaš savršeni dom
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Kuća pasa
17:35 Auto Market
18:05 Ta čudesna Zemlja: Zimske radosti
18:20 TV Bingo
18:55 Tea Mamut:
19:18 Jetijeva čitaonica
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Stadion
21:00 Časnik i špijun, film
23:10 Vikinzi
00:05 Amerikanci
00:55 Obiteljski zločini
01:35 Tom Sawyer i Huckleberry Finn, film
03:00 Noćni glazbeni program - spotovi

**UTORAK
15.3.2022.**

* Sva prava eventulane izmjene programa zadržavaju TV postaje.

06:30 Dobro jutro
07:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro
10:00 I to je Hrvatska:
10:17 Rendžer - rajski
zavičaj
11:13 Glas domovine
11:41 TV Kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:25 Pobjeda srca
13:15 Dr. Oz
14:04 Znanstveni krugovi
14:30 Zdrav život
15:00 Na vodenome putu
15:55 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
19:00 Dnevnik 2
20:10 U svom filmu
21:05 Prirodni raj -
nepripitomljeni planet
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:21 Hrvatska za 5
00:12 Na vodenome putu
01:02 Detektiv Murdoch
01:52 Dr. Oz
02:37 Dnevnik 3
03:00 Kuća pasa
03:45 Skica za portret /
Fotografija u Hrvatskoj
03:52 Diva, telenovela
04:37 Dnevnik 2
05:26 Pobjeda srca

05:05 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
09:38 Vježbalica Rak
10:03 Vježbalica Žaba
10:07 Vlak dinosaura
10:32 Pjesmica Psst priča
10:33 Juhuhu

10:35 Odred za čuda
10:55 Ured
11:35 Anne od Zelenih
zabata
12:30 Ovo je filozofija
13:30 Succede, talijanski
film
15:00 Vaš savršeni dom
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Kuća pasa
17:35 Stipe u gostima
18:15 Idemo na put:
Turska
19:18 Jetijeva čitaonica
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Ben Fogle - Ljudi od
divljine
21:00 Sjećanja jedne
gejše, američki film
23:25 Vikinzi
00:20 Amerikanci
01:10 Obiteljski zločini
01:50 Succede, talijanski
film

SRIJEDA 16.3.2022.

06:30 Dobro jutro,
Hrvatska
07:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro,
Hrvatska
10:00 I to je Hrvatska:
10:17 Rendžer - rajski
zavičaj
11:13 Eko zona
11:41 TV Kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:25 Pobjeda srca,
telenovela
13:15 Dr. Oz
14:04 Potrošački kod

14:30 Pogled preko
granice - Hrvati u BiH
15:00 Na vodenome putu
15:55 Detektiv Murdoch
16:44 TV Kalendar
17:00 Vijesti u 17
17:15 HAK - promet info
17:20 Kod nas doma
19:00 Dnevnik 2
20:10 Romano Bolković - 1
na 1
21:05 Mijenjamo svijet
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:12 Vijesti iz kulture
23:25 Istrage prometnih
nesreća
23:51 Na vodenome putu
00:41 Detektiv Murdoch
01:31 Dr. Oz
02:16 Dnevnik 3
02:31 Vijesti iz kulture
02:39 Divljina u 24 sata
03:24 Diva, telenovela
04:09 Reprizni program
04:37 Dnevnik 2
05:26 Pobjeda srca

05:20 Što je klasik?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:03 Vježbalica Žaba
10:07 Vlak dinosaura
11:00 Luka i prijatelji
11:30 Anne od Zelenih
zabata
12:30 Prirodni raj
13:30 Kuhanje s ljubavlju,
film
15:00 Dobro starenje -
Suzukijeva metoda
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Divljina u 24 sata

17:35 Stipe u gostima
18:15 Idemo na put: Bosna
i Hercegovina
19:18 Jetijeva čitaonica
19:25 Glazba, glazba...
20:50 Nogomet, Liga
prvaka: Juventus - Villarreal
23:40 Amerikanci
00:30 Obiteljski zločini
01:10 Kuhanje s
ljubavlju, film
02:35 Noćni glazbeni
program - spotovi

ČETVRTAK 17.3.2022.

06:30 Dobro jutro,
Hrvatska
07:00 Vijesti
10:00 I to je Hrvatska:
10:17 Rendžer - rajski
zavičaj
11:12 Pisme, bande, ljudi
12:00 Dnevnik 1
12:25 Pobjeda srca,
13:15 Dr. Oz
14:04 Otkrivamo Hrvatsku:
Batina
14:30 Prometej
15:00 Na vodenome putu
15:55 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
18:58 Vrijeme
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 6
20:10 Tko želi biti
milijunaš?
21:33 Agenda: Svijet
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3

23:12 Vijesti iz kulture
23:25 Na vodenome putu
00:20 Detektiv Murdoch
01:10 Dr. Oz
01:55 Dnevnik 3
02:18 Godišnja doba na
Atlantskom oceanu: Zima
03:08 Diva
03:53 Pisme, bande, ljudi:
U Mijanama i svatovima
04:19 Reprizni program
04:37 Dnevnik 2
05:26 Pobjeda srca

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:35 Odred za čuda
10:55 Ured
11:35 Anne od Zelenih
zabata
12:30 U boj, u boj
13:30 Ensemble, c'est
trop, film
15:00 Cijeli svijet u jednoj
bočici, dokumentarni film
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Godišnja doba na
Atlantskom oceanu: Zima
17:35 Stipe u gostima
18:15 Idemo na put: Bosna
i Hercegovina
19:18 Jetijeva čitaonica
20:05 Dodjela nagrada
Poduzetnik godine,
21:10 F20, hrvatski film
22:40 Vikinzi
23:35 Amerikanci
00:25 Obiteljski zločini
01:05 Ensemble, c'est
trop, film
02:30 Noćni glazbeni
program - spotovi

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svijetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Putovanje po gladi

Hrana je nezaobilazna karakteristika putovanja i svake destinacije. Vjerujem da svatko voli probati hranu koja je autentična za mjesto u koje je došao. Razlozi mogu biti različiti, a vjerujem da prevladava mogućnost kušanja svježije hrane, jer nije isto jesti morsku ribu u morskome gradu ili negdje usred Vojvodine. Drugi važan razlog je probati nešto novo. Iako poznajem ljude koji ne vole eksperimentirati s okusima, ja sigurno ne pripadam njima i jako mi je drago kušati sve što nikad nisam jela. I dodala bih da ljude i mjesta gledam u smislu hrane, a volim one koji kuhaju morske plodove, volim one koji veličaju tjesteninu, ali i one s falafelima, humusom i puno začina.

Putovanje kao gastronomsko iskustvo

Sada kada imamo povezana mjesta i hranu, možemo se ukrcati na stranicu *TasteAtlas* i dopustiti da nas okusi odvedu na najrazličitija mjesta na planeti.

TasteAtlas je svjetski atlas lokalne hrane, prvi u svijetu koji je mapirao preko 10.000 tradicionalnih jela i pića te domaće hrane, kao i desetke tisuća autentičnih restorana koje preporučuju gastronomski stručnjaci.

TasteAtlas je globalna karta lokalne hrane s detaljnim informacijama o svakom jelu, njegovim sastojcima kao i najboljim autentičnim restoranima u kojima možete probati ovo jelo. Namijenjen je svima koji vole dobro jesti, a posebno onima koji vole putovati i otkrivati nove okuse te kroz hranu bolje upoznati destinaciju.

U pretragu je dovoljno upisati naziv bilo kojeg grada ili zemlje i *TasteAtlas* će vam reći koja su autohtona jela (i pića), mjesta te u koje restorane otići u potragu za određenim jelom po preporuci provjerenih kritičara i blogera o hrani.

Također, možete tražiti određena jela. Ako u pretragu upišemo npr. »bolognese«, *TasteAtlas* će nam najprije

ponuditi neka od najpoznatijih jela koja uključuju poznati talijanski umak, poput tagliatellea ili lasagne, a onda možemo pročitati neke zanimljivosti o specijalitetu i pročitati recenzije. Ako želimo naučiti kako pripremiti bolognese, imamo i detaljan pregled njegovih sastojaka te nešto o povijesti samog jela. S milijunima recepata na webu, *TasteAtlas* je poseban po tome što traži autentične recepte za jela koja su popraćena jasnim ilustracijama.

Na ovoj zanimljivoj stranici možete pronaći i brojne liste koje vam mogu pomoći u odabiru restorana ili mjesta za jelo. Postoji popis 100 najboljih tradicionalnih restorana, zatim jedan koji rangira mjesta koja pripremaju domaću kuhinju, pet mjesta u svakoj zemlji s najboljom hranom. Dugo sam se zadržala na listi najboljih kuhinja na svijetu. Nisam sigurna jesam li iznenađena ili ne, ali prvo mjesto pripada talijanskoj kuhinji.

Reci mi što jedeš da ti kažem odakle si

Kad u tražilicu upišeš Hrvatska, dobiješ lijep pregled važnih jela, popis pića tipičnih za cijelu zemlju, ali i popularna mjesta za odlazak. Pravi gurmanski turistički vodič. Odmah ćete upoznati paški sir, plavac, slavonski kulen, zagorske mlinove, buzaru, čobanac, fritule, brudet, štrukli... *TasteAtlas* je dobar vodič za one koji žive u određenim mjestima, jer čitajući ove liste nailazim na neke stvari za prvi put. Ali isto tako, ako sudimo po povezanosti ljudi i mjesta iz tog kraja, povežemo riblji paprikaš, gomboce, tijesto od maka i perkelt s Vojvodinom, onda sam prava Vojvođanka.

Sve u svemu, na ovoj stranici možete putovati daleko, samo pokušajte ne biti gladni, jer će vam crijeva jako kručiti. Uz sva zadovoljstva, dobila sam želju posjetiti svako mjesto na svijetu i probati njihovu prekrasnu kuhinju.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

5+Plus

Paket SIGURNOSTI

za samo

3.600 RSD

GODIŠNJE

Osiguranje drugačije od svih

Oprez u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisnu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da **jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.**

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo **3.600 RSD** godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(oluja, grom, grad, snežna lavina i poplave)

MILENIJUM[®]
OSIGURANJE

www.mios.rs
011/ 715 23 00

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

**ZAJEDNO ZA
VOJVODINU**

